

-Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі

А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті

Бухгатерлік есеп және аудит кафедрасы

Е.И. Ладаненко, Н.Ж.Алимова

Қаржылық есеп 2: ПРАКТИКУМ

Оқу-әдістемелік құрал

Қостанай, 2018

УДК 657 .15
ББК 65.052.201.1я 73
Л 15

Автор:

Ладаненко Елена Ивановна, экономика ғылымдарының кандидаты,
бухгалтерлік есеп және аудит кафедрасының аға оқытушысы
Алимова Нургуль Жакабаевна, экономика ғылымдарының магистрі,
бухгалтерлік есеп және аудит кафедрасының оқытушысы

Рецензенттер:

Курмангалиева А.К. экономика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов
атындағы Қостанай Мемлекеттік Университетінің доценті
Сартанова Н.Т. экономика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов
атындағы Қостанай Мемлекеттік Университетінің доценті
Утебаева Ж.А. экономика ғылымдарының кандидаты, М. Дулатов атындағы
Қостанай инженерлік-экономикалық университетінің доценті

Ладаненко Е.И.

Л 15 Қаржылық есеп 2: Практикум.-Қостанай : А.Байтұрсынов атындағы ҚМУ ,
2018. - 82 бет.

ISBN 978-601-7955-50-2

Оқу-әдістемелік құрал "Қаржылық есеп 2" курсынан тәжірибелік
сабақтарға және өз бетінше оқуға арналған. Ол қаржылық есепке алу
тапсырмалары мен нұсқаулықтарды, сондай-ақ өткен материалдарды бекіту
үшін бақылау сұрақтарын қамтиды. Ұйымдардың атауы, лауазымды
тұлғалардың атаулары, экономикалық операциялар және жарияланымда
көрсетілген сандық деректер шартты болып табылады.

Экономикалық мамандық студенттері үшін.

УДК 657 .15
ББК 65.052.201.1я 73

А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің оқу-
әдістемелік кеңесімен бекітілген және ұсынылған,
25.04.2018 ж., №2 хаттамасы.

ISBN 978-601-7955-49-6

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай
мемлекеттік университеті
© Ладаненко Е.И.
© Алимова Н.Ж., 2018

Мазмұны

Кіріспе.....	4
Тақырып 1 Кәсіпорындардың бірігуі. Сатып алу әдісі.....	5
Тақырып 2 Шоғырландырылған қаржылық есептілік.....	8
Тақырып 3 Инвестициялық мүлік	17
Тақырып 4 Сатуға арналған айналымнан тыс активтер.....	20
Тақырып 5 Болжалды міндеттемелер, шартты міндеттемелер және шартты активтер	24
Тақырып 6 Уақытша ақшаның құны	28
Тақырып 7 Жалға алу есебін жүргізу	31
Тақырып 8 Валюта бағамының өзгеруінің әсері	34
Тақырып 9 Табыс салығы	40
Тақырып 10 Қаржы құралдар есебі және бағалауы.....	47
Тақырып 11 Қауымдасқан компанияларға инвестициялар.....	51
Тақырып 12 Бірлесе бақыланатын активтер, бірлесе бақыланатын компаниялар	53
Тақырып 13 Акцияға шаққандағы пайда.....	56
Тақырып 14 Компанияның есеп саясатын өзгерту	60
Тақырып 15 Байланысты тараптар.....	63
Пайдаланған әдебиеттер тізімі	68
Қосымша А Бухгалтерлік есеп шоттарының үлгілік жоспары.....	69
Қосымша Б Күрделі пайыздар кестелері	78

*Бухгалтерияда ештеңе түсініксіз, ештеңе күрделі жоқ
және онымен айналысатын адамнан тек қана
оның жолдарын білу және іске адал көзқараспен қарау қажет.
Г.Бычков, 1915 ж.*

Кіріспе

Қазіргі кезде бухгалтер мамандығы әлеуметтік маңызы бар.

Инвесторлар, кредиторлар және іскерлік қауымдастықтың басқа да мүшелері, сондай-ақ жалпы жұртшылық есеп және есеп берудің әртүрлі мәселелері бойынша құзырлы ұсыныстар алу үшін кәсіби бухгалтерлерге (аудиторларға, қаржылық талдаушыларға) сенім артады. Осыған байланысты, Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарына (ҚЕХС) сәйкес ұйымның активтері, міндеттемелері, капиталы, кірістері мен шығыстары туралы ақпаратты қалыптастыруға, талдауға және пайдалануға қабілетті экономикалық кадрларды даярлау деңгейіне қойылатын талаптар артуда.

«Қаржылық есеп 2» бұл оқуда әрі қарай жалғастырушы пән болып табылады.

Ұсынылатын оқу-әдістемелік құрал ҚЕХС-тің теориялық және әдіснамалық ережелерін меңгеру бойынша тиімді аудиториялық жұмыстардың студенттер үшін тәжірибелік сабақтарды ұйымдастыруға арналған. Негізгі артықшылығы - бұл пән бойынша тәжірибелік сабақтардың сағаттарында шешім қабылдау мүмкін болатын жағдайлық есептерді таңдау.

Материал барлық пәндер бойынша жүйеленген: тақырып бойынша бақылау сұрақтарын; ситуациялық тапсырмалар. Бұл тәсіл оқытушы мен студенттерге сабақ жұмысын ұйымдастыруға, оқу жүктемесін біркелкі таратуға, алынған кәсіптік білімді, дағдыларды және дағдыларды дамытуға сонымен қатар нығайтуға арналған осы оқу-әдістемелік нұсқаулықты барынша тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

1 Кәсіпорындардың бірігуі. Сатып алу әдісі

Компанияларды біріктіру - бұл бір ұйымның біртұтас экономикалық бірлестіктерге бірігуіне байланысты, нәтижесінде олар бір ұйыммен біріктірілген және/немесе оның таза активтерін және операцияларын бақылауға алады.

Бизнестің бірігуі сәйкес заңнамалық, салықтық және басқа да нақты ерекшеліктер бойынша бірігуі мүмкін. Ол төмендегілерді ұсынуы мүмкін:

- басқа компания капиталының сатып алынуы,
- басқа компанияның барлық таза активтерін сатып алу,
- басқа компания міндеттемелерін мойындау,
- бір немесе бірнеше бизнесті біріктіретін басқа компанияның активтерінің бір бөлігін сатып алу.

Барлық бизнес бірлестіктері сатып алу әдісін пайдалану арқылы есепке алынады. Осы әдіске сәйкес бизнесті біріктіру сатып алушының есебінде көрсетіледі.

Сатып алу әдісін қолдану келесі қадамдарды қамтиды:

- сатып алушыны анықтау;
- бірігуге кететін шығындарды анықтау.

Сатып алушы сатып алынған компанияны бақылау үшін айырбастаушы сатып алынған компанияның таза активтерінің айырбастау күніндегі әділ құнның жиынтық құны ретінде және бірігумен тікелей байланысты кез-келген шығын ретінде біріктіру құнын анықтауы тиіс.

Мәміленің жасалған күні таза активтер мен міндеттемелердің құнын сатып алу құнының кез келген асып кетуі оң іскерлік беделі (гудвилл) ретінде сипатталады және материалдық емес актив ретінде танылады. Сатып алудан пайда болатын іскерлік бедел, болашақта экономикалық пайда әкелетін үміт үшін жасаған төлем білдіреді.

Бақылау сұрақтары:

1. Кәсіптердің бірігуіне тұжырымдамасына анықтама бер
2. Кәсіпорынның бірлестігін есепке алу әдісі қандай?
3. Бизнесті біріктіру»(IFRS) ХҚЕС-ына сәйкес оларды сатып алу күніндегі таза активтер мен міндеттемелерді бағалау әдістемесін түсіндіріңіз.
4. Гудвиллдің тұжырымдамасын анықтаңыз және оны есепке алу ерекшеліктерін көрсетіңіз.
5. Теріс гудвиллдің тұжырымдамасын анықтаңыз және оны есепке алудың ерекшеліктерін көрсетіңіз.
6. Ұйымның қаржылық бірігуінің ашылуы туралы айтып беріңіз

1-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 1.1 «В» компаниясын 2200000 теңгеге сатып алғаннан кейін «А» компаниясының балансын дайындаңыз. Компанияда «В» компаниясынан 50 000 теңге көлемінде дебиторлық берешек бар.

«А» компаниясының бухгалтерлік балансы, мың теңге

Ақшалай қаражат	3500	Төлем шоттары	2000
Басқа активтер	12200	Басқа да ағымдағы міндеттемелер	4000
Ұзақ мерзімді активтер	10000	Ұзақ мерзімді міндеттемелер	12000
		Жалпы міндеттемелер	18000
		Капитал	7700
Барлық активтер	25700	Жалпы міндеттемелер мен капитал	25700

«В» компаниясының бухгалтерлік балансы, мың теңге

Ақшалай қаражат	500	Төлем шоттары	200
Басқа активтер	1500	Басқа да ағымдағы міндеттемелер	600
Ұзақ мерзімді активтер	2200	Ұзақ мерзімді міндеттемелер	2000
		Жалпы міндеттемелер	2800
		Капитал	1400
Барлық активтер	4200	Жалпы міндеттемелер мен капитал	4200

«Б» компаниясының бухгалтерлік балансы, мың теңге

Ақшалай қаражат	500	Төлем шоттары	200
Басқа активтер	1200	Басқа да ағымдағы міндеттемелер	600
Ұзақ мерзімді активтер	2900	Ұзақ мерзімді міндеттемелер	2000
		Жалпы міндеттемелер	2800
		Капитал	1800
Барлық активтер	4600	Жалпы міндеттемелер мен капитал	4600

Тапсырма 1.2 «А» компаниясы «В» компаниясының дауыс беретін акцияларының 90% -ын 800 мың теңгеге сатып алды. Сатып алу күніндегі «В» компаниясының активтері мен міндеттемелері мынадай түрде бағаланды:

	Баланстық құны бойынша, мың теңге	Әділ құны бойынша, мың теңге
Активет	1260	1420
Міндеттемелер	610	610

Анықтау қажет:

- 1) «В» компаниясының сатып алу бағасы.
- 2) «В» компаниясының таза активтерінің әділ құны.
- 3) «В» компаниясында _____ азшылықтың үлесі.
- 4) «А» компаниясы сатып алған «В» компаниясының таза активтерінің құны.
- 5) «А» компаниясы сатып алған «В» компаниясының іскерлік беделінің құны.

Тапсырма 1.3 31.12.20x7 ж. "Марин" компаниясы "Д" компаниясының 70 %ын 3000 теңгеге сатып алды. Сату алу күні кезінде, әділетті құн баланстық күнға тең болды, оны анықта (теңге)

Таза активтер	4000
Акционерлік капитал	2900
Бөлінбеген пайда	1100

Сатып алу күніндегі гудвилл мен азшылық үлесінің мөлшерін анықтаңыз.

Тапсырма 1.4 Төменде «Клоуз» және «Стил» компанияларының 20x7 ж. 31 желтоқсандағы қысқа балансы көрсетілген :

	«Клоуз» Компаниясы	«Стил» Компаниясы
Активтер		
<i>Ұзақ мерзімді активтер</i>		
Материалдық активтер	84000	58200
Инвестициялар	80000	-
<i>Ағымдағы активтер</i>		
«Клоуз» Ағымдағы шоты	-	3200
Банктегі ақшалай қаражаттар	10000	3000
Инвестициялар	-	2500
Сатылымдық дебиторлық берешек	62700	21100
Қорлар	18000	12000
Барлық активтер	254700	100000
Өзіндік капитал мен міндеттемелер		
Сатылымдық кредиторлық берешек	35000	11000
«Стил» ағымдағы шоты	2700	-
Төленген акционерлік капитал (1 теңге номиналындағы қарапайым акциялар)	120000	60000
Эмиссиялық пайда	18000	-
20x7 жылғы 1 қаңтардағы Қайта бағалау резерві	23000	16000
20x7 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша бөлінбеген пайда	40000	8000
20x7 жыл бойынша пайда	16000	5000
Барлық меншікті капитал мен	254700	100000

Сондай-ақ келесі ақпаратты ескеру қажет:

1) 20х6 ж. 31 желтоқсанда «Клоуз» компаниясы қолма-қол ақшамен төленген 80 000 теңгеге «Болат» 48 000 акциясын сатып алды.

2) "Клоуз" компаниясының қорлары «Стил» компаниясынан 4000 теңгеге сатып алынған тауарларын қамтиды. «Стил» компаниясы осы тауарларды өзіндік құнына қосымша ақы 25 пайызға дейін көтерме бағамен сатады.

3) «Клоуз» компаниясымен 20х7 ж. 31 желтоқсанға дейін 500 теңге көлмінде жіберілген чек «Стил» компаниясымен 20х8 ж. қаңтарына дейін келген жоқ.

4) Сатып алу күнінен бастап гудвилл 7800 теңгеге құнсызданды.

20х7 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Клоуз» және «Стил» шоғырландырылған балансын дайындаңыз.

2 Шоғырландырылған қаржылық есептілік

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі мақсаты - бас кәсіпорынның және еншілес компаниялардың қызметін бірыңғай экономикалық субъектінің қызметі ретінде ұсыну болып табылады. Шоғырландырылған қаржылық есептілік бірлескен кәсіпорындар туралы ақпаратты дайындау үшін пайдаланылады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаған кезде, бас ұйым мен еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігі активтердің, міндеттемелердің, капиталдың, кірістер мен шығыстардың ұқсас баптарын бірдей жолдар бойынша қосу жолымен біріктіріледі.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін топ туралы қаржылық ақпаратты бір компания ретінде ұсыну үшін, төмендегілер қажет:

(а) бас ұйымның әрбір еншілес кәсіпорынға инвестицияларының және әрбір еншілес ұйымның меншікті капиталының бір бөлігінің баланстық құны алынып тасталды;

(б) есепті кезеңде шоғырландырылған еншілес ұйымдардың таза кірісіндегі азшылық үлесі есептеледі және негізгі компанияның иелеріне жататын таза пайданың мөлшерін көрсету үшін топтың пайдасын түзету үшін есептеледі және пайдаланылады;

(в) шоғырландырылған еншілес ұйымдардың таза активтеріндегі азшылық үлесі шоғырландырылған баланста негізгі компанияның акционерлерінің міндеттемелері мен капиталынан бөлек көрсетіледі.

Егер бас компания барлық еншілес компанияға тиесілі болмаса, тек сыртқы үлескерлер ғана болса, онда азшылықтың мүддесі деп аталатын жағдай туындайды. Азшылық үлесі шоғырландырылған бухгалтерлік баланста және

негізгі кәсіпорынның жарғылық капиталынан бөлек ұсынылуы тиіс. Топтың кірісіндегі азшылық үлесі де бөлек ұсынылуы керек.

Шоғырландырылған бухгалтерлік баланста азшылық үлесі екі жолмен ұсынылуы мүмкін: біріншісі - оларды ұзақ мерзімді міндеттемелер мен акционерлік капитал арасына орналастыру; екіншісі - аналық компания мен акционерлердің кем бөлігін қамтитын акционерлік капиталды ұсыну.

Бақылау сұрақтары:

1. Бақылауға мүмкіндік беретін инвестицияларды есепке алудың ерекшеліктері туралы айтып беріңіз.
2. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің тұжырымдамасын ашыңыз.
3. Сыртқы инвесторлардың үлесі (азшылық үлесі) шоғырландырылған қаржылық есептілікте қалай көрінеді?
4. Шоғырландырылған балансты құрастырудың әдістемесі туралы айтып беріңіз.
5. Пайда мен шығын туралы шоғырландырылған есепті құрастырудың әдістемесі туралы айтып беріңіз.

2-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 2.1 Төмендегі жағдайлар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаңыз:

а) «А» компаниясы - «В» компаниясының 100% иесі.

«А» компаниясының бухгалтерлік балансы, мың теңге

Ақшалай қаражаттар	1500	Алатын шоттар	2000
«Б»-дан алатын шоттар	100	Басқа да ағымдағы міндеттемелер	4000
Басқа да ағымдағы активтер	12200	Ұзақ мерзімді міндеттемелер	12000
«Б» компаниясына инвестициялар	1400	Жалпы міндеттемелер	18000
Басқа ұзақ мерзімді активтер	7000	Капитал	4200
Барлық активтер	22200	Барлық міндеттемелер мен капитал	22200

«Б» компаниясының бухгалтерлік балансы, мың теңге

Ақшалай қаражаттар	500	Алатын шоттар	200
Басқа активтер	1500	«А» компаниясына төленетін шоттар	100
Ұзақ мерзімді активтер	2200	Басқа да ағымдағы міндеттемелер	500

		Ұзақ мерзімді міндеттемелер	2000
		Жалпы міндеттемелер	2800
		Капитал	1400
Барлық активтер	4200	Барлық міндеттемелер мен капитал	4200

б) Бас компания еншілес компанияның дауыс беретін акцияларының 70% - ын осы фирманың баланстық құнына сәйкес келетін бағамен, яғни 2 772,0 мың теңгеге сатып алды.

Бас компанияның бухгалтерлік балансы, мың теңге

Баланс баптары	Есепті кезеңнің соңында
Негізгі құралдар	10200
Инвестициялар	2772
Тауарлы-материалдық қорлар	1800
Дебиторлық берешек	4800
Ақшалай қаражат	1200
Барлығы активтер	20772
Жарғылық капитал	14400
Бөлінбеген пайда	372
Міндеттемелер	6000
Барлық капитал және міндеттемелер	20772

Еншілес ұйымның балансы (мың теңгемен)

Баланс баптары	Есепті кезеңнің соңында
Негізгі құралдар	1800
Тауарлы-материалдық қорлар	1080
Дебиторлық берешек	2400
Ақшалай қаражат	600
Барлығы активтер	5880
Жарғылық капитал	3600
Бөлінбеген пайда	360
Міндеттемелер	1920
Барлық капитал және міндеттемелер	5880

Тапсырма 2.2 МММ 75% -ын ДДД165,000 мың теңгеге сатып алып, таза активтердің баланстық құны бойынша сатып алу бағасынан асып, жер бағасының өсуі себеп болды. Осы уақытқа дейін ұзақ мерзімді вексель бойынша ДДД МММ-ға 5000 мың теңгеден төленді.

Егер сатып алу қаржы жылының аяғында 20x7 жылғы 31 желтоқсанға дейін жасалған болса, жұмыс парағындағы түзетулер енгізіңіз.

20x7 жылғы 31 желтоқсандағы екі компанияның теңгермелері бар жұмыс парағы төменде көрсетілген (мың теңге):

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер	Азшылықтың мүдделері	Шоғырландырылған.
--	-----	-----	--------------	----------------------	-------------------

			Д-т	К-т		баланс
Ақшалай қаражат	17000	11000				
Дебиторлық берешек	64000	22500				
ТМҚ	37000	43000				
Алуға вексельдер	30000	15000				
Инвестициялар	62000	45000				
Еншілес компанияның инвестициялары	165000					
Жер	35000	17000				
Ғимараттар мен жабдықтар	180000	117500				
Барлық активтер	590000	271000				
Кредиторлық қарыз	35000	24000				
Жиналған шығындар	20000	14000				
Төлем вексельдері	12000	5000				
Төлеуге арналған облигациялар	30000	18000				
Жай акциялар	200000	100000				
Қосымша капитал	40000	50000				
Бөлінбеген пайда	253000	60000				
Азшылықтың мүдделері						
Жиынтық міндеттемелер мен меншікті капитал	590000	271000				

Тапсырма 2.3 МММ ДДД -нің 75% -ын 165,000 мың теңгеге сатып алды, нетто-активтердің баланстық құнынан сатып алу бағасының артуы жер бағасының өсуіне байланысты болды. Мысалы, МММ 20Х7 басында ДДД сатып алды. 20Х7 жыл ішінде ДДД компаниясы 30 000 мың теңге табыс алды және 10 000 мың теңге акционерлеріне дивиденд түрінде төледі. Сонымен қатар, ДДД МММ-нің тауарларын 10 000 теңге көлемінде несие алу үшін 25 000 мың теңгеге сатты және оларды барлық үшінші тұлғаларға сатты. Компаниялар арасында өзара өзара әрекеттесудің басқа түрлері болмаса, өзара қарыздар жоқ. МММ компаниясы шығындар әдісін қолдана отырып еншілес компанияға инвестициялар жазуды жүргізеді. Жұмыс парағына түзетулер енгізіңіз.

20Х7 жылғы пайда мен шығын туралы есеп, мың теңге

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер Д-т К-т	Азшылықтың мүдделері	Шоғырландыр ылған. нәтиже
Іске асыру	300000	160000			

Өткізілген өнімнің өзіндік құны	175000	60000				
<i>Жалпы пайда</i>	125000	100000				
Операциялық шығыстар	25000	18000				
Операциялық пайда	100000	82000				
Дивидендтік кіріс	8000					
Басқа да кірістер	40000	5000				
басқа шығындар	70000	46000				
Салық салынғанға дейінгі пайда	78000	41000				
Пайдаға салынатын салық	15000	11000				
Бақылаушы қызығушылық емес						
Таза пайда	63000	30000				

31/12 / 20X7 жылдағы бөлінбеген пайда туралы есеп мың теңге

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер Д-т К-т		Азшылықтың мүдделері	Шоғырландырылған нәтиже
Жылдың басында бөлінбеген пайда	210000	40000				
Таза пайда 20X7 жыл	63000	30000				
Төленген дивидендтер	(20000)	(10000)				
Жыл соңында бөлінбеген пайда	253000	60000				

31/12/20X7 жылға баланс, мың теңге

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер Д-т К-т		Азшылықтың мүдделері	Шоғырландырылған нәтиже
Ақшалай қаражат	17000	11000				
Дебиторлық берешек	64000	22500				
Тауар қорлары	37000	43000				
Қарыздар бойынша дебиторлық берешек	30000	15000				
Инвестициялар	62000	45000				
Еншілес компанияның инвестициялары	165000					
Жер	35000	17000				
Ғимараттар мен жабдықтар	180000	117500				
Барлығы активтер	590000	271000				
Кредиторлық қарыз	35000	24000				

Жиналған шығындар	20000	14000				
Төлем шоттары	12000	5000				
Төлеуге арналған облигациялар	30000	18000				
Жай акциялар	200000	100000				
Қосымша капитал	40000	50000				
Бөлінбеген пайда	253000	60000				
Азшылықтың мүдделері						
Жиынтық міндеттемелер мен меншікті капитал	590000	271000				

Тапсырма 2.4 МММ Компания 165,000 мың бір жер қымбаттауына себеп таза активтердің баланстық құнынан сатып алу бағасының асып кету компания ДДД 75% акциясын сатып алды. МММ 20Х7 жылдың басында ДДД сатып алды. Жыл ішінде компания ДДД 20Н7 30000 мың пайда. теңге, және 10000 мың акционерлеріне дивидендтер ретінде төленген. ДДД 25 000 мың теңгеге МММ тауарларын 10% мөлшеріндегі сыйлықақылауға сатты, ал МММ бұл тауарлардың жартысын үшінші тұлғаларға 20 000 мың теңгеге сатты. Сонымен қатар, МММ ДДДға ішінара ескірген машиналарды 12 000 мың теңгеге сатты. Машиналар бастапқы құны 18 000 мың теңге және жинақталған амортизация 4000 мың теңгеге ие. Машиналар тағы да 10 жылға созылатын болсын делік. Компаниялар арасында өзара әрекеттер болған жоқ, өзара қарыздар болған жоқ. МММ компаниясы шығындар әдісін қолдана отырып еншілес компанияға инвестициялар жазуды жүргізеді. Жұмыс парағындағы түзетулерді дайындаңыз:

20Х7 жылдағы бөлінбеген пайда туралы есеп, мың теңге

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер Д-т К-т		Азшылықтың мүдделері	Шоғырландырылған. нәтиже
Іске асыру	300000	160000				
Өткізілген өнімнің өзіндік құны	175000	60000				
Жалпы пайда	125000	100000				
Операциялық шығыстар	25000	18000				
Операциялық пайда	100000	82000				
Дивидендтік кіріс	8000					
Басқа да кірістер	40000	5000				
басқа шығындар	58000	38000				
Амортизация	10000	8000				
Машинаны сатудан айрылу	2000					
Салық салынғанға дейінгі пайда	78000	41000				

Пайдаға салынатын салық	15000	11000				
Басқару емес акциялар пакеті						
Таза пайда	63000	30000				

31/12/20X7 жылы Бөлінбеген пайда туралы есепті, мың теңге

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер Д-т К-т		Азшылықтың мүдделері	Шоғырландырыл ған. нәтиже
Жылдың басында бөлінбеген пайда	210000	40000				
Таза пайда 20X7 жыл	63000	30000				
Төленген дивидендтер	(20000)	(10000)				
Жыл соңында бөлінбеген пайда	253000	60000				

31/12 / 20X7 жылдағы баланс, мың теңге

	МММ	ДДД	Ерекшеліктер Д-т К-т		Азшылықтың мүдделері	Шоғырландырыл ған. нәтиже
Ақшалай қаражат	17000	11000				
Деб. берешек	64000	22500				
Тауар қорлары	37000	43000				
Қарыздар бойынша дебиторлық берешек	30000	15000				
Инвестициялар	62000	45000				
Еншілес компанияның инвестициялары	165000					
Жер	35000	17000				
Ғимараттар мен жабдықтар	280000	169500				
Жинақталған амортизация	100000	52000				
Барлығы активтер	590000	271000				
Кредиторлық қарыз	35000	24000				
Жиналған шығындар	20000	14000				
Төлем шоттары	12000	5000				
Төлеуге арналған облигациялар	30000	18000				
Жай акциялар	200000	100000				
Қосымша капитал	40000	50000				
Бөлінбеген пайда	253000	60000				
Азшылықтың мүдделері						

Жиынтық міндеттемелер мен меншікті капитал	590000	271000				
--	--------	--------	--	--	--	--

Тапсырма 2.5 Төменде «А» бас компаниясына және «В» еншілес компаниясына және қосымша ақпаратқа арналған қаржылық ақпарат жиынтығы берілген.

1. «В» компаниясының қарапайым акцияларының 80%-ы 1-ші қарашада 19х7ж., «В» компаниясының бөлінбеген пайдасы 20 000 теңге болғанда. Гудвил 4 жыл амортизацияланады.
2. 20х1-де «А» компаниясы 160 000 теңгеге 100 мың теңге тұратын «В» компаниясын сатты. Осы тауарлардың 25% -ы жыл соңында пайдаланылмады.
3. «В» компаниясы «А» компаниясымен шығарылған дивидендтерді өзінің кіріс туралы есебінде көрсетті.

20х1 жылға арналған кірістер мен шығыстар туралы есеп, теңге

Есеп баптары	«А»Компаниясы	«Б»Компаниясы
Тауарларды сатудан түсетін табыс	1 000 000	250 000
Сату бағасы	650 000	180 000
Жалпы табыс	350 000	70 000
Іске асыруға арналған шығыстар	75 000	15 000
Жалпы және әкімшілік шығыстар	60 000	20 000
Операциялық қызметтен түскен табыс	215 000	35 000
Инвестициялық кіріс	14 000	-
Салық салынғанға дейінгі операциялық қызметтен түскен табыс	229 000	35 000
Корпоративтік табыс салығы	70 000	10 000
Негізгі қызметтен салық салудан кейін пайда	159 000	25 000
Жай акциялар бойынша дивидендтер жарияланған	80 000	15 000
Бөлінбеген пайда	79 000	10 000

20х1 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша баланстың жағдай туралы есеп , теңге

Баланс баптары	«А» Компаниясы	«Б» Компаниясы
Ұзақ мерзімді активтер		
Негізгі құралдар - баланстық құн	350 000	75 000
Компанияның инвестициялары В	100 000	
Барлығы ұзақ мерзімді активтер	450 000	75 000
Ағымдағы активтер		
Босалқылар	180 000	45 000
Қарыздар	145 000	55 000
Есеп айырысу шоты	70 000	20 000
Ағымдағы міндеттемелер		
Кредиторлар	50 000	30 000
Жарияланған дивидендтер	80 000	15 000

Корпоративтік табыс салығы	70 000	10 000
Барлығы ағымдағы міндеттемелер	200 000	55 000
Таза ағымдағы активтер	195 0000	65 000
Капитал және резервтер		
Жай акциялар	500 000	100 000
Бөлінбеген пайда	145 000	40 000
Жалпы капитал	645 000	140 000
Баланс	845 000	845 000
		195 000
		195 000

Табу керек:

1. 20x1 жылға арналған пайдалар мен шығындар туралы шоғырландырылған есепті дайындау.

2. 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған балансты дайындаңыз.

Тапсырма 2.6 Компания 31.12.20x6 жылы акциялардың 90% -ын 5000теңгеге Н компаниясы сатып алды. Сатып алу күнінде Н үлестірілмеген кірісі 2000 болды. 31.12.20x7 ж. компаниялардың шоттарындағы қалдықтар:

	М	Н
Н компаниясына инвестициялар	5000	-
Қорлар	7000	5000
Дебиторлық берешек	1000	800
Н шоты	400	-
Ақшалай қаражат	600	200
Барлығы активтер	14000	6000
Кредиторлық қарыз	400	100
М шоты	-	400
Жарғылық капитал	10000	3000
Бөлінбеген пайда	3600	2500
Жиынтық міндеттемелер мен меншікті капитал	13600	6000

Пайда мен шығын есебі

	М	Н
Сатудан түскен кірістер	10000	5000
Өнімдерді сату құны	(7000)	(4000)
Салық салынғанға дейінгі пайда	3000	1000
Пайдаға салынатын салық	(1000)	(500)
Кезең ішіндегі пайда	2000	500

Жыл ішінде М Н-ға 3000 мыңға тауарларды сатты, есепке алу күні Н-да құндылығы 1000 теігеге тең тауар бар болды. Бұл резервтерге 200 теңге пайда сәйкес келеді. Жылдың аяғында гудвиллдің құнсыздануы 100. Шоғырландырылған балансты және пайда мен залал туралы есепті жасау.

Тапсырма 2.7 «Корфу» Занте-дың 80% -ына (1-ші ақпан, 20x8-да сатып алынған) және Паксос акцияларының 30% -ына (1-ші шілде, 20x7-да сатып алынған) ие. Корфу директорлар кеңесінің мүшелерінің бірі Паксос компаниясының басқармасына соңғы экономикалық қызметті басқаруға белсене қатысу үшін берілді. Корфудың басқа инвестициялары жоқ. 30 маусым, 20x8, мың теңгеде аяқталған жыл үшін осы компаниялар үшін пайда мен залал туралы есеп жобалары:

Көрсеткіштер	«Корфу»	«Занте»	«Паксос»
Табыс	12614	6160	8640
Операциялық шығындар	(11318)	(5524)	(7614)
Операциялық пайда	1296	636	1026
Дивиденд алуға болады	171	-	-
Салық салудан бұрын пайда	1467	636	1026
Пайдаға салынатын салық	(621)	(275)	(432)
Салықтан кейін пайда	846	361	594
Жарияланған дивидендтер	(500)	(120)	(250)
Бөлінбеген пайда	346	241	344

Занте қорының 20x8 ж. 30-шы маусымындағы жағдайына мамыр айында сатып алынған тауарларды Корфудан 50 000 теңгеге сатып алды. Корфу осындай тауарларды 25% -дық көтермемен сатады. Корфу мен Занте арасында басқа сатылымдар болған жоқ. «Корфу» компаниясының «Паксос» сатудан түскен пайдасы бір жыл ішінде 180 000 теңгені құрады. Жылдың аяғында «Корфудан» сатып алынған ешқандай тауарлар Паксос қоймасында болмады.

20x8 ж. 30 маусымда аяқталған жыл үшін Корфу үшін шоғырландырылған пайда мен залал туралы есепті дайындаңыз.

3 Инвестициялық мүлік

Инвестициялық мүлік - иеленуші иеленушіге лизингтен табыс алу немесе капиталдың құнын ұлғайту үшін немесе екеуіне де қолдану үшін ұсталатын мүлік түрі.

Егер объектінің бір бөлігі, мысалы, ғимарат инвестициялық жылжымайтын мүлік объектісі ретінде пайдаланылса, ал тауарлардың және қызметтердің (иеленуші орналасқан жылжымайтын мүліктің) басқа бөліктері объектінің жеке бөліктері жеке сатылса немесе бөлек жалға алса, бөлек көрсетілуі керек. Егер оларды бір-бірінен бөлек сатуға немесе жалға алуға болмайтын болса, онда нысан объектінің кішкентай бөлігі иеленушіге тиесілі мүлік ретінде қарастырылуы мүмкін болған кезде объекті инвестициялық жылжымайтын мүлік ретінде жіктелуі мүмкін.

Инвестициялық жылжымайтын мүлікті бастапқы бағалау осындай мәмілелерге тән барлық шығыстарды қамтитын инвестициялық жылжымайтын мүлікті құру немесе сатып алу нақты шығындарымен жүзеге асырылады.

Инвестициялық жылжымайтын мүлікті кейіннен есепке алу үшін кәсіпорын екі модельдің біреуін пайдалана алады: әділ құнның немесе нақты шығындардың үлгісі.

Операциялық жалгерлікке жалға берілген инвестициялық жылжымайтын мүліктер әділ құн бойынша есеп үлгісіне сәйкес есепке алынады.

Бухгалтерлік есепке алу үлгісін нақты құны бойынша таңдаған кезде, инвестициялық жылжымайтын мүлік негізгі құралдар ретінде есепке алынады: 16 Негізгі құралдар (IAS) ХҚЕС-ына (негізгі есепке алу нұсқасы) негізделген.

Бақылау сұрақтары:

1. Инвестициялық жылжымайтын мүлік туралы түсінік.
2. Қысқа мерзімді міндеттемелер тұжырымдамасын ашыңыз.
3. Инвестициялық жылжымайтын мүлікті есепке алудың балама әдістеріне арналған міндет.

3-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 3.1 1.07.20x7 ж. «Поле чудес» компаниясы ғимараты бар жер учаскесін сатып алды. Төменде сатып алуға байланысты шығындар туралы ақпарат, теңге:

Жерді сатып алу бағасы	500 000
Ғимарат	1 200 000
Делдалға марапат	17 000
Тіркеу жарнасы	1 000
Аумақты жақсарту шығындары	12 000
Ғимаратты жөндеу құны	180 000

Компания кешенді 5 жылға жалға беруді көздеп отыр. Ғимараттың пайдалы қызмет мерзімі - 70 жыл, тарату құны - 300 000 теңге. 31.12.20x7 «Ростаприост» тәуелсіз компаниясының мәліметі бойынша кешеннің бағасы 1 980 000 теңге тең. Бұл нысан туралы қандай ақпарат 20x7-ге арналған қаржы есептілігінде көрініс табады?

Тапсырма 3.2 «Торнадо» компаниясы жылжымайтын мүлікке ие, ол туралы ақпарат төменде берілген, теңге:

Жер телімі	900 000
Ғимарат осы жер учаскесінде орналасқан	2 000 000
Жалға алынған мүліктің әлеуетін арттыру үшін жасалатын жетілдіру	40 000
Жыл бойы кешенді жөндеу және қызмет көрсету	50 000
Жыл бойына алынған жалгерлік төлем сомасы	40 000

Ғимараттың шамамен 90% -ы компанияның бас кеңсесі орналасқан. Ғимараттың бос бөлігі операциялық жалдау бойынша жалға беріледі.

Жылжымайтын мүлікті тек сатуға болады. Ғимараттың пайдалы қызмет мерзімі 30 жылды құрайды, тарату құны - 1 600 000 теңге. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 20х7 жылға тәуелсіз бағалаушы жер телімін 1 100 000 теңге, ал ғимарат - 2 300 000 теңге. Компания объектіні әділ құны бойынша есепке алуды шешеді. Баланста жылжымайтын мүлік көрсетілетін құнды анықтаңыз.

Тапсырма 3.3 «Метелица» компаниясы балаларға арналған ойыншықтарды шығарады. Бұдан басқа, компания жылжымайтын мүлікке ие, ол туралы ақпарат төменде берілген, теңге:

Жер телімі	800 000
Ғимараттар осы жер учаскесінде орналасқан	2 100 000
Жалға алынған мүліктің әлеуетін арттыру үшін жасалатын жетілдіру	400 000
Бір жыл ішінде инвестициялық жылжымайтын мүлікті жөндеу және қызмет көрсету	50 000
Жыл бойына алынған жалгерлік төлем сомасы	160 000

Ғимараттың шамамен 6% -ы компанияның бас кеңсесі орналасқан. Ғимараттың бос бөлігі операциялық жалдау бойынша жалға беріледі. Жылжымайтын мүлікті тек сатуға болады. Ғимараттың пайдалы қызмет мерзімі 60 жылды құрайды, тарату құны - 1 700 000 теңге. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 20х7 тәуелсіз бағалаушы мүлікті 3 600 000 теңгеге бағалады. Компания объектіні әділ құны бойынша есепке алуды шешеді. Баланста жылжымайтын мүлік көрсетілетін құнды анықтаңыз.

Тапсырма 3.4 Ұйымдастырушы «Құрылысшы» Ұйым 20X0 жылы 1 қаңтарда мәмілені тіркегені үшін 30 000 теңге төлеген ғимаратты 3 000 000 теңгеге сатып алады. Бұл ғимарат инвестициялық жылжымайтын мүлік ретінде жіктеледі. Ғимараттың пайдалы қызмет мерзімі 20 жылды құрайды. 20X0 жылғы 31 желтоқсанға ғимараттың нарықтық бағасы 4 200 000 теңгені құрайды.

Ұйымның есеп саясаты инвестициялық жылжымайтын мүлікке:

- әділ құны бойынша,
- сатып алудың нақты шығындарында.

Баланста жылжымайтын мүлік көрсетілетін құнды анықтаңыз.

Тапсырма 3.5 «Құрылысшы» ұйымы жылжымайтын мүлікке салынатын инвестициялар объектілерін әділ құны бойынша есепке алады. Өз қажеттіліктеріне қолданылатын объект жылжымайтын мүлікке инвестицияларға аударылады. Облигацияның баланстық құны 15 000 000 теңгені құрайды, ол 17 000 000 теңгеге қайта бағаланды.

Жылжымайтын мүлікке салынатын инвестицияларға меншікті мұқтаждықта үшін пайдаланылатын объектіні беруді есепке алу шоттарында көрсетіңіз.

Тапсырма 3.6 Ұйым барлық құрылыс шығындарын ескере отырып, зауытты салған. Бастапқы құны 3 000 000 теңге. Зауыт сатуға арналған және қорлар ретінде көрінеді.

Клиент осы фабрикадан ұйымға жалдауды ұсынады. Зауыттың жалгерлік табысын ескере отырып, әділ құны 4 000 000 теңгені құрайды.

Объектіні жылжымайтын мүлікке салынатын инвестициялардың құрамына аударуды есепке алу шоттарында көрсетіңіз.

4 Сатуға арналған айналымнан тыс активтер

Айналымнан тыс активтер мен шығаруға арналған топтар егер олардың баланстық құны негізінен сатылым нәтижесінде алынған болса, сатуға арналған ретінде жіктеледі.

Актив немесе шығаруға арналған топ өздерінің ағымдағы жағдайында дереу сатуға дайын болуы керек, сатылым ықтималдығы да жоғары болуы тиіс. Активтерді сатуға ықтималдығы жоғары болуы басшылықтың активті немесе шығаруға арналған топты сату жоспарын, сондай-ақ сатып алушыны іздестіру фактісі бойынша анықталуы мүмкін. Ұсынылатын сату жіктеу күнінен бастап бір жыл ішінде жасалуы тиіс.

Жіктеу күні - сатуға арналған ретінде жіктелетін айналымнан тыс активтерді немесе шығаруға арналған топты жіктеу күні.

Сақталуға жататын ұзақ мерзімді активтер немесе шығаруға арналған топтар сатуға арналған ретінде жіктелмеуі тиіс, өйткені олардың баланстық құны компанияның ішінде үздіксіз пайдалану арқылы өтеледі.

Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер мен шығаруға арналған топтар ең төменгі екі құндылық бойынша бағаланады:

- олардың баланстық құны;- сату шығындарын шегергендегі әділ құн.

Әділ құн - бұл активті мәміле жасасу кезінде жақсы хабардар етілген, мәжбүрлі тараптардың арасындағы мәміледе алмастыруға болатын сома.

Егер ұзақ мерзімді активтер сатуға арналған ретінде жіктелсе, амортизация есептелмейді.

Сатуға арналған ретінде жіктелген шығаруға арналған топ үшін міндеттемелерге байланысты пайыздар және басқа шығыстар шығып қалғанға дейін есепке алуды жалғастыруы тиіс.

Егер активті сатуға арналған деп тану критерийлері бұдан былай сақталмаса, онда оның осындай жіктелуі тоқтатылуы тиіс.

Бақылау сұрақтары:

1. Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді жіктеу жөніндегі талпыныс.
2. Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді бағалаудың негізгі принциптерін ашып көрсетіңіз.
3. ВАП және ГАП құнсыздануынан және оларды қалпына келтіруден шығындарды тану туралы айтып беріңіз.
4. Сатылым шарттарында өзгеріс.

4-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 4.1 Активтің баланстық құны 500 000 теңге. Алғашқы жылы құнсызданудан шығын 50 000 теңге. Ұйым активті сатуға шешім қабылдайды, оның құны 520 000 теңгеге жұмсалатын шығындары шегерілген әділ құнмен. Бұл жағдайда сіз құны 500 000 теңгеге дейін көтере аласыз.

Ұсынылған жағдайды есепке алу шоттары туралы ойланыңыз.

Тапсырма 4.2 Пенсионерлік топтың құны 190 000 теңгені құрайды. Егер шығаруға арналған топ сату үшін арналмаған болса, онда құрамдас активтер 18,000 теңгеге амортизацияланады. Босату тобы «сатуға қойылған» болып қалады.

Топқа енгізілген активтердің баланстық құнын негізгі құралдарға ауыстырғаннан кейін анықтаңыз.

Тапсырма 4.3 Өндірістік бірлікті білдіретін шығаруға арналған топтардың құны - 600 000 теңге. Құрылғыны сатпау туралы шешім қабылдаған кезде, оның активтерін басқа бірлікпен біріктіруге болады, бірақ олардың кейбірі қоқысқа салынатын болады. Басқа бөлімшеге аударылған активтердің жалпы құны 440 000 теңгені құрайды. Активтерді қалдықтарға аударудан түсетін түсімдер 20 000 теңгені құрайды. Өтелетін сома 460 000 теңгені құрайды. Ұсынылған жағдайды есепке алу туралы есептер туралы ойланыңыздар?

Тапсырма 4.4 «Кит» компаниясы әр жылдың 31 наурызындағы жағдай бойынша қаржы есептілігін дайындайды. Компания құны 16 миллион теңге болатын кішігірім қонақ үйлер желісіне ие. Қонақүйлердің құны мезгіл-мезгіл қаралып, 2017 жылы 31 наурыздағы жағдай бойынша оларды пайдалану құны 20 млн. Теңге, жөндеу құны 16 млн. Теңге және әділ құны 19 млн. 31 наурызда, 2017-де, жоғарыда аталған қонақ үйлердің біреуі пайдаланудан шығарылып, сатылып жатыр. Оның баланстық құны 3 млн. Теңге, пайдалану құны - 2 млн. Теңге, әділ құны - 2,5 млн. Теңге (делдалдарға сыйақы және адвокаттарға арналған шығындар 200 мың теңге деп күтіледі). Компания 20-дан 7-ші наурызға дейін қонақүйлерді қайта бағалауды жоспарлап отыр, қазіргі уақытта қонақүйлер үшін құнсыздану белгілері жоқ.

2007 жылдың 31 наурызында «Кит» компаниясының қаржылық есептілігінде қонақ үй құны қандай болуы керек?

Тапсырма 4.5 Келесі төрт жылда маркетингтік қызметіне сәйкес ретінде ықтимал құнсыздануға 2013 жылы жабдықтарды соңында алады. «Луч» кәсіпорны тексереді. Осы жабдықтың өнімді сатуы төмендеуі күтіледі. 2013 жылдың соңында жабдықтың қалдық құны (қалдық) 102300 теңгені құрайды; бастапқы құны 130700 теңге.

Жабдықтарды сату және сатудан түсетін шығындарды шегергендегі таза сату бағасы нарықтық бағалар негізінде анықталады және 71450 теңгені құрайды.

Жабдықтарды пайдалану құндылығын есептеу үшін келесі деректер пайдаланылды:

Мерзімі	Түсім	Шығындар (амортизацияны шегергенде)
20x4 ж.	100000	58000
20x5 ж.	85300	50300
20x6 ж.	46000	32200
20x7 ж.	20700	16500
Барлығы	252,000	157,000

Ақшалай түсімдерді дисконттау үшін 12% дисконттау мөлшерлемесі қолданылады.

Тапсырма:

- 1) болашақ таза ақшалай түсімдерді есептеу және олардың құндылығын азайту;
- 2) өтелетін соманы айқындайды;
- 3) құнсызданудан болған залалдың болуын және мөлшерін анықтайды.

Тапсырма 4.6 Көптеген жылдар бойы «Вентнор» құрамына төрт қосылмаған бірлік кірді: инженерлік, қонақ үй, органикалық тыңайтқыштар және автомобильді сату. Компанияның соңғы жылдардағы жұмысының қорытындылары қор нарығы талдаушыларына әсер етпейді, сондықтан консалтингілік фирма айналысатын ұйымды қайта құру туралы шешім қабылданды. 30 қыркүйек, 20x6 ж. «Вентнор» машина жасау бөлімшесін сатты (тоқтатылған қызмет ретінде көрсетіледі) және бағдарламалық қамтамасыз етумен айналысатын компанияны сатып алды. «Вентнор» есеп саясатына сәйкес жаңадан сатып алынған қызмет туралы есептік деректер жалғасатын қызметтің бөлігі ретінде бөлек көрсетіледі. 31 наурыз, 20x7 ж. аяқталған жыл үшін «Вентнор» шоттарынан келесі үзінділер:

Көрсеткіштер	Жалғасатын қызмет, млн. теңге		Тоқтатылған қызмет (көлік құрастыратын мөлiмше), млн.теңге	Барлығы, млн. теңге
	болған	Қайта алынған (программалық жүйе)		
Жүзеге асырудан түскен пайда	500	120	100	720
Сатылымның өзiндiк құны	(270)	(70)	(108)	(448)
Жалпы пайда	230	50	(8)	272
Басқа операциялық шығыстар	(50)	(10)	(12)	(72)
Салыққа дейiнгi пайда	180	40	(20)	(200)

20x8 ж. 31 наурызында аяқталған қаржылық жылдың iшiнде Кеңес кеңесшiлердiң ұсыныстарына сәйкес, қонақүй бөлiмшесiн жаңа нарық сегменттерiне қайта бағыттаумен айналысты. Бұрын қонақ үй қызметi негiзiнен назар аударылды iскерлiк клиенттерге және ең қымбат сегмент бойынша жүзеге асырылады. Жаңа стратегия арзан қызметтерге қайта бағыттауды көздейдi (туристтер мен демалушылар үшiн). Тиiсiнше, компания үшiн қол жетiмдi қонақ үйлердiң көпшiлiгi сатылды, ал басқалары орнына сатып алынды, бiрақ компания бiрнеше ескi қонақ үйлердi тастап, оларды жаңа талаптарға сәйкес қайта қалпына келтiрдi. Басқарма қонақүй бизнесiнiң қымбат сегментiндегi жұмыс нәтижелерiн тоқтатылған қызмет түрi ретiнде көрсетудi және жаңадан сатып алынған бизнес ретiнде жаңа, арзан сегментте жұмыс нәтижелерiн көрсетудi қалайды.

20x8 ж. 31 наурызында аяқталған жылдағы қаржы есептiлiгiнiң жобасынан алынған деректер: млн. теңге:

Сатудан түсетiн түсiм	750
Сатудың өзiндiк құны	(420)
Жалпы табыс	330
Операциялық шығындар	(80)
Салық салынғанға дейiнгi операциялық пайда	250

Жоғарыда келтiрiлген мәлiметтерге қонақ үй бiрлiгiнiң жұмысының нәтижелерi кiредi. Оның айналымы 140 млн. теңгенi құрады, ал жаңа және ескi сегменттердiң үлесi бiрдей болды. Сонымен қатар, жаңа сегменттегi жалпы пайда маржасы 30% -ды құрады, ал ескi сегментте жалпы шығын 20% болды. Операциялық шығындар 24 миллион долларға жеттi, олар айналымның негiзiнде бөлiндi. 31 наурызда аяқталатын қаржы жылы, 2017 жылы қонақүй бөлiмшесiнiң айналымы 160 млн. теңгенi, жалпы пайда маржасы - 15%, операциялық шығындар - 18 млн. теңгенi құрады.

Тапсырма:

1) 20x8 ж. 31 наурызда аяқталған қаржы жылы үшiн, салыстырмалы ақпаратты қоса алғанда тоқтатылған және үздiксiз операцияларды (қаншалықты ол ақпаратты бередi ретiнде), бөлек «Вентнор» нәтижелерiн талдау дайындау,

назарға сәйкес есеп саясатын қонақ бірлік жұмыс қарау жөніндегі кеңесінің ниет отырып және ХҚЕС (IFRS) 5.

2) Қонақ үй бірліктерінің жұмысының нәтижелерін есепке алуда басқару тәсілінің қолайлылығын қысқаша түсіндіріңіз.

5 Бағалау міндеттемелері, шартты міндеттемелер және шартты активтер

Бағалау міндеттемелері мынадай критерийлер орындалған кезде танылуы тиіс:

а) өткен оқиғаның нәтижесінде туындаған заңды (нақты немесе іс жүзінде) заңды тұлға;

б) осы міндеттеменің орындалуына байланысты экономикалық пайда алуды көздейтін ресурстардың ықтимал кетуі бар және

в) міндеттеменің сомасы сенімді түрде бағалануы мүмкін.

Егер бұл шарттар орындалмаса, бағалау міндеттемелері танылмауы тиіс.

Бағалау міндеттемелері өткен оқиғалардан туындайтын және компанияның болашақ іс-әрекеттерінен (яғни, өздерінің болашақ іс-әрекеттерінен) тәуелсіз болғандықтан ғана танылады.

Болжалды міндеттемелер болашақтағы операциялық шығындар үшін мойындалмауы керек. Мысалы, компания келесі есептік кезеңде күтілетін негізгі құралдарды ағымдағы жөндеуге арналған резервтерді танымауы керек.

Бағалау міндеттемелері танылатын сома күтілетін шығындардың ең жақсы бағалары болуы тиіс.

Болжалды міндеттемелер әрбір есепті күнде қайта қаралуы тиіс және ағымдағы ең жақсы бағалауды көрсету үшін түзетілуі тиіс. Міндеттемені орындау үшін экономикалық пайданы қамтитын ресурстардың кетуі ықтималдығы жоғарыласа, бағалау міндеттемелері жойылуы тиіс.

Уақыттың өтуімен байланысты бағаланған міндеттеменің өзгеруі кірістер туралы есепте қаржыландыру шығындарына қосылуы тиіс.

Шартты міндеттеме - бұрынғы оқиғалардан туындайтын және бар болуы, компанияның толық бақылауында болмайтын болашақ оқиғалардың пайда болуы немесе басталмауы арқылы ғана расталатын ықтимал міндеттеме; Бұл міндеттемені орындау үшін ресурстардың кетуі талап етілмейді.

Шартты міндеттемелер баланста танылмайды, олар бизнесті біріктіру нәтижесінде пайда болған жағдайды қоспағанда.

Шартты активтер - бұл өткен оқиғалардан туындайтын және оның бар болуы тек компанияның толық бақылауында болмайтын болашақ оқиғалардың бір немесе одан да көп келешегі болмағаны немесе болмауы арқылы расталатын ықтимал актив. Шартты активтер компанияның балансында танылмайды.

Активпен байланысты экономикалық пайданы жүзеге асыру күмәнсіз болған жағдайда, бұл актив шартты болып қалады және әдеттегідей актив ретінде шоттарда танылады.

Бақылау сұрақтары:

1. Бағалау міндеттемелерінің тұжырымдамасын кеңейтіңіз.
2. Бағалау міндеттемелерін бағалаудың негізгі қағидаларын келтіріңіз.
3. Шартты активтер мен міндеттемелерді анықтаңыз.

5-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 5.1 «Генпауэр» компаниясы электр энергиясын өндірумен айналысады. Компанияның қоршаған ортаға зиян келтіретін шығындары шығындардың елеулі болуы мүмкін бірнеше атом электр станцияларына ие. Компания қоршаған ортаға зиян келтіретін зиянды жою туралы лицензиялық келісімдер шеңберінде және бұл талап заңнамада қарастырылмаған елдерде де жұмыс істейді. Жақында «Генпауэр» қол қойған келісімшарт туралы ақпарат:

Құрылыс құны 200 миллион теңгені құрайтын АЭС 20x7 ж. 1 қазанында іске қосылды. Бұл АЭС 10 жылға дейін электр энергиясын өндіруге лицензия береді, бұл оның реттелу мерзіміне сәйкес келеді. Лицензия талаптарына сәйкес, осы мерзім аяқталғаннан кейін атом станциясы пайдаланудан шығару және толықтай бөлшектелген болуы керек. Сонымен қатар, пайдаланылған ядролық отын (қалдықтар) радиоактивті фонның өсуін болдырмау үшін «оқшауланған» аймақта жеткілікті тереңдікте көму керек. «Генпауэр» компаниясы өз есебінен жанармай құятын суды салқындату жүйесінен кез-келген зиянды босату салдарын жоюға міндетті. Генпауэрдің бағалауы бойынша, АЭС-тің толық жойылуына және пайдаланылған отынды 10 жыл өткеннен кейін жоюға жұмсалатын шығындар 180 млн. теңгені құрайды. Бұл шығындар 120 млн. Теңге сомасына сәйкес ставка бойынша дисконтталған. Өткен жылдардағы тәжірибеге сүйенсек, әрбір 12 айда салқындату жүйесінен 30% су ағып кетуі мүмкін. Осындай ағып кетудің салдарын жою шығындары ластану деңгейіне байланысты 20-дан 40 миллион теңгеге дейін.

Төменде 2018 жылдың 30 қыркүйегіндегі жағдай бойынша Компанияның қаржылық есептілігінің үзіндісі келтірілген. Есептер ұқсас электр станциялары үшін қабылданған компанияның есеп саясатына сәйкес дайындалған:

Пайда мен залал шоты бойынша, млн. теңге:

Ұзақ мерзімді активтердің тозуы (АЭС) 10% x 200 млн. теңге: 20

Толық жою және көму үшін резерв қалдықтар 10% x 180 млн. теңге: 18

Резервуардан ағып кету әсерін жою суды

салқындату жүйелері (30% x шамамен 30 млн. теңге): 9

Барлығы: 47

Баланс, млн. теңге:

Материалдық емес ұзақ мерзімді активтер:

АЭС өзіндік құны бойынша: 200

Амортизация:	20
Баланстық құны:	180
Ұзақ мерзімді міндеттемелер:	
Қалпына келтіру үшін резерв. Сәрсенбі (18 + 9 млн. Теңге)	27

Ескерту: 20x8 ж. 30 қыркүйектегі жағдай бойынша суды салқындату жүйесінен ағып кетпеді.

«Генпауэр» басшылығы оның есеп саясаты 37 «Бағалау резервтері, шартты міндеттемелер және шартты активтер» IAS Халықаралық стандарттарына сәйкес екендігіне күмәнданбайды және сізге кеңес беру үшін байланысады.

Тапсырма:

1) 37 ХҚЕС-тың (IAS) талаптарына сәйкес Генпауэрдің есеп саясатының қолжетімділігі туралы түсініктеме беру және 37 (IAS) ХҚЕС-ына сәйкес қаржылық есептіліктен үзінділер дайындау.

Ескерту: жеңілдікті кезеңнің қысқару әсерін талқылаудың қажеті жоқ.

2) «Генпауэр компаниясы қоршаған ортаны қорғау заңнамасы жоқ елде атом электр станциясын басқаратынын болжай отырып, бұл тапсырманың сұрағына жауапты қалай өзгерткенін түсіндіріңіз (1).

Ескерту: Жауапта «Генпауэр» экологиялық саясатының қандай болуы мүмкін екенін сипаттаңыз.

Тапсырма 5.2 Төменде сипатталған жағдайлар үшін резервтер есептелуі керек пе?

а) Компания сүтқоректілер өндірісі үшін Құрама Штаттарына саңырауқұлақтарды экспорттауға кірісті. Саңырауқұлақтарға арналған жарнама науқаны «Қыздың ең жақсы досы» ұранына енеді. Қоғам жарнамалық ұраны әйелдердің абыройын төмендететіндіктен компанияға 800 000 теңге төлеуге тура келеді. Компанияның адвокаттары шағымның нәтижесі істі басқаратын судьяға тәуелді болады деп санайды. Дегенмен, олардың бағалауы бойынша, шағым 70% ықтималдықпен жойылуы мүмкін.

б) ВВВ компаниясы спорттық вагондарды жасау мен өндіруге маманданған. Ағымдағы жылы 90 автомобиль шығарылып, сатылды. Алайда сынақ барысында руль механизмінде маңызды ақаулық анықталды.

90-ға жуық клиент ақау туралы хабардар болды және оны түзету үшін шақырылды. Осындай шешімді болжау құны 900 000 теңгені құрайды. Руль жүйесі өндірушісі, ССС ақаулығы үшін жауапты болды және ВВВ компанияларын барлық шығындар үшін өтеу міндеттемесін алды.

в) Электр қуаты компаниясында 1 миллион текше метр газ сатып алуға келісімшарт бар, жалпы құны 230 000 теңге болатын бір текше метрге 0,23 теңге. Ұқсас газдың нарықтық бағасы 0,16 теңге. Газ кейінірек сатудан кейін электр энергиясын өндіру үшін пайдаланылатын болады.

г) Компания бау-бақша өнімдерін шығарады. Кейбір өнімдер үшін, егер ол өндірістегі кемшіліктерді анықтаса, компания оларды жөндеуге немесе ауыстыруға міндеттенеді. Бұрын компания осы өнімге кепілдік берген.

Тапсырма 5.3 Төмендегі келісімшарттардың қайсысы ауыртпалықты екенін көрсетіңіз:

1. «Феммэн» компаниясы 1 миллион текше метр газды 1 текше метрге 0,15 теңгеден 150 мың теңгеге сатып алу туралы келісім жасады, бүгінгі күні газдың ағымдағы бағасы - 0,16 теңге. Газ пайда әкелетін өнімдерді өндіру үшін пайдаланылатын болады.

2. «Феммэн» компаниясы газдың ағымдағы нарықтық бағасы 0,16 теңгені құрайтын жалпы 230 000 теңгеден 1 текше метр газ үшін 0,23 теңгені сатып алу туралы келісім жасасты. Компания бұл газды өндіруге пайдалануды жоспарламайды және бір текше метрге 0,18 теңгеге сатады. Келісім-шартты мерзімінен бұрын бұзған жағдайда компания 55 000 теңге көлемінде айыппұл төлеуге мәжбүр болады.

Тапсырма 5.4 Төменде сипатталған жағдайлар үшін резервтер есептелуі керек пе?

а) күрделі тұрмыстық техника өндіреді және сатады. Кепілдік шарттарына сәйкес өндіруші жөндеу немесе ауыстыру арқылы бір жыл кепілдік мерзімінде пайда болатын барлық өндірістік кемшіліктерді жоюға міндеттенеді. Статистика бойынша, сатып алушылардан талап-арыздар пайда болады және шығындарды орташа алғанда жылына 500000 теңге төлейді.

б) Жылдық төлем 500 000 теңгені құрумен Компания 10 жыл мерзімге операциялық жалдауға кірісті. Келісімшарттың жалпы құны - 5000000 теңге. Компания түрлі себептер бойынша жалға алынған үй-жайларды өздігінен қарызға алмай, оны 10 жыл бойы толтыра алмады, бірақ жылына 300 000 теңге. Жалпы табыс 300 000 000 теңгені құрайды. Нәтижесінде, егер екі келісім де жалғаса берсе, компания 2 000 000 теңге көлемінде шығынға ұшырайды. Жалдау шарттарын мерзімінен бұрын тоқтату үшін айыппұлдар - 1500000 теңге. Дегенмен, компания басшылығы келісімшарттардың мерзімінен бұрын бұзылуына байланысты компанияның беделін айтарлықтай төмендетуі мүмкін, сондықтан жалдау шарттары соңына дейін жалғасады.

в) Есеп беру күніне компания сот процесінде жауапкер болып табылады. Құқықтық қызметті бағалауға сәйкес, талап қоюдың ықтималдығы жоғары деп бағаланады. сот талапкер үшін өтемақы тек тікелей шығындарды шешеді болса, сотталушының шығын сомасы 1000000 теңге (30% пайда болу ықтималдығы) құрады, және 500,000 теңге көлемінде жоғалған пайданы өтеу үшін сот арқылы мүмкін шешімінің 60% ықтималдықпен.

г) 2014 жылдың 12 желтоқсанында компания басшылығы өзінің өндірістік бөлімшелерінің бірін жабуға шешім қабылдады. 2014 жылғы 20 желтоқсанда Басқарма филиалды жабудың егжей-тегжейлі жоспарын бекітті; екі күн өткеннен кейін тұтынушыларға баламалы жеткізу көздерін іздестіру туралы ескертулер жіберілді, ал қызметкерлердің алдағы жұмыстан босатылуы туралы хабардар етілді.

д) Зиянды өндірістік қалдықтарды шығару нәтижесінде компания топырақтың ластануын және ластануды жоюға тиіс. Осыған байланысты, 31

желтоқсанда, 2014 жылы, ол 1,000,000 теңге төлеуге тиіс. Компанияның мәліметі бойынша, дисконттың мөлшерлемесі 15% -ды құрауы керек және оған ақша уақытының құны айтарлықтай. Қор резервтері 2012 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ластауды болдырмау шығындарына байланысты қалыптасады ма?

6 Ақшаның уақытша құны

Уақыт пен ақшаның өзара байланысы:

- ақша пайдаға жұмсалады;
- қаржылық инвестициялар осы шығыстарды негіздеу үшін қосымша пайда немесе жинақ беруі тиіс. Алайда, пайданың немесе кірістің сомасы инвестицияларды қайтару үшін жеткілікті жоғары болуы тиіс екендігін айта кету керек;

- олар кем дегенде пайда, немесе ол оны дайындау күте бар, оның барысында уақыт ұзындығына инвестор бөлімін өтейді деп табыс деңгейін қамтамасыз ететін болса инвестициялар тиімді деп санауға болады. Қаржылық инвестициялар қосымша пайда немесе үнемдеуді қамтамасыз етуі керек.

Осылайша, қаржылық инвестициялар бағдарламаларын бағалау кезінде қаржы салымдары олардың әртүрлі мерзімдерін ескере отырып, жеткілікті пайда әкелетіндігін анықтау керек. Ақшалай қаражаттардың қозғалысын дисконттау әдісі уақыттың ішінде ақша құнының өзгеруін ескеретін бағалау әдісі болып табылады.

Ақшаның дисконтталған құндылығын инфляцияға байланысты емес екенін түсіну маңызды. инфляция нөлге тең, тіпті Басқаша айтқанда, ақша әлі де назарға болашақ табыс отырып, құнын болады, олар (мүмкіндігі құны теориясын, немесе пайданы жоғалту) инвестициялауға әкелуі мүмкін.

Пайыздар - бұл әртүрлі нысандарда (қарыздар, заемдар және т.б.) қарызға капитал ұсынудан немесе өндірістің және қаржылық сипаттағы инвестициялардан түскен табыс.

Барлық есептеу кезеңінде бірдей бастапқы сомаға қатысты қызығушылық қарапайым деп аталады.

Бірлескен қызығушылық - қайта инвестицияланған сыйақы бойынша алынған сыйақы, яғни. пайыздық сыйақы негізгі сомасы мен алынған пайыздарды бойынша төленуге жататын, нәтижесінде, негізгі сомаға берілген, қарыз немесе қаржылық инвестициялар бойынша төленген.

Аралас қызығушылықты есептеу кері дисконттау процесі болып табылады, өйткені күрделі пайыздық мөлшерлемесі қолданыстағы қолма-қол ақшаның болашақ құнын айқындайды.

Ақшалай қаражаттардың ағындарының болашақ және ағымдағы (дисконтталған) құнын есептеу кезінде күрделі пайыздық қағидаттар қолданылады.

Болашақ құн - болашақ ақшалай қаражаттың құнын білдіреді.

Инвестицияның күрделі пайыздық процедураны пайдалану кезінде бірнеше жылда болатын құндылығын анықтау үшін келесі формула қолданылады:

$$FV = RU (1 + r)^n,$$

мұнда: FV - n жылдағы инвестицияның болашақ құны;

PV - қазіргі уақытта инвестицияланған сома;

r - ондық бөлшек түріндегі пайыздық мөлшерлеме (мысалы 10% = 0.10);

n - есептеу кезеңіндегі жылдардың саны (пайыздық есептеу кезеңділігі).

Ағымдағы құн - болашақтағы ақша ағындарының дисконтталған құны.

Ретінде назарға дисконттау фактіні ескере отырып, жоғарыда дисконтталған ақша ағындарын есептеу кезінде пайдаланылатын құрама қызығушылық принциптері: бұл елді мекен – «Айналасында басқа жолы» құрама қызығушылық есептеу болып табылады

Қазіргі заманғы коммерциялық мәмілелердің көпшілігі бір жолғы төлемді емес, белгілі бір кезеңде ақшалай түсімдердің (немесе, керісінше, төлемдердің) кезектілігін қамтиды. Бұл кейбір кәсіпорындардың кірістер мен шығыстарының тізбесі, тұрақты немесе тұрақты емес жарналар, әртүрлі қорларды құру және т.б. болуы мүмкін. Мұндай жүйе төлем ағыны деп аталады.

Аннуитет (немесе қаржы аннуитеті) - бұл белгілі бір уақыт кезеңі ішінде жүйелі төлемдер арасындағы теңдей аралығындағы бір бағытталған төлемдердің ағымы.

Аннуитеттер мынадай негізгі сипаттамалармен ерекшеленеді:

- әрбір жеке төлем сомасы;
- дәйекті төлемдер арасындағы уақыт аралығы (аннуитеттік кезең);
- соңғы кезеңнің соңына дейін аннуитеттің басталу кезеңі (шектеусіз мерейтойлар бар);
- төлемдерді есептеуге немесе дисконттауға қолданылатын пайыздық мөлшерлеме.
- төлемдер тиісті аралығы басында жасалатын аннуитет пренумерандо аннуитет деп аталады: төлемдер аралығы соңында жасалған болса, онда біз аннуитет постнумерандо (жай аннуитет) алу - ең көп таралған жағдайда.

Аннуитеттің болашақ құны аннуитетке енгізілген әрбір жеке төлемнің немесе кірістің болашақ құнының сомасы болып табылады.

Аннуитеттің ағымдағы (дисконтталған) құны аннуитетке енгізілген әрбір жеке төлемнің немесе кірістің ағымдағы құнының сомасы болып табылады.

Тең аралықтарда кезінде баламалы төлемдерді талап арқылы қаржыландыратын жалдау шартына сәйкес болашақ түсімдерінің немесе төлемдерінің дисконтталған құнын анықтау үшін, аннуитет дисконтталған құны (B қосымшасын қараңыз) пайдаланылады.

Бақылау сұрақтары:

1. Дисконтталған ақша ағындарының тұжырымдамасын дисконттау

2. Ақша қаражаттарының қозғалысын бағалаудың негізгі принциптерін көрсетіңіз

3. Ақша ағындарының дисконтталған құнын анықтаңыз

4. Ақшалай қаражаттардың ағындарының болашақ құнын анықтаңыз

5. Аннуитеттің ағымдағы құнын анықтаңыз

6. Аннуитеттің болашақ құнын анықтаңыз

6-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 6.1 Ролан Быков жылына 8% сыйақы ставкасы бойынша 20 000 теңге инвестициялады. Ол 8 жыл бойы сыйақы алмады. 8 жыл өткен соң ол барлық соманы, соның ішінде тиісті сыйақыны алып тастады.

Тапсырма:

а) Жылдың соңында алынған сыйақыны қарапайым әдіспен алу;

б) Жылдың соңында сыйақыны есептеудің кешенді әдісімен алынған Ролан сомасын табу;

в) жылына екі рет пайыздық мөлшерлемені алудың күрделі әдісі бойынша Ролан алған соманы табу.

Тапсырма 6.2 Кестеде келтірілген деректерді пайдалана отырып, әрбір жағдайды анықтаңыз: а) пайыздық мөлшерлемесі бар баған, б) кезеңдердің саны және с) болашақ құнын анықтайтын фактор:

Жылдық пайыздық мөлшерлеме	Жыл саны	Түсім
А. 9%	9	Жыл сайын
Б. 12%	5	Тоқсан сайын
С. 10%	15	Жылына екі рет

г) аннуитеттің ағымдағы құнын айқындайтын фактор:

Жылдық пайыздық мөлшерлеме	Жыл саны	Жалға беру саны	Жалға беру жиілігі
А. 9%	25	25	Жылына 1 рет
Б. 10%	15	30	Жылына 2 рет
С. 12%	7	28	Тоқсан сайын

Тапсырма 6.3 Төмендегі жағдайларды қарастырыңыз:

1. Стас Алешин қорға 10 000 теңге инвестициялады, жылдық жиынтық сыйақы мөлшерлемесі 8%. Стас үшінші жыл аяғында қанша алады? Егер стипендия жылына екі рет есептелсе, Стас үшінші жыл аяғында қанша алады?

2. Иракли Перламанға 4 жылға 20 000 теңге қажет. Егер ол пайыздық мөлшерлемесі 12% болса және күрделі сыйақы жыл сайын алынса, ол қазір қанша ақша салуы керек? Егер ол пайыздық мөлшерлемесі 12% болса және күрделі пайыздық ставка тоқсан сайын есептелсе, ол қазір қанша ақша салуы керек?

3. Дина Дүйсенова 30 000 теңге инвестициялайды. 21 жыл ішінде 222 мың теңге қажет. Дина Дүйсенованың жоспарларын жүзеге асыру үшін пайыздық мөлшерлеме қандай болуы керек?

4. Денис Вернер қоры 5 пайыздық мөлшерлемемен қорға 10 000 теңге инвестициялайды. Өз инвестицияларын 13400 теңгеге арттыру үшін қанша жыл қажет?

5. Анна Бонн жыл сайын 20 000 теңге көлемінде жылына 5% мөлшерінде инвестициялайды. Егер ол бүгінгі таңда алғашқы инвестицияларды жүзеге асырса, Анна 20 жыл соңында қанша алады?

6. Виктор Кукға 10 жыл ішінде 200 000 теңге қажет. Инвестициялық жоспарын жүзеге асыру үшін ол жыл соңында 11% сыйақы ставкасына қанша инвестиция салуы керек?

7. Жыл сайын Люсия Ван пайыздық мөлшерлемесі 10% болатын қорда 12 961 теңге инвестициялайды. 100 000 теңгеге дейін инвестиция салу үшін қанша жыл қажет?

8. Гуля Рахметова қордан 10% жылдық 8% пайыздық мөлшерлемемен жыл сайын 20 000 теңгеден шығатын болады. Жылдың соңында ақшаның бірінші шығарылымы болса, ол бүгінгі күні қандай қаражат салуы керек?

9. Карина Дункан сыйақы мөлшерлемесі 8% және жыл сайын есептелген күрделі пайыздармен қорда 200 000 теңге инвестициялайды. Инвестицияның қайсысы 20 жыл өткен соң әр жылдың аяғында қандай үлеске ие болады?

10. Тополек компаниясы 2019 жылдың 20-шы желтоқсанның әр жылдың соңында сыйақы мөлшерлемесі 12% мөлшерінде қорға 20 000 теңге инвестициялайды. Сондай-ақ, соңғы салымнан кейін бірден инвестициялық қорда қандай сома болады?

11. «Тополек» компаниясы бірінші шығарылым 5-ші жылы өтетінін ескере отырып, 8 жылға 20 000 теңгеден шығуға мүмкіндік беретін қор құруға ниетті. Егер пайыздық мөлшерлеме 8% болса, Тополек қанша ақша салуы керек?

12. Тополек 1 000 000 теңге облигацияларды және номиналды пайыздық мөлшерлемесі 7 жылға 10 жыл мерзімге шығарды. Пайыздарды төлеу әр жылдың соңында төленеді. Мұндай облигациялар бойынша нарықтық пайыздық мөлшерлеме 8% құрайды. Облигациялар шығару кезінде компания қанша алады?

7 Жалға алу есебін жүргізу

Жалдау - мүліктің (лизинг берушінің) иесі екінші тарапқа (жалға алушыға) активтерді нақты уақыт кезеңі ішінде ақыға пайдалануға айрықша құқық беретін келісімшарт.

Жалға алу қатынастары пайда болатын көптеген түрлі мәмілелер бар. Ең жиі кездесетін екі түрі бар: қаржыландырылған және операциялық жалдау.

Қаржылық жалдау - активті иеленуге байланысты барлық тәуекелдер мен пайдалардың жұмыс тәртібінде активтерді сақтайтын жалға берушіге берілетін жалға беру. Лизинг келесі шарттарға сәйкес қаржыландырылады:

1. Жалға беру кезінде активтерді иелену жалдау мерзімінің соңында жалға алушыға беріледі.

2. Жалдау активтерді нарықтық құннан төмен баға бойынша сатып алуға мүмкіндік береді.

3. Жалдау мерзімі активтің пайдалы қызмет мерзімінің көпшілігін құрайды (мысалы, 75% немесе одан көп).

4. Жалға алудың басында жалға алынған мүліктің нарықтық құнын жалдаудың басталу күніне қарағанда ең төменгі жалдау төлемдерінің ең аз мөлшері тең.

Операциялық (ағымдағы) жалдау - бұл шарттарға сәйкес қаржыландырылған жалдауды қоспағанда, кез-келген жалдау:

1. Жалға беруші ешқандай тәуекелге ұшырамайды, бірақ оған иелік етумен байланысты ешқандай артықшылықтар жоқ.

2. Ағымдағы жалға алу шарттары бойынша жалға алынған активтер жалға берушінің балансына енгізіледі.

Қаржылық лизинг лизинг алушының балансында лизингке алынған активтер - актив бойынша, жалдау бойынша міндеттемелер - міндеттемелер бойынша есепке алынады.

Жалдау төлемдері қаржы төлемін (пайыздық шығындарды) есептеуге және міндеттемені азайтуға (жалдау шартының өзі бойынша төлемдерге) төлеуге бөлінеді.

Қаржылық төлем жалдау мерзімі ішінде ең төменгі жалдау төлемдерінің және бастапқыда жазылған міндеттеменің арасындағы айырма. Қаржылық төлем жалдау мерзімі ішінде кезеңдерде бөлінеді, бұл әр кезеңдегі міндеттемелердің балансында тұрақты пайыздық мөлшерлеме сақталады.

Жалға алынған мүліктің құнсыздануы оның меншік құқығын беру сәтіне қарай анықталады. Егер иелену жалдау мерзімінің соңында немесе жалдау мерзімінің соңында жалға алушыға өтсе, амортизацияны есептеу кезеңі - бұл активтің пайдалы қызмет мерзімі. Егер меншік құқығына ие болмаса - амортизацияны есептеу мерзімі қысқа болып табылады: жалдау мерзімі немесе пайдалы қызмет мерзімі.

Бақылау сұрақтары:

1. Жалға берушінің қаржылық жалдауын жазудың ерекшеліктері туралы айтып беріңіз.

2. Лизинг берушіден қаржы лизингі бойынша ерекшеліктер туралы айтып беріңіз.

3. Жалға берушіден операциялық жалдауды есепке алу ерекшеліктері туралы айтып беріңіз.

4. Лизинг берушіден операциялық жалдауды есепке алудың ерекшеліктері туралы айтып беріңіз.

7-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 7.1 20x0 ж. 1 қаңтарда «Арман» мен «Любовь» (лизинг беруші) компаниялары Арманға (лизинг алушыға) 10 000 теңге ақшалай құны бар жабдықты жалға берді. Жалдау мерзімі бес жыл, ал «Арман» компаниясы әр жылдың соңына 3000 теңге төлеуге міндеттенеді. Жабдықтар активтің барлық пайдалы қызмет мерзіміне жалға берілетін болады, ал жалдаудың соңында қалдық құны болмайды. Лизинг алушы жалға алуды тоқтата алмайды (немесе қайтарып алмайды). Жабдықтарға қатысты мүлктік құқықтар немесе салық жеңілдіктері жоқ. Жалдаудың ең төменгі төлемдері 15 000 теңгені құрайды (жылына 3000 теңге - бес жыл). Сыйақының жалпы құны 5000 теңгені құрайды. Көрсетілген пайыздық мөлшерлеме 15,24% құрайды. Осы жабдықта «Арман» компаниясы жыл сайын 2000 теңге мөлшерінде амортизацияны өндіріп алды. Қажетті:

1. Компаниялар үшін жалгерлік төлемдерді бөлу кестесін жасаңыз.
2. Лизингтің басында, жалдаудың бірінші және екінші жылдарында жалға алушы компания үшін қаржыландырылған жалға беруді көрсету үшін бухгалтерлік жазбаларды дайындаңыз.
3. Лизингтің басында, жалдаушының бірінші және екінші жылында жалға беруші компания үшін қаржыландырылған жалға беруді көрсету үшін бухгалтерлік жазбаларды дайындау.
4. Лизингтің басында, жалдаудың бірінші және екінші жылдарында жалға беруші компанияның ағымдағы жалға алуын көрсету үшін бухгалтерлік жазбаларды дайындаңыз.
5. Лизингтің басында, жалдаудың бірінші және екінші жылдарында жалға беруші компанияға ағымдағы жалға беруді көрсету үшін бухгалтерлік жазбаларды дайындаңыз.
6. Жабдықтың қызмет ету мерзімі 15 жылды құрайды делік. Жалға алуды қаржыландырады ма?

Тапсырма 7.2 Логос 12 жылдан бері пайдалы қызмет мерзімі бар рентген аппаратын шығарады және 10 жылға медициналық орталыққа жалға береді. Құрылғыны сату құны 343734 теңгені құрайды, ал лизинг мерзімінің соңында кепілді емес тарату құны 15 000 теңге бағаланады. Медициналық орталық әр жылдың басында 50 000 теңге көлемінде ақы төлейді, сондай-ақ техникалық қызмет көрсету, сақтандыру және салық төлеу бойынша барлық шығыстар. Логос компаниясы құрылғыны өндіруге 120 000 теңге және лизингтік мәмілені дайындау және орындау үшін 14 000 теңге жұмсады. Логос барлық жалға алуды қосымша шығынсыз алуға мүмкіндік береді деп есептейді және белгіленген пайыздық мөлшерлеме 10% құрайды.

Қажетті:

1. Жалға берушіге қатысты жалдаудың мәні неде?
2. Төмендегі көрсеткіштерді есептеңіз: жалдауға жалпы инвестиция; сату бағасы, іске асырылмаған табыс және сату құны.

3. 10 жылға жалға берілетін амортизация кестесін дайындау.
4. Бірінші жылда үй иесінің барлық журналдық жазбаларын дайындаңыз.

Тапсырма 7.3 Алдыңғы тапсырмадан деректерді пайдалану арқылы медициналық орталықтың бонустық мөлшерлемесі 10% деп есептеңіз.

Міндетті: (мәндерді бүтін санға дейін дөңгелектеу)

1. Жалға алушыға қатысты жалдаудың мәні қандай? Бастапқы жалдау міндеттемесінің сомасын есептеңіз.
2. 10 жылға жалгерлік амортизация кестесін дайындаңыз.
3. Бірінші жылдағы жалға берушінің барлық журнал жазбаларын дайындаңыз.

Тапсырма 7.4 Жалдау басында келісім ЖАҚ «Бастау» шарттарына сәйкес Та жыл сайын 100000 теңге көлемінде жалға төлеуге 100,000 теңге көлемінде, сондай-ақ жалға алу мерзімі (3 жыл) астам жатпайтын қайтарылмайды депозит төлеуге тиіс. Жалға алынған активтің пайдалы қызмет мерзімі - 7 жыл. пайда мен шығындар шотына жатқызылатын әр жылдың сомасын есептеу, сондай-ақ жалға бірінші жылдың соңында баланста танылуы үшін қалады.

Тапсырма 7.5 2018 жылдың 1 қаңтарынан бастап Қар жинау компаниясы техника жалдау бойынша келесі келісімшартқа отырды:

Жалдау шарттары:

1) Қар ағымы

«М-лизинг» компаниясынан қар тазалауға 3 жылға техника жалданды. Қар тазалау құралын 35000 тг үшін «М-лизинг» сатып алынды. теңге. Жалдау шартына сәйкес, 2008 жылдың 1 қаңтарынан бастап бірінші болып табылады әр жарты жылда 6 000 мың теңге сомасында алты айлық жарна төлеп, 2 000 мың теңге көлеміндегі жарна. Олардың біріншісі 2018 жылдың 30 маусымында жүзеге асырылатын болады.

2) Қар тазартқыш машина

5 жыл мерзімге «Ф-лизинг» компаниясынан қар тазалайтын машинаны жалға алу. Автокөлік «Ф-лизинг» компаниясымен 150 000 мың теңгеге сатып алынды және оның пайдалы қызмет мерзімі 5 жылға есептеледі. «Қар жинау» АҚ әрқайсысы 35 000 мың теңгеге 5 жылдық төлем жасайды. Бірінші төлем 2018 жылдың 1 қаңтарына дейін жасалды. Жалдау шарттарына қатысты пайыздық мөлшерлеме төлеу кезеңінде 8,36% құрайды. 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін «Қар жинау» акционерлік қоғамының шоттарынан бухгалтерлік жазбалар мен үзінділерді жалдау шарттарын көрсету.

8 Валюталық бағам өзгерісінің әсері

Шетел валютасындағы операциялар шетел валютасымен жасалатын немесе талап етілетін операциялар, оның ішінде:

а) бағалары шетел валютасында белгіленген тауарларды немесе қызметтерді сатып алады немесе сатады;

б) шетел валютасында төленуге жататын немесе алуға болатын сомаларды қарызға алады немесе қамтамасыз етеді;

в) іске асырылмаған биржалық шарттың қатысушысы болады (болашақта төлеу жүзеге асырылған кезде);

г) активтерді сатып алса немесе сатса, міндеттемелерге душар болса немесе осы міндеттемелер бойынша шетелдік валютада есептелсе.

Шетелдік валютада жүргізілген операциялар бойынша бухгалтерлік жазбалардағы жазбалар Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкімен белгіленетін ставка бойынша теңгемен есепте көрсетіледі. Шетел валютасындағы бухгалтерлік операциялар бойынша бастапқы көріністе қазақстандық теңгемен мәмілелер жасалған күнгі бағам бойынша аударма бойынша бағаланады. Мәміле жасау күні жеке мәмілелердің түріне байланысты және бухгалтерлік есеп стандарттарына сәйкес анықталады.

Валюта бағамының айырмашылығы - есепті валютадағы басқа валюталар бірліктерінің бірдей санын есептерде көрсету нәтижесінде туындайтын айырма. Биржалық айырмашылық мәміленің жасалған күні мен осы мәміленің немесе есеп беру күнінің есептік күндері арасында пайда болады. Бухгалтерлік есеп және есептілік пайда болатын айырбас бағамының айырмасын көрсетеді:

- шетелдік валютамен көрсетілген дебиторлық немесе кредиторлық берешектің жалпы немесе ішінара өтеу байланысты операциялар бойынша, есепті кезеңде есепке алу жүйесінде дебиторлық немесе кредиторлық берешектің күні көрініс бағамы айырмашылығы есептеу күніне Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің бағамы болса, немесе курстан соңғы дебиторлық берешек немесе кредиторлық берешек соңғы рет қайта есептелетін алдыңғы есепті кезеңнің баланс күніне;

- әр есеп беру күніне және осы шоттардағы ақша қозғалысы туралы әрбір операцияға дейін шетелдік валютадағы ақша қаражатының қалдықтарының құнын аударуға байланысты операциялар туралы.

Айырбастық айырмашылық есепті кезеңде есепке алу мен қаржылық есептілікте көрсетіледі, оған есептеу күндері көрсетіледі және қаржы есептілігі жасалады. Бағам айырмашылықтары ұйымның кірістеріне немесе шығыстарына енгізіледі және жүйеде көрсетіледі

Бухгалтерлік және қаржылық есептілік ұйымның қызметінен кірістер мен шығыстардың басқа түрлерінен бөлек.

Шетелдік жұмыс операциялары есеп беруші ұйым қызметінің операция болып табылады, егер есеп беруші ұйым ажырамас бөлігі болып табылатын шетелдік операция, қаржы есептілігі, жоғарыда сипатталған стандарттар мен рәсімдерді пайдалана есептелген тиіс.

Шетелдік кәсіпорынның қаржылық есептілігіне қосу үшін қаржылық есептілігін қайта есепке алу кезінде есеп беруші ұйым мынадай қағидаттарды қолдануы тиіс:

Шетелдік кәсіпорынның ақшалай немесе ақшалай емес активтері мен міндеттемелері есепті күнгі бағам бойынша қайта есептелуге тиіс;

Шетелдік компаниялар кірістер мен шығыстар баптары шетелдік ұйым гиперинфляциялы экономика валютасына есеп дайындайды жағдайларды қоспағанда, операциялар жүзеге асырылған күнгі айырбастау бағамы бойынша қайта есептелуі тиіс; бұл жағдайда кірістер мен шығыстар баптары есепті кезеңнің аяғындағы айырбас бағамы бойынша қайта есептелуі тиіс.

Бақылау сұрақтары:

1. Валюталық операциялар тұжырымдамасын кеңейтіңіз.
2. Теңгедегі шетел валютасын айырбастау бағамы қандай?
3. Курстық айырмашылықтардың анықтамасын анықтаңыз және оларды есепке алудың әдіснамасын түсіндіріңіз.
4. Шетелдік компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау әдістемесі туралы айтып беріңіз.

8-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 8.1 Альфа Гамбург корпорациясынан 50 мың еуро несие алу үшін арнайы техниканы сатып алды. Сатып алу күні айырбас бағамы 1 евро = 167,30 теңге болды. Еуроға жасалған төлем күні еуроның құны 1 евро = 168,66 теңгені құрады. Альфа есепке алу регистрлерінде сатып алуды және төлеуді көрсететін бухгалтерлік жазбаларды дайындаңыз.

Тапсырма 8.2 «Альфа» АҚ 20-шы жж. 2-ші қарашада Ұлыбритания компаниясына 300 000 фунт стерлингке арналған тауарларды сатты. Төлем 15 ақпан, 20x3 фунт стерлингте жасалуы тиіс. «Альфа» АҚ есептік кезеңі күнтізбелік жылмен сәйкес келеді. «Альфа» АҚ регистрлерінде көрсетілуге қажетті барлық бухгалтерлік жазбаларды дайындау, егер 1 Британдық фунт стерлинг: 15 қараша - 192,27 теңге, 31 желтоқсан - 185,24 теңге, 15 ақпан - 201,68 теңге.

Тапсырма 8.3 Қазақстандық «СЭТ» компаниясы 31 желтоқсанға есептелген есепті кезеңнің соңына келесі халықаралық мәмілелерге қатысты:

Мәміле жасау күні	Іскери мәміленің мазмұны	Валюта бағамы
15.11	Жапондық компаниядан алынған сомаға сатып алынған тауарлар 110000 теңге, төлемдер n \ 10 теңгемен	10 йен = 13,56 теңге
17.11	Неміс компаниясының өнімдерін іске асырды 165 000 еуроға, еуроның төлем мерзімін n \ 30 құрайды	1 еуро = 167,30 теңге
21.11	Мен Мексика компаниясынан тауарды сатып алдым 120000 песо, төлем мерзімі n \ 30 песо	10 песо = 6.58 теңге

25.11	15.11-де сатып алынған тауарларды төледім.	10 иен = 13.62 теңге
30.11	Итальяндық компанияның тауарларын 200000-лираға жеткізу төлем шарттары n \ 60 лирада	100 лира = 6.80 теңге
5.12	Британдық компанияны 560 000 данадан сату теңгемен, төлем шарттары n \ 10 теңгемен	1 фунт = 211.39 теңге
7.12	Жапондық компаниядан сатып алынған тауарлар сомасы бойынша 221000 иен, төлем шарттары n \ 30 иен	10 иен = 13.62 теңге
15.12	Сатылған тауарларға арналған төлемдер 5.12	1 фунт = 214.24 теңге
16.12	Сатылған тауарларға ақы алынған 17.11.	1 еуро = 168,75 теңге
17.12	Француз компаниясынан тауарларды 66000-ға сатып алдым, франк төлемдер шарттары n \ 30 франк	1 франк = 84,08 теңге
20.12	21.11-де сатып алынған тауарларды төледім.	10 песо = 6.32 теңге
22.12	Британдық компанияның тауарларын 108 мың фунтқа саттым, төлем шарты n \ 30 фунт	1 фунт = 213.66 теңге
31.12	Жыл аяғына түзетулер жіберіңіз валюталық операцияларға дейін	1 франк = 85,14 теңге, 10 песо = 7.52 теңге, еуро = 168.75 теңге, 100 лира = 5.75 теңге, фунт = 212.89 теңге, 10 иен = 14.10 теңге
07.01	Сатып алынған тауарларды 07.12 төледім	10 йен = 14.00 теңге
17.01	17.12-те сатып алынған тауарларға төледім.	1 франк = 84,58 теңге
22.01	Сатылған тауарларға арналған төлем 22.12	1 фунт = 212,13
30.01	Сатылған тауарларға арналған төлем 30.11	100 лир = 6,05 теңге

Барлық жоғарыда көрсетілген операциялар қажетті бухгалтерлік жазбаларды жасау қажет.

Тапсырма 8.4 «Симиноли» ЖШС шетелдіктермен келісімшартқа қол қойды 5 наурызда жабдықты 140 мың АҚШ долларына жеткізу бойынша фирма. Жабдық теңіз арқылы FOB терминдерінде жеткізіледі, яғни. Жүк тиеу техникасының құны жеткізуші тарапынан төленеді. Негізінде төменде айырбас бағамының айырмасын анықтаңыз және он ЖШС есеп шоттары. Сатып алуға қатысты негізгі оқиғалардың хронологиясы шетел компаниясынан «Симиноли» ЖШС жабдықтары.

Шетел компаниясынан ЖШС «Симиноли» жабдықтарын сатып алуға қатысты негізгі оқиғалардың хронологиясы

Күні	Оқиға,	Оқиға күніндегі қолданыстағы шартты валюталық бағам, 1 АҚШ доллары үшін теңге
15.03	ЖШС жабдықтарына тапсырыс	144,00
25.03	Жабдықтарды кемеге тиеу	144,50
27.03	ЖШС шотын алу	145,00
28.03	Жүк кедендік декларациясын орындау	144,98

30.03	Жабдыктарды нақты алу	144,80
31.03	Шотты төлеу	145,15

Тапсырма 8.5 10 қарашада Каскелендегі сағат зауыты сатып алынды американдық компаниядан 250 000 теңге сомаға жабдыктарды сатып алу 50 000 жеткізу кезінде төленетін болды, және 200,000 АҚШ 90 күн ішінде төленуі керек. Жеткізу кезінде айырбас бағамы бір АҚШ доллары үшін 147 теңге болды. Болашақта теңге құнсыздануда долларға қатысты, 31 желтоқсандағы жағдай бойынша айырбастау бағамы 147.2 болды. 1 АҚШ доллары үшін. Қалған соманы төлеу күніне айырбас бағамы 1 АҚШ доллары үшін 148 теңге болды. Қажетті:

1. Сатып алуды көрсететін бухгалтерлік жазбаларды көрсету жабдыктар.
2. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қажетті бухгалтерлік жазбалар туралы есеп беру.
3. Соңғы қарыз төлемі үшін бухгалтерлік жазбаларды жазыңыз.

Тапсырма 8.6 Альфа арнайы мақсаттағы машинаны сатып алды «Гамбург» корпорациясы 50 000 евроға несие берді. Сатып алу күні ставка алмасу 1 евро = 167,30 теңге болды. Төлем күні, ол еврода жасалды, еуроның құны 1 евро = көтерілді 168.66 теңге. Сатып алуды көрсететін бухгалтерлік «Альфа» АҚ есепке алу регистрлеріндегі төлем жазбаларды дайындаңыз.

Тапсырма 8.7 «Альфа» АҚ 20-ші 8-ші қарашада сатуды жүзеге асырды «Ұлыбритания» компаниясының 300 мың ағылшын тіліндегі несиесі фунт стерлинг. Төлем британдық фунттармен жасалуы тиіс 15 ақпан, 20x8. «Альфа» АҚ есептік кезеңі сәйкес келеді күнтізбелік жыл. Барлық қажетті бухгалтерлік жазбаларды дайындаңыз «Альфа» АҚ регистрлерінде көрініс үшін, егер 1 Британдық фунт ставкасы Стерлинг: 15 қараша - 192,27 теңге, 31 желтоқсан - 185,24 теңге, 15 ақпан-201,68 теңге.

Тапсырма 8.8 «Fox LTD» компаниясы Қырғызстандағы еншілес кәсіпорны, оның валютасы - сом. Жылдың басындағы айырбас бағамысоманың 1 теңгеге 3 сомына, жылдың соңында соманың ұлғаюына байланысты 2,5 сомға тең.Есепті жылдағы шығындар мен кірістер бойынша екі күннің балансы және есепті ұқсас келесідей:

Көрсеткіштер	Мың. сом	
	31.12.x1 ж.	31.12.x2 ж.
Бухгалтерлік баланс		
Ақша қаражаты	300	400
Дебиторлік қарыз	1800	2200
Тауарлы-материалдық қорлар (ФИФО)	1500	2000
Негізгі құралдар (баланстық құн)	2100	1800
Барлығы	5700	6400
Міндеттемелер (ағымдағы)	2000	1900
Жай акциялар	600	600

Бөлінбеген табыс	3100	3900
Барлығы	5700	6400
Кіріс пен шығыс бойынша есеп		
Қызмет, жұмыс және өткізілген тауардан түскен табыс		10400
Қызмет, жұмыс және өткізілген тауардың өзіндік құны		(6000)
Кезең шығындары:		
Амортизация		(300)
Әкімшілік шығындар		(2400)
Табыс салығы		(900)
Негізгі қызмет табысы (таза пайда)		800

Негізгі капиталды бастапқы айырбастау бағамы - 3 сом 1 теңге. Босалқылардың бастапқы бағамы ал сату бағасы - 2.70 болса теңгені қолданатын функционалдық валюта және 2.60, егер - сом. Алмасу кеңсесі 31.12.x2 г ставкасы 1 теңгеге 2,5 сом болды. Бір жылдағы орташа айырбас бағамы бір теңге үшін 2,75 сомды, айналымды, амортизацияны, әкімшілікті құрады шығыстар мен табыс салығы жыл бойы үздіксіз төленді. 31.12.x1 жылға бөлінбеген кіріс 1033 мың теңгені құрады. Біз аударуды реттемегенге дейін ұсынамыз. Осыған сүйене отырып, баланстық пен шығыстар мен кірістер туралы есеп жасаңыз 31.12.x2-ге (мың теңгеде), функционалдық валютасы теңгемен деп есептеледі.

Тапсырма 8.9 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде, 20x7, АБҰ Берти келесі экономикалық операцияларды жүзеге асырды. Валюта Берти-теңгенің есеп беруі.

1) Тауарларды несие бойынша сату 1 қазан, 20x7 £ 50,000. Сатып алушы 3 желтоқсан 20x7-де төлем жасады

2) несие бойынша тауарларды 60 мың АҚШ долларына сатып алу. Өнім болды. Берти 15 желтоқсанда 20x7 жылы қабылданды, бірақ жылдың аяғына дейін оған төленбеді.

3) 20X7 жылдың 1 қаңтарында негізгі құрал-жабдықтар сатып алынды. Ол үшін қолма-қол ақшамен 200 мың АҚШ долларына төленді. Мерзімі осы объектінің пайдалы қызметі - 5 жыл.

4) Компанияның ағымдағы активтерін толықтыру үшін, 20X7 жылдың 3 желтоқсанында Банк 800 мың АҚШ долларына дейінгі ұзақ мерзімді несие алды.

Тиісті күндерге арналған валюта бағамы: 1 теңге =

1 қаңтар, 20x7, 147,70 АҚШ доллары

1 қазан, 20x7, 147,65 АҚШ доллары

3 желтоқсан, 20x7, 147,50 АҚШ доллары

15 желтоқсан, 20x7, 147,40 АҚШ доллары

31 желтоқсан, 20x7, 147,35 АҚШ доллары

Осы әрекеттердің әрқайсысында қалай көрсетілетінін көрсетіңіз пайда және залал және / немесе балансы ООО «Берти» аяқталған жыл ішінде 31 Желтоқсан 20x7

Тапсырма 8.10 «Барк» компаниясы (функционалдық валютасы - теңге) Ұлыбританияда өндіріс жабдықтарын сатып алды. Мәміле коммерциялық банктен несие арқылы қаржыландырылады Англия.

Құны 400,000 АҚШ доллары, 2-ші қаңтарда 20х7-де сатып алынды, және сол күні банк мұны төледі Жабдықтар жеткізушінің саны. Несие 31 желтоқсанға дейін төленуі тиіс 20х8 жыл, жылдық 10% ставка бойынша пайыздар төленеді әр алты ай сайын. Баланс 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жасалды.

Келесі айырбастау бағамы қолданылады (1 АҚШ доллары үшін 1 теңге):

2 қаңтар, 20х7, 147.67

30 маусым, 20х7, 147.71

31 желтоқсан, 20х7, 147.75

30 маусым, 20х8, 147.73

31 желтоқсан, 20х8, 147.70

Осы әрекеттердің әрқайсысында қалай көрсетілетінін көрсетіңіз кірістер мен шығындар және / немесе аяқталған жылдағы «Барк» компаниясының балансы 31 желтоқсан, 20х7, 31 желтоқсанында аяқталған жыл, 20х8.

9 Табыс салығы

Салық салынатын кіріс (залал) - бұл кірістердің (шығындардың) сомасы есептік кезең салық бойынша анықталады заңнама.

Кәсіпорындар салық салынатын табысты анықтайды, бәрін алып тастайды шығыстар (шаруашылық қызметке байланысты), жалпыға бірдей кіріс сомасы. Табыс түрлерінің тізбесі және шегерімдер салық бойынша анықталады заңнама.

Салық төлеуші - салық салынатын салық сомасының сомасы кірістер мен есепті кезең үшін төлеуге жатады.

Есептік кезеңдегі кірістер - есептік кезеңдегі жиынтық кіріс немесе шығыс, оның ішінде бұрын пайда мен шығындар туралы есепте көрсетілетін төтенше баптар салықты шегеру немесе ықтимал төмендету сомасын қосу шығынға байланысты есептелген салық.

Салық төлеушінің сомасы Салық кодексіне сәйкес анықталады. Код. Көптеген жағдайларда салық салынатындарды анықтау ережелері кірістер анықтайтын есеп саясатынан ерекшеленеді бухгалтерлік кірістер.

Салық салынатын және арасындағы айырмашылықтың себептерінің бірі

Есептік табыс - белгілі бір баптардың біреуіне кіреді есептеулер және басқалардан шығарылады. Мысалы, кейбір шығыстар жоқ салық салынатындарды айқындауға рұқсат етіледі кірістер, бірақ бұл шығындар есепке алуды анықтау кезінде шегеріледі кірістер. Бұл айырмашылықтар тұрақты айырмашылықтар деп аталады.

Тұрақты айырмашылықтар - бұл салық салынатын табыс пен айырмашылық. Есептік кезеңдегі есептік табыстар, олар ағымдағы есепте пайда болады кейінгі кезеңдерде өтелмейді.

Салық салынатын және басқа арасындағы айырмашылықтың тағы бір себебі бухгалтерлік кірістер - бұл белгілі бір баптар. Екі соманы да анықтау әртүрлі есептілік үшін есептеуге енгізілген кезеңдер. Мысалы, анықтау кезінде қолданылатын амортизация әдісі қолданылатын әдіс бойынша ерекшеленетін салық салынатын табыс бухгалтерлік кірістерді анықтау. Мұндай айырмашылықтар уақытша айырмашылықтар деп аталады.

Уақытша айырмашылықтар - салық салынатын және бухгалтерлік есеп арасындағы айырмашылық есеп беру кезеңіндегі кірістер, ол есептіліктің пайда болуына байланысты кірістер мен шығыстардың жекелеген баптары кіретін кезең салық салынатын табыс олар есепті кезеңге сәйкес келмейді есепке алу кірістеріне қосылады. Уақыт айырмашылықтары біреуден жойылады немесе бірнеше кейінгі кезеңдер.

Уақытша айырмашылықтың пайда болуы немесе жойылуы мүмкін бірнеше есептік кезеңдерде орын алады. Форма туралы ақпарат және уақытша айырмашылықтардың саны жиі қолданушылар үшін пайдалы қаржылық есептілік.

Бақылау сұрақтары:

1. Ұйымның бухгалтерлік табысының тұжырымдамасын кеңейтіңіз.
2. Ұйымның салық салынатын табысының концепциясын кеңейтіңіз.
3. Табыс салығын есептеу әдістемесін сипаттаңыз міндеттемелер.

9-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 9.1 20х6 жылы компания салық салынғанға дейін пайда алды 200000 теңгеге дейін. Компанияның есептеріне сәйкес, тұрақты айырмашылықтар 6-шы жылы салық салынатын пайда 180 000 теңге болады. 6-шы жылы компания 40 мың теңге мөлшерінде болжанған салық төлемдерін жасады, салықтар бойынша шығыстар есебіне дебеттелді. Салық ставкасы 20% құрайды. Табыс салығы бойынша шығыстар сомасы қандай компанияны 6-шы жылда көрсету керек пе?

Тапсырма 9.2 Компанияның капиталының 25% -на иелік ететін А компаниясы, оған құны 10 млн. теңге тұратын тауар партиясы сатылды 6 миллион теңгеге тең болды. Жылдың соңында тауарлар сатылмады. Қайсысы осы операциядан пайда сомасы компания шоттарында көрсетіледі «А»?

Тапсырма 9.3 Компания шетелде еншілес кәсіпорны бар. В 20х7 жыл ішінде еншілес кәсіпорын бас компанияны сатты 2,1 млн. еуроға бағаланатын тауарлар. Компанияның қолданыстағы валютасы - теңге. Еншілес компания үшін тауарлардың құны 1,2 млн. Еуроны құрады. Тауарды бас компаниядан 1.05 млн. Теңге сомасында есептен шығарған (айырбас бағамы 1 теңге үшін 2 еуро болды) және 31 желтоқсанда сатылмаған 20х7 жыл, айырбас бағамы 1

теңгеге 1,5 евро болған кезде. Қандай сома 31 желтоқсандағы жағдай бойынша топ ішіндегі пайда шоттардан алынып тасталады 20x7 жыл?

Тапсырма 9.4 «Айгерім» ЖШС 20x0 бір уақыттың соңында уақытша Болдырмау және айырмашылық 20x1 ж. мөлшерінде 55,000 теңге мөлшерінде салық салынатын сома, 20x2 ж. мөлшерінде 60,000 теңге. 20x3-ке 65000 теңге, жеке меншік компаниялардың 20x0 ж. дейінгі есеп-қисабы кіреді 300000 теңге, барлық кезеңдерде салық ставкасы 20% құрайды. Кейінге қалдырылды 20x0 г басында салығы жоқ. Қажетті:

1. Салық салынатын табысты және корпоративтік кірісті есептеу 20x0 г үшін төленетін салық.

2. Қажетті бухгалтерлік жазбаларды дайындау.

3. Кірістер мен шығыстар туралы есептердің 20x0-ға арналған бөлігін көрсетіңіз корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар, «кіріс» жолынан бастап салық салу алдында.

Тасырма 9.5 ЖШС «Айгерим» 20x1 ж. 92 000 теңгерімімен басталды «Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы» шоты бойынша теңге. Соңында 20x1, тиісті жиынтық уақыт айырмасы 350,000 теңге, ал келесі екі кезеңде бірден жойылады жыл. 20x1-ке салық салынғанға дейін есептелген табыс 525,000-ға тең теңгені құрайды, барлық кезеңдер бойынша салық ставкасы - 20% және салық салынатын кіріс 20x1 ж. 405000 теңгеге тең. Қажетті:

1. 20x1 г мөлшеріндегі корпоративтік табыс салығын есептеу.

2. Қажетті бухгалтерлік жазбаларды дайындау.

3. Пайда мен шығын туралы есепті 20x1-ке жазыңыз корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар, «кіріс» жолынан бастап салық салу алдында.

Тапсырма 9.6 ЖШС «Звезда» алғашқы үш мәлімдемені ұсынады шаруашылық қызметінің жылына келесі сомалар:

	20x0 ж.	20x1 ж.	20x2 ж.
Салық салынатын табыс	160000	139000	140000
Бухгалтерлік табыс	200000	120000	125000

Салық салынатын табыс пен бухгалтерлік кіріс арасындағы айырмашылық бір уақыттағы айырмашылыққа байланысты болды. Салық ставкасы барлығы 20% құрайды кезеңдер және ЖШС келешекте кіріс алуды жалғастырады деп күтеді болашақта операциялық қызмет. Қажетті:

1. Әрбір кезең үшін уақытша айырмашылықтың мөлшерін анықтаңыз, бұл кезеңде пайда болатын немесе жойылатын және жылдың соңындағы жинақталған уақытша айырмашылықтың сомасын көрсетіңіз.

2. Тиісті кейінге қалдырылған салықтың балансын анықтаңыз әр кезеңнің соңында және оны жіктеледі кейінге қалдырылған салық активі немесе міндеттемесі.

Тапсырма 9.7 «Дифир инк.» 31 желтоқсан, 20x5 жыл ішінде мынадай негізгі құралдар (мың теңге):

	Бастапқы құны	Жинақталған амортизация	Баланстық құн	Салықтық база
Құрал-жабдықтар	900	180	720	450
Жер	500	-	500	-
Ғимарат	1500	300	1200	-

Қосымша ақпарат:

1) құрал-жабдықтар 5 жыл бойы біркелкі негізде амортизацияланады. Сатып алу күні 1 қаңтар, 20x5; жер амортизацияланбайды;

2) ғимараттар 25 жыл бойы сызықтық әдіспен амортизацияланады; Жер және кеңсе ғимараттарының құнсыздануы салық салу мақсаттары үшін шегерілмейді. Салық салу мақсаттары үшін жабдықтар үш жыл ішінде амортизацияланады нормалардың тиісінше 50/30/20 (пайызбен);

3) салық салынғанға дейінгі бухгалтерлік пайда 300 000 теңге. 20x6 қаржы жылы үшін және 20x7 жылға 400000 теңге. Бұл көрсеткіштер салық салынбайтын кірістерді 2006 жылы 80 000 теңгеге және 100 000 теңгеге қамтиды 20x7 жылға теңгемен;

4) 20x5 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша «Дипир Инк.» Компаниясында салық залалы болды 250000 теңгеге дейін; 20x5 жылы табыс салығының ставкасы 30% құрады 20x6 және 20x7 жыл - 20%. Кейінге қалдырылған баланстың қалдықтарының қозғалысын есептеу және түсіндіру 20x6 және 20x7 жылға арналған салықтар «Дифир инк.» компаниясының есептік деректерінде.

Тапсырма 9.10 Мәселені шешуде, бар екенін болжау керек қаржылық және салықтық есепке алу ережелерінің арасындағы айырмашылықтар:

1) есептеуге жатқызуға жататын амортизациялық аударымдар салық салу мақсатындағы шығындар салық салу ережелеріне сәйкес есептеледі. заңнама;

2) резервтерді қалыптастыруға жұмсалған шығындарды есептен шығару күмәнді дебиторлық берешектің пайда болуы салық салу өте қатаң болғанда ғана рұқсат етіледі шектеулер;

3) пайыздық кірістер / шығыстар салықтық есепте көрсетіледі ақшалай әдіс;

4) шығындар бойынша шығындар, шеккен шығындарға есептен шығарылады салық салу, олар туындаған кезеңде. «Шеп»1 қаңтарда 20x5-ке кірді, ол 20x5 31 желтоқсанында аяқталды, салықтың алдында компания пайдасы болды 121000 теңге.

Салық салынғанға дейінгі пайда амортизациялық шығындар есебінен көрсетіледі 11000 теңге. Осы кезеңде «Шеп» сатып алды келесі негізгі құралдар, теңге:

Жабдық	48000
Автокөлік	12000

Негізгі құрал-жабдықтарға қатысты салық амортизациясы мүмкін 20х5 жылы салық салу мақсаттары үшін шығыстар шегеріледі 15000 теңге. Корпоративтік табыс салығы 20% мөлшерінде алынады.

Тапсырма:

1) Бір жыл ішіндегі кәсіпорынның пайдаға салынатын салық міндеттемесін есептеу, ол 20х5 31 желтоқсанында аяқталды.

2) Мерзімі ұзартылған кейінге қалдырылған салықтың балансын есептеңіз 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 20х5 балансында есепке алынады.

3) шоттың қозғалысы туралы жазбаны дайындаңыз кейінге қалдырылған салық және есепті есептен шығаруға жататын сома 31 желтоқсан, 20х5 аяқталды

4) Пайда туралы есепте жазбаны дайындаңыз, аяқталған жыл ішіндегі табыс салығы бойынша шығыстар құрылымын көрсетеді 31 желтоқсан, 20х5

5) Шоттың өнімді үйлестіретін жазбаны дайындаңыз салықтық шығындармен пайда мен табыс салығының ставкалары.

6) Шоттың қозғалысын көрсететін теңгерім үшін жазбаны дайындаңыз уақытша айырмашылықтың әрбір түрі үшін кейінге қалдырылған салық.

Тапсырма 9.11 Тапсырмадағы 9.10-дан басқа, 20х6 ж. 31 желтоқсан аяқталған жыл үшін келесі ақпаратты назарға алады:

а) Негізгі құралдармен операциялар, теңге:

Амортизациялық аударымдар	14000
Салық амортизациясы	16000

б) төленуге тиісті пайыздар:

1 сәуір, 20х6, компания 25 000 сомаға 8% ескерту берді теңгені құрайды, оған пайыздар 30 қыркүйекте және 30 наурызда төленеді жарты жыл белгіленген мерзімде аяқталды.

в) Пайыздық кіріс

1 сәуірде «Шеп» номиналды құны 4 000 теңге болатын облигацияларды сатып алды. Жылына 15% мөлшеріндегі сыйақы 30 және 30 наурызда төленеді. Инвестиция қаржылық актив ретінде қарастырылады өтеу.

г) Кепілдік резерві

Аяқталған жыл үшін қаржылық есептілікті дайындау кезінде 20-шы желтоқсанның 31-інде «Шеп» кепілдікке арналған резерв құрды 1200 теңге көлеміндегі төлемдер. Бұл резерв тиісті түрде ескерілді 37- «Бағалау резервтері, шартты міндеттемелер және шартты талаптар» IAS 37 активтердің сомасы, ал

сомасы - шығыстар бойынша есептен шығарылған. «Шеп» шаруашылықты жүзеге асырады кепілдік төлемдері бар елдегі қызмет салық салынатын шығыстар олардың нақты болған кезде ғана жүзеге асырылады жүзеге асыру.

д) Жаксы

Осы кезеңде «Шеп» 6000 айыппұл төледі теңге. Салық салу мақсатындағы шығындар үшін айыппұлдарды есептен шығару мүмкін емес.

е) Қосымша ақпарат: Бір жылдағы салықтарды есептемегенде, бухгалтерлік пайда 125 000 теңге болды.

Тапсырма:

1) Бір жыл ішіндегі кәсіпорынның пайдаға салынатын салық міндеттемесін есептеу, 31 желтоқсан, 20х6 аяқталды.

2) Мерзімі ұзартылған кейінге қалдырылған салықтың балансын есептеңіз 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 20х6 балансында есепке алынады.

3) шоттың қозғалысы туралы жазбаны дайындаңыз кейінге қалдырылған салық пен кезең үшін шығындарды есептен шығаруға жататын сома 31 желтоқсан, 20х6 аяқталған жыл үшін.

4) Пайда туралы есепте жазбаны дайындаңыз, аяқталған жыл ішіндегі табыс салығы бойынша шығыстар құрылымын көрсетеді 31 желтоқсан, 20х6

5) Шоттың өнімді үйлестіретін жазбаны дайындаңыз салықтық шығындармен пайда мен табыс салығының ставкалары.

6) Шоттың қозғалысын көрсететін теңгерім үшін жазбаны дайындаңыз уақытша айырмашылықтың әрбір түрі үшін кейінге қалдырылған салық.

Тапсырма 9.12 Тапсырмадағы 9.11 қосымшадан басқа, 31-ші аяқталған жыл үшін келесі ақпаратты назарға алады Желтоқсан 20х7:

а) Пайыздар бойынша пайыздар «Шеп» әлі де айырбасталатын 8% -дық нота сатып алды 25000 теңге сомасына сатып алынады және 20х6-ға сатып алған облигациялар пакетін ұстайды.

б) кепілдік резерві Жыл бойы Sher кепілдік берді 500 теңге және қосымша резерв 2000 теңгеге қосылды.

в) даму шығындары 20х7 кезеңінде 38 IAS Халықаралық стандартының ережелеріне сәйкес «Материалдық емес активтер», «Шеп» 17800 теңге көлемінде дамыту.

г) Қосымша ақпарат, теңге:

Салыққа дейінгі пайда	175000
Амортизациялық аударымдар	18500
Салық амортизациясы	24700

д) Ойын-сауық

20х7 жылы «Шеп» компаниясы партияны ұйымдастыруға ақша төледі олардың қызметкерлері табысты табыстың екінші жылдығын атап өтуге шақырады жұмыс. Салық салынбайтын шығындар 20000 теңгені құрады теңге.

Тапсырма:

1) Бір жыл ішіндегі кәсіпорынның пайдаға салынатын салық міндеттемесін есептеу, 31 желтоқсан 20х7 аяқталды

2) Мерзімі ұзартылған кейінге қалдырылған салықтың балансын есептеңіз 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 20x7 балансында есепке қосу.

3) шоттың қозғалысы туралы жазбаны дайындаңыз кейінге қалдырылған салық және есепті есептен шығаруға жататын сома 31 желтоқсанда 20x7 аяқталды

4) Пайда туралы есепте жазбаны дайындаңыз, аяқталған жыл ішіндегі табыс салығы бойынша шығыстар құрылымын көрсетеді 31 желтоқсан, 20x7

5) Шоттың өнімді үйлестіретін жазбаны дайындаңыз салықтық шығындармен пайда мен табыс салығының ставкалары.

6) Шоттың қозғалысын көрсететін теңгерім үшін жазбаны дайындаңыз уақытша айырмашылықтың әрбір түрі үшін кейінге қалдырылған салық.

Тапсырма 9.13 Келесі ақпарат компанияға қатысты «Компас»:

а) компанияның бухгалтерлік пайдасы 900000 теңгені құрады.

б) жылжымайтын мүлікті бағалау кезеңінің ішінде кітаптың құны 240 000 теңгеден 300 000 теңгеге дейін өсті. Қайта бағалау салықты есепке алу мақсатында индекстеу емес.

с) Басқа негізгі құралдар машина мен жабдықты қамтиды. 1-де Шілде 20x7 олар болды, теңге:

Салық базасы	500000
Қалдық құны	1300500

20 шілдедегі жағдай бойынша уақытша айырмашылықтар болған жоқ.

20 маусымда аяқталған жыл үшін амортизациялық аударымдар 260000 теңгені құрады, ал салық амортизациясы көлемі бойынша есептен шығарылды 175000 теңге.

д) 1 шілдеде 20x7 жылы компания операциялық жалдау туралы шарт жасасты 5 жыл мерзімге арналған жабдық. Бұл экономикалық пайдалану кезеңі жабдық 10 жыл. Компас осы жалдау шартын жасайды 17 «Жалдау» IAS Халықаралық стандартына сәйкес. Шарт мыналарды белгілейді жалға беру (ол әрдайым уақытында төленген), теңге:

Бірінші төлем (1 шілде, 20x7) 110000

Кейінгі төлемдер

(30 маусым, 2009, 2010, 2011, 2012) 50 000-ға дейін

Операциялық лизинг бойынша шығындар (жалдау төлемдері) есептен шығарылады кассалық негізде салық салынатын шығындар.

е) Компания бәсекелестерді табыстау үшін, Зерттеу бағдарламасын бастауға өте маңызды дамыту жұмыстары. Ағымдағы жылы даму шығыны болды 80 000 теңге мөлшерінде капиталдандырылған (38 (IAS) ХҚЕС-ына сәйкес) «Материалдық емес активтер»). Бұрын мұндай шығыстарды капиталдандыру болмады жүзеге асырылды. Өндірістік шығындар шығындарға есептен шығарылады, салық салынатын, олар пайда болған кезеңде. Корпоративтік табыс салығының ставкасы 20% құрайды.

Тапсырма:

1) Бір жыл ішіндегі кәсіпорынның пайдаға салынатын салық міндеттемесін есептеу, ол 2008 жылдың 30 маусымында аяқталды.

2) Мерзімі ұзартылған кейінге қалдырылған салықтың балансын есептеңіз 30 маусым 20x8 жағдай бойынша баланста есепке алынады.

3) Шоттың қозғалысы туралы жазбаны дайындаңыз кейінге қалдырылған салық және есепті есептен шығаруға жататын сома 30 маусымда 20x8 аяқталды

4) Пайда туралы есепте жазбаны дайындаңыз, аяқталған жыл ішіндегі табыс салығы бойынша шығыстар құрылымын көрсетеді 30 маусым, 20x8

5) Шоттың өнімді үйлестіретін жазбаны дайындаңыз салықтық шығындармен пайда мен табыс салығының ставкалары.

6) Шоттың қозғалысын көрсететін теңгерім үшін жазбаны дайындаңыз уақытша айырмашылықтың әрбір түрі үшін кейінге қалдырылған салық.

10 Қаржы құралдар есебі және бағалауы

Қаржылық құрал - бұл кез-келген келісім-шарт Сонымен бірге қаржы активі бір кәсіпорыннан пайда болады басқа қаржылық міндеттеме немесе үлестік құрал.

Қаржылық актив - кез келген актив, ол:

а) қолма-қол ақшамен;

б) қолма-қол ақшаны алудың шартты құқығы басқа ұйымнан алынған қаржы активі;

в) қаржы құралдарын басқасымен айырбастауға шарттық құқығы ықтимал жеңілдікті шарттарда кәсіпорын; немесе

г) басқа кәсіпорынның үлестік құралы.

Қаржылық міндеттеме шарт бойынша кез келген міндеттеме болып табылады:

а) ақшалай қаражатты немесе басқа қаржылық активті екіншісіне беретін кәсіпорын;

б) қаржы құралдарын басқа кәсіпорынмен айырбастау әлеуетті қолайсыз шарттар.

Қаржы құралдары үш мақсатқа бөлінген сеп және есеп беру. Олар келесідей көрінеді:

Қаржылық активтер немесе міндеттемелер үшін ұсталатын сатып алынған немесе қабылданған активтер немесе міндеттемелер болып табылады ең алдымен, нәтижесінде пайда табу мақсатында қысқа мерзімді бағалардың ауытқуы немесе дилердің маржасы.

Қаржылық активтер сату үшін қол жетімді болып табылады төмендегі санаттарға кірмейтін қаржы активтері: (а) қарыздар және кәсіпорын ұсынатын дебиторлық берешек, (б) инвестициялар, (в) қаржы активтерін ұстап қалады жүзеге асыру.

Кәсіпорын ұсынатын несиелер мен дебиторлық берешек, ұйымның қаржы активтері ақша, тауарлар немесе қызметтер тікелей борышкерге, олар дереу мақсаттар үшін ұсынылған жағдайларды қоспағанда оларды жақын арада

немесе қысқа мерзімде қайта сату. Қаржы активін немесе қаржы активін бастапқы тану кезінде

Кәсіпорын алдындағы міндеттемелер нақты шығындар бойынша бағалануы тиіс, яғни. жарнаның әділ құны бойынша (актив жағдайында) немесе (міндеттеме болған жағдайда) өтемақы төлеуге жатады.

Бақылау сұрақтары:

1. Қаржы құралын анықтаңыз.
2. Қаржы активін анықтап, мысалдар келтіріңіз.
3. Қаржылық міндеттемені анықтап, мысалдар келтіріңіз.
4. Алу кезінде бағаланатын қаржы құралдары қалай?
5. Сыйақы ставкасының тиімді әдісі қандай?

10-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 10.1 Төменде екі тәуелсіз жағдай ұсынылған. Екі жағдайда да барлық қажетті сымдар:

1. «Косметика» компаниясы 200 000 акцияның 10% -ын сатып алды «Кросс» компаниясы 18 наурыз 19 сағат 8 минуттан 13 теңгеге дейін. 30 маусым, компания «Кросс» 75000 теңге мөлшерінде дивидендтерді жариялады және төледі. Таза ағымдағы жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Кросс» табысы 122000 теңгені құрады. 31 жаста Желтоқсан айында «Кросс» бір акциясының ағымдағы құны 15 теңгені құрады.

2. «Балтимор» АҚ компанияға айтарлықтай бақылауды алды «Жұлдызды» 30 000 акцияның 30% -ын айналымға шығарып, «Стар». Акциялар бір акция үшін 9 теңге 19 сағат 8 минутта сатып алынды. 15 маусым «Звезда» компаниясы 36 000 теңге мөлшерінде дивидендтер жариялап, төледі. «Звезда» компаниясының таза табысы ағымдағы жылы 85000 теңгені құрады.

Тапсырма 10.2 1996 жылғы 31 желтоқсанда Дисней 75 000 сатып алды «Лесси» корпорациясының қарапайым акциялары ұзақ мерзімді инвестициялар ретінде бір акцияға 30 теңге. «Лесси» акцияларының құны ұсынылған «Дисней» «Лесси» нетто активтерінің баланстық құнының 30% -ын құрайды есептелген таза активтердің әділ құнының 30% -ына тең оқшаулау. 19X7 жылдың 1 мамырында «Лесси» корпорациясы дивидендтер төледі бір қарапайым акцияға шаққандағы 1,50 теңге. 19x7-те «Лесси» корпорациясы 450,000 теңге таза пайда көрсетті; ағымдағы мән 19X7 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, 1925 жылы 1 мамырға 2025000 теңгені құрады «Лесси» корпорациясы бір акцияға 0,50 теңге дивиденд төледі. Үшін 19x8, «Лесси» корпорациясы 600,000 таза пайда көрсетті теңге; инвестицияның ағымдағы құны 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 1975 жылы 2175000 құрады кіреді

Қажетті:

1. Дисней журналына журнал жазбаларын дайындаңыз, жоғарыда аталған операцияларды есепке алу қажет «Лесси» корпорациясына салынған инвестиция маңызды емес сондықтан да бағалы қағаздар ретінде ескеріледі сатуға арналған. 31 желтоқсан - Дисней үшін жылдың аяғында.

2. Есепке алу үшін қажетті журнал жазбаларын дайындаңыз «Дисней» компаниясының журналдарында көрсетілген операциялар, «Лесси» корпорациясына салынған инвестициялар әдісімен есепке алынады акцияларға қатысу.

3. Корпорацияның акцияларына инвестициялардың баланстық құны қандай? «Лесси» 1 қаңтар 19 сағат 19: 1 (1) әдіс бойынша және (2) әдіс бойынша үлестік қатысу.

Тапсырма 10.3 Төменде жеке бизнес-транзакциялар жасалады 20x3 «Сатурн» АҚ:

1 қыркүйекте 500 мың теңгеге босалқыларды сатып алды «Ялта» компаниясының несиесі.

1 қазан күні Ялта 12% 12 айлық вексельді шығарды 500000 теңге тауарлық-материалдық құндылықтар үшін төлем ретінде, 1 қыркүйекте несие бойынша сатып алынған.

1 қазаннан бастап «Каспий» банкіне 500 000 АҚШ доллары көлемінде несие берілді 12 айлық пайызсыз есебімен 560 000 теңге.

Қажетті:

1. Жоғарыда көрсетілген операциялар үшін журнал жазбаларын дайындаңыз.
2. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша түзету жазбаларын дайындаңыз.
3. Таза міндеттемелердің жалпы сомасын есептеу керек 31 желтоқсандағы пайыздар бойынша баланста көрсетіледі пайызсыз шот.

Тапсырма 10.4 «Звезда» АҚ 20x3-нің 1 мамырында 500 000 облигация шығарды теңге, 12%. Облигациялар 1-ші қаңтар, 20x3 және өтеу мерзімдері бойынша берілді 1 қаңтар, 20x4, сыйақы 1 шілдеде және 1 қаңтарда төленеді. Облигациялар номиналды құны бойынша және плюс% (сыйақы). Күні бойына АО үшін журнал жазбаларын дайындаңыз 1 мамырдағы шығарылым, сыйақы төлеу туралы 1 шілдеде және түзету 31 желтоқсан күні жариялау.

Тапсырма 10.5 Осы тәуелсіз істердің әрқайсысында есеп беру жылы компаниялары 31 желтоқсанда аяқталады.

а) Milky Way компаниясы 1 наурыз 19x8, облигациялардың 10% сатып алды 236045 теңге, номиналды құны 250000 теңге. Сыйақы төлеу облигациялар 1 қыркүйекте және 1 наурызда төленеді. Өтеу мерзімі - 1 қыркүйек 20x1 нарықтық тиімді пайыздық мөлшерлеме 12%. Барлығын көрсету журналдық жазбаларды 31 желтоқсанға дейін 20x0 дейін.

б) «Горизонт» компаниясы 1 маусым 19x8, облигациялардың 12% шығарады Номиналды құны 600000 теңге 638780 теңге. Сыйақы 1 желтоқсан

мен 1 маусымда төленеді. Өтеу мерзімі - 1 маусым, 20х3 пайыздық мөлшерлеме 10% құрайды. 1 қазан, 20х0, компания сатып алады (кетеді номиналды құны 120 000 теңге, 126 мың теңгеге дейін) (есептелген сыйақыны ескере отырып). Барлық журналды көрсету 1 желтоқсанға дейін 20х0 сымын жалғау.

Тапсырма 10.6 19 қаңтарда, 8 қаңтарда Алмаз компаниясы 12-ші шығарылды 500,000 өтеу мерзімі бар пайыздық облигациялар 537,907.37 теңге, бұл 10% жылдық кірістілікке тең. Өтеу мерзімі 1 қаңтар, 20х3 және сыйақы облигациялар әр жылдың 31 желтоқсанында төленуі тиіс. Компания «Алмаз» пайыздық шығындарды бөледі және жеңілдік/сыйлықақыны амортизациялайды тиімді сыйақы әдісіне негізделген облигациялар бойынша.

Қажетті:

1. Облигациялар шығарылымы кезіндегі журнал жазбасын дайындаңыз.
2. Пайыздық шығындарды көрсететін кестені дайындаңыз 19х8-20х3 жы үшін жеңілдік / сыйлықақының амортизациясы.
3. Қызығушылық төлемін көрсететін журналдық жазбаларды дайындаңыз 19х8-20х0 үшін жеңілдік / сыйлықақының амортизациясы.

Тапсырма 10.7 19 -9 қаңтарда «Дали» компаниясы төмендегілерді жасады сатып алу:

1. әділ құны 200 000 теңге болатын жер учаскесі 5 жылдық пайызсыз ақшалай құнсыздануға айырбастау 337012 теңге көлемінде өтеу;
2. жабдықпен 6 пайызға 8 жылдық ескертуге айырбастау 250,000 теңге сомасындағы өтеу құны (пайыздар төленеді жыл сайын).

Компания өзінің банкте жылдық 11% мөлшерінде несие ала алады.

Қажетті:

1. Журнал жазбаларын 1 қаңтар 19 сағат 9 минутқа дейін дайындаңыз екі сатып алуды көрсету үшін Доли жасайды.
2. Журнал жазбаларын екеуінің де әрекетінің бірінші жылының соңына дейін дайындаңыз Пайызды есептеуді көрсететін вексельдер тиімді пайыздық мөлшерлеме.

Тапсырма 10.8 20х7 жылдың 1 қаңтарында «Актив» АҚ облигациялар шығарады купон жылдық 6,5% және төлем жылына бір рет 31 желтоқсан. Өтеуге дейін ұсталатын сома 100000 теңге. Өтеу мерзімі - 31 желтоқсан, 20х8 пайызбен - 7%. Облигацияның баланстық құнын және соманы есептеп, кірістер туралы есепте көрсетіледі, әр жылдың соңында «Active» АҚ-ның есеп беруі.

Тапсырма 10.9 20х7 1 қаңтарында «Актив» АҚ шығарылды акцияларға кірістілігімен 40000 000 теңге сомасына облигацияларға айырбасталды Жылдық 3% жылдық төленеді. Облигация иелері құқылы 2011 жылдың 31 желтоқсанында жай акцияларға айырбастау бағамы бойынша айырбастау әрбір 100 теңгеге қарапайым акциялар. облигациялар құны. Бірдей айырбастауға құқығы жоқ облигациялар нарықтың жылдық кірістілігі 5% құрайды.

Төмендегі дисконттық коэффициенттер:

Жыл	3%	5%
1	0,97	0,95
2	0,94	0,91
3	0,91	0,86
4	0,89	0,82
5	0,86	0,78

Тапсырма:

1) Айырбасталатын облигациялардың қалай көрсетілу керектігін түсіндіріңіз 20x7 1 қаңтарда бастапқы тану кезінде қаржылық есептілік.

2) Айырбасталатын облигацияларға қатысты сомаларды есептеу, пайда мен шығындар туралы есепке енгізілетін баптар 31 желтоқсанда аяқталатын жылдың 20 сәуірдегі қаржылық жағдайы.

Тапсырма 10.10 Акциялар танылғанда бағаланатын АХ компаниясы қор биржасы 30 қарашадағы жағдай бойынша 20x7 болды қаржы құралдары:

	Амортизацияланған кұны, млн.теңге	Көрме құны, млн.теңге
Туынды емес құралдар:		
<i>Активтер</i>		
Акциялар және басқа қаржы активтерге арналған сату	5000	6000
Инвестициялар көлемі өтеу	4000	5500
<i>Міндеттемелер</i>		
7% артықшылықты акциялары бар	3400	3000
өтеу құқығы сыйлықақы 20% -дан 8% -ға дейін)		
Туынды құралдар:		
Активтер	2960	3460

Туынды емес және туынды қаржы ретінде түсіндіріңіз құралдар қаржы есептілігінде ескерілуге тиіс 39 (IAS) ХҚЕС-ына сәйкес келтіру.

11 Қауымдасқан компанияларға инвестициялар

Қауымдасқан компания - бұл бас компания үлкен әсер ете алатын, бірақ еншілес және бірлескен қызметтегі үлес болып табылмайтын компания.

Маңызды ықпалы бар болса, бас компания мұндай саясатты (жалғыз немесе бірге) басқару мүмкіндігі болмаған жағдайда компанияның қаржылық немесе операциялық саясаты туралы шешімдер қабылдауға қатысуға мүмкіндігі болған жағдайда мойындалады. Бұл ереже бас компаниядағы дауыс берудің кем дегенде 20% -ын (тікелей немесе жанама), бірақ 50% -дан аспайтын қатысуымен қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар, бас компания тарапынан айтарлықтай әсер ету белгілері:

директорлар кеңесінде немесе компанияның ұқсас басқару органында өкілдік ету;

қаржылық және экономикалық саясатты әзірлеу процесіне қатысу, оның ішінде дивидендтер немесе басқа да дивидендтер бойынша шешімдер қабылдау процесіне қатысу;

бас компания мен инвестиция нысанының арасындағы ірі мәмілелерді (мәмілелерді) жүргізу;

басқару персоналын алмасу;

маңызды техникалық ақпарат беру.

Қауымдасқан компанияларға салынған инвестициялар үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынады.

Инвестициялар бастапқыда сатып алу күнінен кейін қауымдасқан пайданың немесе залалдың танылған ата-анасының үлесін иелену кезеңінде олардың баланстық құнына кейіннен реттеумен, құнын (нақты сатып алу шығындары) бойынша көрсетіледі. Атап айтқанда:

инвестиция, пайда немесе шығын үлесі пайда немесе бас компания залалда танылады;

Инвестициялық объектіден алынған табыс инвестицияның баланстық құнын төмендетеді.

Үлестік қатысу әдісі мынадай жағдайларда байланысты компанияда инвестицияларды көрсету үшін қолданылады емес:

инвестициялар сату үшін ұсталатын ретінде жіктеледі;

бас компания шоғырландырылған қаржы есептілігін емес, мүмкіндік беретін қолданыстағы ерекшелік.

Бақылау сұрақтары:

1. Қаржы құралдарының ықпал ету дәрежесі бойынша классификациясын кеңейтіңіз.

2. Маңызды ықпал ұғымын ашыңыз.

3. Қауымдасқан компаниялардағы инвестицияларды үлестік қатысу әдісі арқылы есепке алу әдіснамасын ашып көрсету.

11-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 11.1 20x3 жылдың 1 қаңтарында Doli Newton Inc. компаниясының қарапайым акцияларының 40% -ын 220 000 теңгеге сатып алды. соңғы тіркеу күні. Бұл Долиге Newton компаниясына елеулі әсер етуіне мүмкіндік берді. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 20x6, Ньютонның меншікті капиталы мынадай болды:

Шығарылған қарапайым акциялар	550000
Резервтік капитал	180000
Жинақталған пайда	650000
Барлығы	1380000

Newton компаниясының 20X7 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы қаржылық есептілігінен мынадай ақпарат:

<i>Пайда мен залал туралы есеп, теңге</i>	
Есепті кезеңдегі таза кіріс	216000

<i>Капиталдағы өзгерістер туралы есеп, теңге</i>	
Жылдың басында жиналған пайда	650000
Есепті кезеңдегі таза пайда	216000
Төленген дивидендтер	(80,000)
Жылдың қорытындысы бойынша жинақталған пайда	786 000

20 - 7 қарашада Доли өзінің қорларын Ньютон Корпорациясына сатты. Сатылымның жалпы құны 50000 теңге, «Доли» компаниясы осы операциядан 10 000 теңге пайда алды. 31 желтоқсанға дейін Ньютон акцияларды сатпады. Табыс салығының ставкасы 30% құрайды.

Үлестік есептің әдісін қолдану Ньютондағы инвестициялардың баланстық құнына қалай әсер ететінін есептеңіз.

12 Бірлесе бақыланатын активтер, бірлесе бақыланатын ұйымдар

Бірлескен компания - олар жасасқан шарт негізінде екі немесе одан да көп тараптар бірлесіп бақылайтын компания.

Бұл тараптар бірлескен кәсіпорынның қатысушылары ретінде де белгілі.

Қатысушылардың ешқайсысы қызметті басқара алмайды, алайда тараптардың біреуін компанияның қызметін басқарушы ретінде тағайындалуы мүмкін.

Бірлескен компания әртүрлі нысандарда, оның ішінде: бірлесіп бақыланатын қызмет, бірлесе бақыланатын активтер, бірлесе бақыланатын кәсіпорында болуы мүмкін.

Бірлесе бақыланатын шаралар (мысалы: авиациялық өндіріс). Бұл жағдайда, тараптар жеке заңды тұлғаны тіркеуден өткізбестен өз активтерін және ресурстарын пайдаланады. Тараптардың әрқайсысы оның шығындарын өтейді және келісім-шартқа сәйкес компания кірістерінде өз үлесін алады.

Бірлесіп бақыланатын активтер (мысалы: мұнай құбырлары). Бұл жағдайда тараптар бірлескен басқаруды жүзеге асырады, кейде бірлескен кәсіпорынға ұсынылған активтерге бірлесіп қатысады. Табыс пен шығыс шартқа сәйкес бөлінеді.

Әрбір тарап бірлесе бақыланатын активтер, (басқа да тараптармен ынтымақтастық міндеттемелерді қоса алғанда) деп саналатын кез келген міндеттемелер, пайданы, кірістер мен бірлескен компаниясының шығындардан өз үлесін есеп жүргізеді.

Бірлесе бақыланатын заңды тұлға (мысалы, шетелде өнімдер сататын компания). Бірлескен кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру үшін компаниялар (тараптар) құрған заңды тұлға. Әрбір тарап, әдетте, бірлесе бақыланатын ұйым (бірлескен кәсіпорын) инвестициялау ретінде жазылған ақша қаражатын немесе басқа активтерді инвестициялайды. Бірлескен компания өзінің жеке шоттарын жүргізеді.

Тараптар бірлескен компаниядағы өз үлестерін пропорционалды шоғырландыру әдісімен есепке алады.

Тепе-тең шоғырландыру - Бухгалтерлік есеп және есеп әдісі, активтерді бірлескен қызметке қатысушы қандай сәйкес үлесі, міндеттемелер, бірлесе бақыланатын ұйымның кірістері мен шығыстар бірлескен кәсіпкерлікке қатысушының қаржы есептілігінің ұқсас баптармен жол-жолымен біріктірілген немесе бірлескен қызметке қатысушының қаржылық есептілік туралы жеке желілік баптар ретінде көрсетіледі.

Бақылау сұрақтары:

1. Бірлескен қызмет түрлерін көрсету.
2. Бірлесе бақыланатын қызметтің тұжырымдамасын ашыңыз.
3. Бірлесе бақыланатын активтердің концепциясын кеңейту.
4. Бірлесе бақыланатын ұйымдардың тұжырымдамасын ашыңыз.
5. Пропорционалды шоғырландыру рәсімі туралы айтып беріңіз.

12-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 12.1. «А» ұйымы «В» ұйымымен Қазақстан аумағындағы тауарларды бірлесіп сату үшін «С» бірлескен ұйымын құру туралы келісімге қол қойды. Ұйымдардың үлесіне «А» - 40%, «В» - 60% тиесілі. «А» ұйымы вексельдерде 650 000 теңге көлемінде тауарлық мерзімде «С» бірлескен ұйымын сатты. Кезеңнің соңында «С» бірлескен ұйымының акциялары 3 000 000 теңгені құрады, оның ішінде 600 мың теңге «А» -нан сатып алынды. «А» ұйымынан сатып алынған жалпы құны 5000 теңге (650 000 теңге - 600 000

теңге) тауарлар сатылды. «А» ұйымының тауарларын сату кезінде «С» бірлескен ұйымы 20% -ды құрады. Корпоративтік табыс салығының ставкасы 20% құрайды.

«С» бірлескен ұйымы жыл ішінде «С» бірлескен ұйымының әкімшілік басқаруы үшін «А» ұйымының 50 000 теңге төледі, бұл сома, сәйкесінше, операциялық қызметтен түсетін кірістер мен шығыстарда көрінеді. «С» Бірлескен Кәсіпорындарының қаржылық есептілігін келесі деректерді пайдалана отырып пропорционалды шоғырландыру әдісін пайдалана отырып дайындау:

	«А» ұйымы	«С» бірлескен ұйымы	«А» ұйымының жиынтық есебі
<i>Пайда мен залал туралы есеп</i>			
Табыс	4000	2380	
Сату бағасы	2800	1600	
Жалпы табыс	1200	780	
Басқа операциялық кірістер	300	100	
Операциялық шығыстар	200	180	
Салық салудан бұрын пайда	1300	700	
Табыс салығы бойынша шығыстар	390	210	
Таза пайда	910	490	
<i>Баланс</i>			
<i>Активтер</i>			
Ақшалай қаражат	5000	2000	
Дебиторлық берешек:	1500		
	500		
Басқа дебиторлық берешек	2000	3000	
«С» бірлескен ұйымынан дебиторлық берешек	3500		
Инвентарь	1000		
Инвестициялар			
«С» бірлескен ұйымына инвестициялар,	2500	4000	
Кейінге қалдырылған салық	16000	9000	
<i>Жылжымайтын мүлік</i>			
Жалпы активтер	6000	3500	
		500	
Міндеттемелер	5000		
Кредиторлық қарыз:	11000	4000	
<i>Жеке капитал</i>			
Жарғылық капитал	2000	2500	
Бөлінбеген пайда: өткен кезеңдер ағымдағы кезең	2090	2010	
	910	490	
Жалпы акционерлік капитал	5000	5000	
Жалпы міндеттемелер мен	16000	9000	

капитал			
---------	--	--	--

Тапсырма 12.2 «Техно» компаниясы үш тәуелсіз машина жасаушы корпорациялар өздерінің білімін жаңа технологияларды енгізу және сату үшін біріктіру туралы шешім қабылдағанда құрылған. Үш корпорация оның құрылған сәтінде «Техно» АҚ капиталындағы келесі акцияларды сатып алды (%):

«Электро» - 30

«Мекант» - 40

«Цивиль» - 30

«Техно» компаниясының қаржылық есептілігінен және олардың «Мекант» компаниясының бірлескен иелерінен келесі ақпарат алынды.

*30 маусым, 20x8 аяқталған жыл ішіндегі шығынның қысқаша мазмұны
(мың теңге)*

	«Мекант»	«Техно»
Табыс	3100	980
Сатудың өзіндік құны	(1800)	(610)
Жалпы пайда	1300	370
Басқа да операциялық кірістер	150	-
Операциялық шығыстар	(850)	(170)
Салық салуға дейінгі пайда	600	200
Салық төлеуге байланысты шығыстар	(250)	(90)
Есепті кезеңдегі таза пайда	350	10

Жыл ішінде «Мекант» шот-фактуралар сәйкес 600,000 теңгені құрайтын компания «Техно» қоры сатылды. 30 маусым, 20x8 жағдай, қорлары бойынша «Техно» 20% белгі-дейін пайданы қоса алғанда, 240000 теңге сомасына «Мекант» сатып алынған Жабдықтарды, енгізілген. Табыс салығының ставкасы 20% құрайды. «Техно» әкімшілік қызметтерді жыл ішінде берілген төлем ретінде «Мекант» 120,000 теңге компаниясын төледі. Бұл сома «басқа операциялық кірістер» тармағына енгізілген.

Пропорционалды шоғырландыру әдісін қолдана отырып, «Техно» бірлескен кәсіпорнының қаржылық есебін жасаңыз.

13 Акцияға шаққандағы пайда

Акцияға шаққандағы пайда - жай акциялардың орташа жылдық санына бөлу үшін қолданылатын компанияның таза пайдасының қатынасына тең қаржылық көрсеткіші.

Акцияға шаққандағы пайда қор нарығында жұмыс істейтін компаниялардың инвестициялық тартымдылығы мен тиімділігін салыстыру үшін пайдаланылатын негізгі көрсеткіштердің бірі болып табылады. Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттары акцияға шаққандағы пайданы есептеу әдістемесін анықтайды және осы көрсеткішті жылдық есептерде жариялауға қойылатын талаптарды белгілейді. Акцияға шаққандағы пайданы есептеу үшін, алдымен пайданың мөлшерін, яғни бөлшек алымын, содан акциялардың (оның номиналының) мөлшерін анықтау қажет.

Акцияға шаққандағы пайда туралы ақпаратты есептеу және ашу туралы талаптар «Акцияға шаққандағы пайда» (33 ХҚЕС) Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарында айқындалған.

Айналымдағы акциялар санының есебімен есептелінген акцияға шаққандағы пайда акцияға шаққандағы негізгі табыс деп аталады.

Акцияға шаққандағы негізгі табыс акционерлерге - қарапайым акциялардың иелеріне ықтимал түрде таратылуы мүмкін есепті кезеңнің пайдасының бөлігін көрсетеді. Есепті кезеңде айналымдағы айналыстағы жай акциялардың орташа есептік санына есептік жылдың базалық пайдасының қатынасы ретінде есептеледі.

Акцияға шаққандағы пайда мына формуламен анықталады:

$$EPS = \frac{I_N - D_P}{S_A}$$

Мұндағы:

I_N - есепті кезеңнің бөлінбеген пайдасы;

D_P - есепті кезеңде есептелген артықшылықты акциялар бойынша дивидендтер;

S_A - есепті кезең ішінде айналыстағы қарапайым акциялардың орташа алынған саны.

Сондай-ақ басқа бағалы қағаздары жай акцияларға айырбастаған жағдайда, акциялар мен пайданың санының мүмкін өзгерістерін ескере отыратын акцияға шаққандағы таратылған пайда көрсеткіші бар (мысалы, опциондарды орындау салдарынан облигацияларын айырбастау, артықшылықты акциялары бойынша дивиденттер төлеу жаңа акциялар).

Таратылған - барлық әлеуетті қарапайым акциялар қарапайым акцияларға айырбастау болжамы нәтижесінде пайданы азайту немесе шығынды арттыру болып табылады.

Акцияға шаққандағы таратылған пайда болашақ кезеңдерде акцияға шаққандағы негізгі пайда деңгейінің мүмкін төмендеуін көрсетеді.

Акцияға шаққандағы таратылған пайданы есептеу келесідей болады:

қарапайым акцияларға жатқызылатын кезеңдегі таза пайда таза таратылған сұйытылған келісімшарттар бойынша таза дивидендтермен және есептелген

пайыздардың (мысалы, облигациялар бойынша) және басқа да төлемдер бойынша ұлғайтылады.

номиналындағы айналыстағы қарапайым акциялардың орташа өлшенген саны (акцияға шаққандағы негізгі пайданы анықтау үшін есептелген) барлық келісімшарттарды таратушы тиімділікпен айырбастау кезінде шығарылатын қарапайым акциялардың орташа алынған санымен анықталады. Сонымен қатар, әдепкі бойынша, кезең басында қайта есептеу туралы болжам жасалады. Егер де келісімшартта кейінірек қол қойылса, онда түзетулер қол қойылған сәттен бастап жасалады.

Бақылау сұрақтары:

1. Акцияға шаққандағы пайдаға анықтама беріңіз.
2. Акцияға шаққандағы негізгі пайданы есептеңіз.
3. Акцияға шаққандағы таратылған пайданы есептеудің мақсаты туралы айтып беріңіз.

13-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 13.1 Кесте деректемелерін пайдалана отырып, акциялардың орташа өлшемді санын анықтаңыз:

Күні	Шығарылған акциялар, дана	Сатып алынған акциялар, дана	Айналымдағы акциялар, дана
20x5 жылдың 1 қаңтардың жыл басындағы сальдосы	6000	1200	?
31.03.20x5ж	800	200	?
31.06.20x5ж		1000	?
20x5 жылдың 31 желтоқсанның жыл соңындағы сальдосы	6800	2400	?

Тапсырма 13.2 «А» компаниясы әрқайсысының құны 10 теңге болатын 100 млн. акция шығарды. Сондай-ақ, номиналды құны 100 теңге болатын 2 миллион айырбасталатын облигациялар шығарылды. Облигациялар бойынша сыйақы ставкасы 8% құрады. Салық ставкасы 20% құрады. Әрбір облигация 10 акцияға айналуы мүмкін. Есепті кезеңдегі пайда 740 млн. теңгені құрады. Акцияға шаққандағы негізгі және таратылған пайда көрсеткіштерін есептеңіз.

Тапсырма 13.3 «В» компаниясы әрқайсысының құны 10 теңге болатын 100 миллион акцияны шығарды. Сондай-ақ, номиналды құны 400 теңге болатын 3 миллион айырбасталатын артықшылықты акциялар шығарды. Акциялар бойынша дивидендтің мөлшерлемесі 11% деңгейінде белгіленді. Дивидендтер салық салудан кейін төленеді. Әрбір артықшылықты акция 40

қарапайым акцияға конверсиялайды. Есепті кезең пайдасы 740 млн. теңгені құрады.

Акцияға шаққандағы негізгі және таратылған пайда көрсеткіштерін есептеңіз.

Тапсырма 13.4 Төменде 20x7 ж. 20 сәуірдегі жағдай бойынша «Радан» компаниясының балансынан үзінді келтірілген:

	мың теңге
25 теңге номиналымен жай акциялар	4000
Капиталды резервтер:	
Эмиссиялық пайда	700
Акцияларды өтеу резерві	1300
Қайта бағалау резерві	90
Бөлінбеген пайда	750
10%-дық айырбасталатын облигациялар	2000
8%-дық артықшылықты акциялар	1000

Төменде жылдың қорытынды дивидендтерін жариялауға дейін (мың теңге) 20x8 ж. 31 наурызда аяқталған жыл бойынша пайда мен залалдар туралы есептің жобасы көрсетілген:

Пайыздар мен салықтарға дейінгі пайда		1800
Облигациялар бойынша пайыздар		(200)
Артықшылықты акциялар бойынша дивидендтер		(80)
Салыққа дейінгі пайда		1520
Салықтар:		(690)
20x8 ж. қатысты	300	
кейінге қалдырылған салықтар	390	
Салық салудан кейінгі пайда		830
Жай акциялар бойынша дивидендтер		(320)
Таза пайда		510

Келесі ақпаратты ескеру қажет:

а) 20x7 ж. 7 қыркүйегінде айналыстағы әрбір 8 жай акцияға 1 жаңа акцияның жеңілдікті шығарылымы жасалды.

б) 20x8 ж. 1 қаңтарда жазылым бойынша 5 қарапайым акцияларға 50 теңгеден 1 жаңа акция сатып алуға құқықтар берілді. Құқықтарды шығарудан бұрын «Радан» компаниясының қарапайым акцияларының нарықтық бағасы 140 теңгені құрады.

в) Облигациялар келесі шарттарда айырбасталуы мүмкін:

Жыл

Облигациялар

Жай акциялар

2010-2014 жж.	100	100
2015 ж.	100	120

Табыс салығының ставкасы 20% құрайды.

г) Алдыңғы жылдары акцияға шаққандағы пайда дұрыс көрсетілді және 8 центті құрады.

Тапсырма:

1) 20х8 ж. 31 наурызында аяқталған жыл үшін «Радан» компаниясының акцияға шаққандағы пайдасын есептеңіз:

а) базалық (салыстырмалы ақпаратпен);

б) төмендетілген (салыстырмалы ақпаратсыз);

Қандай акцияға шаққандағы пайда қаржылық есептілікте ашып көрсетілуге тиіс екенін көрсетіңіз(салыстырмалы ақпаратсыз).

2) Ақпаратты тек қана негізгі емес, сондай-ақ акцияға шаққандағы төмендетілген пайда туралы ақпаратты ашып көрсету не үшін пайдалы екенін түсіндіріңіз.

14 Компанияның есеп саясатындағы өзгертулер

Есеп саясаты - қаржылық есептілігін дайындау кезінде қолданылатын ережелер мен рәсімдер. Ұйым ұқсас операциялар мен санаттарды көрсете отырып, өзінің есеп саясатын үнемі қолдануға міндетті. Есеп саясаты әртүрлі есептік кезеңдердегі деректерді салыстыру мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін уақытша аспектілерде дәйекті болуы керек. Есеп саясаты ХҚЕС талаптарына сәйкес немесе қаржылық есептіліктің ақпараттық мазмұнын арттыру мақсатында өзгертіледі.

Есептік бағалаудағы өзгеріс - активтің немесе міндеттеменің баланстық құнын түзету немесе активтің нақты мақсатын түзету. Жаңа ақпарат алу немесе жаңа оқиғалардың аяқталуына байланысты жасалған есептік бағалаудағы өзгерістер қателерді түзету болып табылмайды. Бағалаудағы өзгерістер туралы ақпарат, олардың ықпалын анықталмаған жағдайды қоспағанда, ақпаратты жариялауға жатады.

Алдыңғы кезеңдердің қаржылық есептілігін дайындау кезіндегі орын алған барлық қателерді маңызды және маңызды емес деп бөлуге болады.

Қаржылық есептіліктің елеулі қателіктері болса, онда ол ХҚЕС-ке сәйкес келмейді.

Егер қате қаржылық есептілігінің негізінде жасалған пайдаланушылардың экономикалық шешіміне әсер етсе, ол елеулі деп есептеледі. ХҚЕС 8 «Кезең ішіндегі таза пайда немесе залал, іргелі қателер және есеп саясатындағы өзгерістер» негізінде іргелі қателіктерге анықтама береді:

Іргелі қателіктер - бір немесе бірнеше алдыңғы кезеңдердегі қаржы есептілігі оларды шығарған кезде сенімді деп санауға болмайтын ағымдағы кезеңде анықталған қателіктер.

Бұрынғы кезеңдердегі бір немесе бірнеше қаржылық есептілікті дайындау қателері ағымдағы кезеңде анықталуы мүмкін.

Қателер келесілердің нәтижесінде пайда болуы мүмкін:

математикалық есептегі қателік;

есеп саясатын дұрыс қолданбау;

ақпараттың бұрмалануы, алдау немесе назар аудармау.

ҚЕХС 8 «Кезең ішіндегі таза пайда немесе залал, іргелі қателер және есеп саясатындағы өзгерістер» сәйкес іргелі қателерді түзету үшін екі тәсіл ұсынылады:

Негізгі көзқарас - өткен кезеңдермен байланысты іргелі қателерді түзету шамасы бөлінбеген пайданың бастапқы сальдосын түзету арқылы ұсынылуы тиіс.

Қолайлы баламалы тәсіл - іргелі қатені түзету сомасы ағымдағы кезеңдегі таза пайданы немесе залалды есептеу кезінде ескерілуге тиіс.

Алдыңғы кезеңдегі түзетулер тиісті табыс салығын шегерумен көрсетіледі. Егер қаржылық есептілік тек ағымдағы кезеңдегі ұсынылса, өткен кезеңнің таза пайдасына түзетудің әсер етуі де ашып көрсетілуі тиіс. Егер алдыңғы кезеңдегі қаржы есептілігі салыстыру үшін ұсынылса, өткен кезеңдегі есептер қайта қаралуы тиіс және түзету сомасы ашып көрсетілуі тиіс.

Бақылау сұрақтары:

1. Ұйымның есеп саясатының ұғымын ашыңыз.
2. Ұйымның есеп саясатының теориялық және техникалық бөлігіне не кіреді?
3. 8 ҚЕХС сәйкес қандай қателіктер іргелі деп аталады?
4. Іргелі қателерді түзету жолдарын ашыңыз.
5. Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепті жасау мен ұсыну тәртібін сипаттаңыз.

14-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 14.1 Танымал қор биржасында бағаланатын «Леонард» компаниясы зерттеу және дамыту үшін айтарлықтай шығындарға ие.

Осы уақытқа дейін компанияның есеп саясаты ұлттық есептік ережелерінің критерийлері сақталған жағдайда, даму шығындарын капиталдандыруды қабылдады. Жақында компания ХҚЕС-на өту туралы шешім қабылдады. Бұрын капиталдандырылған шығындар «Материалдық емес активтер» ХҚЕС сәйкес тиісті тану критерийлеріне сәйкес келмеді. Төменде 20x7 ж. 30 маусымда аяқталған жылдардың есебі және ескі есеп саясатына сәйкес дайындалған 20x8 ж. есеп жобасы, мың теңге:

	20x8 ж.	20x7 ж.
Өткізуден түскен кіріс	101260	97250
Сатудың өзіндік құны	(56010)	(60530)

Жалпы пайда	45250	36720
Әкімшілік шығындар	(37397)	(31260)
Салық салынғанға дейінгі табыс	7853	5460
Пайдаға салынатын салық	(3141)	(2260)
Салық салудан кейінгі табыс	4712	3200
Дивидендтер	(2500)	(1750)
Қаржылық жылға бөлінбеген пайда	2212	1450
Жылдың басындағы бөлінбеген пайда	23950	22500
Жылдың соңындағы бөлінбеген пайда	26162	23950

Төменде материалдық емес айналымсыз активтерге енгізілген шығындардың қалдық құны туралы деректер көрсетілген, мың теңге:

20х6 ж. 30 маусымға	400
20х7 ж. 30 маусымға	450
20х8 ж. 30 маусымға	180

Материалдық емес активтердің құнына енгізілген капиталға айналдыру шығындарының (сатуға арналған шығынға есептен шығарылған) және шығындарының амортизациясы құрады, мың теңге:

	Амортизация	Шығындар
2007 ж. 30 маусымында аяқталған жыл	450	500
2008 ж. 30 маусымында аяқталған жыл	870	600

Есеп саясатының өзгеруі 20х8 ж. 30 маусымда аяқталған жыл үшін қаржылық есептілікке қалай әсер ететінін көрсетіңіз.

Тапсырма 14.2 ЖШС «Этернити» 20х7ж. 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін қаржылық есептілікті дайындауды аяқтайды. Жыл бойы есепке сәйкес қаржылық директор сізге кеңес сұраған келесі оқиғалар болды:

1) 20х7 ж. 31 желтоқсанда сауда дебиторлық берешегіне ЖШС «W» 250 000 теңге сомасы қосылды. 20х8 ж. 8 наурызда «W» 200 000 теңге қарыз болғанда, банкроттық процесі басталды. Банкроттық процесінің иеленушілермен корреспонденция аясында, қамтамасыз етілмеген кредиторлармен арқылы кез келген ақшаны алу екіталай көрінеді.

2) 20х8 ж. 15 наурызда өзінің орталық кеңсесінің ескі ғимаратын 2,7 млн. теңгеге сатты. Жылдың аяғында ғимарат вакантты болды және баланста 3,1 млн. теңге сомасында тіркелді. Жылдың соңында резервке 650000 теңге тұратын жаңа трансформатор қосылды. 20х8 ж. қаңтарда Еуропалық Одақ осы типтегі трансформаторлар қауіпсіздік стандарттарына сәйкес келмейтінін және олардағы саудаға тыйым салынғанын хабарлады. Қазіргі уақытта Сібірде мұндай трансформаторлар үшін баламалы нарық зерттелуде, алайда, нарықтағы бағаның құны өзіндік құнынан 30% төмен болады.

3) 20х8 ж. ақпанында «Фьючерс» шетел еншілес компаниясы ұлттандырылды, бұған қоса «Фьючерс» қабылдаушы елдің үкіметі қандай да

бір өтемақыны төлеуден бас тартты. Фьючерстің таза активтері жыл соңында 200000 теңгеге бағаланады.

4) 20x8 ж. қаңтарында толтыру «Этернити» бөлімшесіне 150 000 теңге көлемінде зиян келтірді. Бөлімше толығымен сақтандырылған.

5) 2008 жылдың 1 сәуірінде «Этернити» 15 млн. теңгені жұмылдырту мақсатында 1 жаңа акция 1 бар акцияға, есептеуден құқықты беру туралы жариялады.

Жоғарыда сипатталған есепке тәсілдемеге түсініктеме жасаңдар.

Тапсырма 14.3 Есеп беру күнінен кейінгі келесі оқиғалардың қайсысы есептілікте болған жағдайларды қосымша растау ретінде негіздемелерді көрсетіңіз:

- есепті күнге компания алдында берешек болған клиенттің банкроттығы;
- есепті күнге компанияда болған қорларға зиянын тигізген толтыру;
- банкте ұзақ мерзімді несие алу;
- жылдың аяғына дейін сатылған тауарларға арналған несие жазбасын шығару.

15 Байланысты тараптар

Егер тараптың біреуі басқа тарапты бақылауға немесе қаржы немесе шаруашылық шешімдер қабылдауда оған айтарлықтай ықпал ете алса, онда тараптар байланысты деп саналады.

Бақылау - бұл бақылау үлесін немесе акционерлер дауысының елеулі бөлігін тікелей немесе жанама (еншілес кәсіпорын арқылы) иелену және жарғыға немесе шартқа сәйкес қаржылық және шаруашылық саясатын анықтау құқығы болып табылады.

Елеулі ықпал - бұл компанияның қаржылық және шаруашылық саясатын анықтаудағы қатысу мүмкіндігі болып табылады. Елеулі ықпал бірнеше жолмен жүзеге асырылуы мүмкін: Директорлар кеңесі туралы өкілдік арқылы, өнеркәсіптік, қаржылық және кадрлық саясатты әзірлеуге қатысу арқылы. Елеулі ықпал капиталдың үлесін иелену арқылы немесе жарғы немесе шарттың ережелеріне сәйкес болады.

Байланысты тараптар арасындағы операциялар - байланысты тараптар арасында активтерді немесе міндеттемелерді беру болып табылады.

Байланысты тараптардың қарым-қатынастары:

а) тікелей немесе жанама (делдалдар арқылы) бақылайтын, бақыланатын немесе есеп беретін кәсіпорынмен ортақ бақылаудағы кәсіпорындар (холдингті компаниялар, еншілес кәсіпорындар және еншілес серіктес-кәсіпорындар);

б) қауымдастырылған кәсіпорындар;

в) елеулі ықпал ету мүмкіндігін беретін есеп беруші кәсіпорынның капитал үлесін тікелей немесе жанама иелік ететін тұлғалар;

г) жақын отбасы мүшелеріне елеулі ықпалы бар тұлғалар (жақын отбасы мүшелері - осы адамға ықпал етуі мүмкін немесе осы тұлғаның кәсіпорынмен жасалатын мәмілелерге ықпал етуі мүмкін тұлғалар);

д) директорлар, кәсіпорынның жетекшісі және мұндай адамдардың жақын отбасы мүшелерін қосқанда, өкілеттілігі бар және есепті кәсіпорынды жоспарлауға, басқаруға және бақылауға жауапты тұлғалар бас басшылықтың қызметкерлері болып табылады;

Байланысты тараптар болып табылмайтын компаниялар:

а) екі кәсіпорынның өзара іскерлік қарым-қатынастарындағы саясатына ықпал ете алмайтын бас директоры бар екі кәсіпорын;

б) қаржыландыру компаниялары;

в) кәсіподақтар;

г) мемлекеттік коммуналдық қызметтер;

д) мемлекеттік департаменттер, кәсіпорындармен қалыпты іскерлік қатынастардағы агенттіктер мен мекемелер;

е) кәсіпорын жеткізушілер, тапсырыс берушілер, сауда агенттері және т.б. сияқты сәйкестік экономикалық тәуелділік негізінде ғана операцияларды жүзеге асыратын субъектілер.

Байланысты тараптар арасындағы операцияларды бағалаудың әртүрлі әдістері бар:

салыстырмалы бақыланбайтын баға әдісі – бағасы, сатушымен еш байланысы жоқ сатып алушыға сатылатын салыстырмалы тауарларға сілтемемен белгіленеді. Бұл әдіс байланысты тараптардың операциялар арасындағы жай сауда операциялар жағдайлары бойынша ұқсас болған кезде қолданылады;

қайта сату баға әдісі - тауарлар тәуелсіз тарапқа сатуға дейінгі байланысты тараптар арасында таратылған кезде қолданылады. Бұл әдістің көмегімен, қайта сату бағасы соманы көрсететін бағалар арасындағы айырмаға азаяды, қайта сатумен айналысатын субъект шығындарды жабады және пайда алып отырады.

Бақылау сұрақтары:

1. Есептегі шартты оқиғалардың көрсетілу тәртібі туралы айтып беріңіз.
2. Есепті күннен кейін жасалған қаржылық есептіліктегі оқиғаларды көрсету тәртібін көрсетіңіз.
3. Байланысты тараптар мен операциялар арасындағы есеп ерекшелігін көрсетіңіз.

15-тақырып бойынша тәжірибелік тапсырмалар

Тапсырма 15.1 Төменде келтірілген қатынастардың қайсысы «А» компаниясымен байланысты тараптардың қарым-қатынастары болатынын және әр жауапты түсіндіріңіз.

Сипаттама

Байланысты тараптар* Ия/Неге Жок/Неге

1. «А» компаниясының Директорлар кеңесінің мүшесі
2. «А» компаниясының бас бухгалтері
3. «А» компаниясына елеулі мөлшерде қарызға алған банктің төрағасы
4. 30% -ы «А» компаниясына тиесілі «В» компаниясы
5. «А» компаниясы 2% акцияларына ие және кейде «А» компаниясының өнімдерін сатып алатын қаржы министрі
6. «А» компаниясының 51% акциясына ие компания - «В» компаниясы
7. «А» компаниясы президентінің күйеуі
8. «А» компаниясы директорлардың бірінің үлкен ұлы
9. Негізгі сатып алушы деп санайтын «А» компаниясының тұрақты клиенті

Тапсырма 15.2 Төменде келтірілген жағдайлардың қайсысына А Компанияның қаржылық есептілігінде ақпаратты байланысты тараптар туралы ақпаратты анықтаңыз және жауаптарыңызды түсіндіріңіздер.

Сипаттама

Байланысты тараптар* Ия/Неге Жок/Неге

1. 30% -ы «А» компаниясына тиесілі «В» компаниясы бір жыл ішінде «А» компаниясы өндірісінің 10% сатып алды
2. «А» компаниясының 51% акциясына тиесілі «В» компаниясы бір жыл ішінде «А» компаниясы өндірісінің 1% сатып алды
3. «А» компаниясы бір жыл ішінде «В» компаниясы өндірісінің ½% сатып алды
4. «А» к-сы президентінің күйеуі бір жыл ішінде «А» компаниясы өндірісінің ½% сатып алды
5. «А» компаниясы директорларының бір ұлы «А» компаниясына бір жыл ішінде сатып алған 10% шикізат қорларын сатты

Тапсырма 15.3 1, 2, 3, 4, 5 және 6 компаниялар арасында келесі қатынастар бар:

1-Компания Басқармасының мүшесі - А, В, С
ең ірі акционер - D мырза - 25%

- 2-Компания толығымен 1-Компанияға тиесілі
- 3-Компания толығымен Б мырзаға тиесілі
- 4-Компания толығымен D мырзаға тиесілі
- 5-Компанияның төрағасы А мырзаның ұлы болып табылады
- 6-Компания В мырзаның әйелі - компанияның қызметкері
- 1-Компанияға байланысты тараптарды анықтау.

Тапсырма 15.5 «Конект» корпорациясы бағалы қағаздар жөніндегі Халықаралық комиссияны ұйымдастыру құрамына кіретін жергілікті қор биржасында баға белгілеулері бар. Бұл биржа жақында 20x5 жылдың 1 қаңтарында немесе одан кейін басталған барлық есеп беру кезеңдерінде ұлттық компаниялардың орнына ХҚЕС-на сәйкес қаржы есептілігін дайындауға және ұсынуға барлық мүшелерден талап етілетінін жариялады. «Конект» корпорациясы дереу ХҚЕС-қа ауысуға шешім қабылдады.

Соңғы бірнеше жыл ішінде ұлттықтар ХҚЕС-қа өте жақын болды, сондықтан тану және бағалау тұрғысында ХҚЕС-қа көшу биржаның мүшелеріне қиындық туғызбайды.

Дегенмен, ақпараттың ашылуына қатысты бірқатар аспектілер бойынша ұлттық стандарттар ХҚЕС-ына қарағанда әлдеқайда кем талапты, атап айтқанда, жергілікті есеп ережелері байланысты тараптармен жасалатын операциялар бойынша ақпаратты ашу туралы ештеңе айтпайды.

«Конект» корпорациясы Сізге ҚЕХС сәйкес ақпаратты ашуға жататын, сондай-ақ осы ақпаратты дайындау кезінде байланысты тараптармен жасалатын мәмілелерді анықтауға көмек көрсетуді сұрады. «Конект» компаниясының қаржылық директоры Кан мырза сізге келесі деректерді ұсынды:

1) Конекттің ең ірі акционерлерінің екеуі - 45% акцияларға ие Биг Бой инвестициялық қоры және «Конект» 10% акцияларымен иеленетін мультимиллионерлер, Биг мырза. Ол қорды бірнеше жыл бұрын құрды және оның ірі инвесторы болған. Басқа ешбір акционерге акциялардың 1%-дан астамы тиесілі емес.

2) «Контекст» корпорациясында 14 еншілес компания бар, оның ішінде сауда операциялары бойынша түскен түсім 110 млн. теңгені құрады. Ішкі топтық сатулармен жүзеге асырылатын трансферттік бағалар нарықтық бағаларға қарағанда төмен болады: сыртқы сатулар өзіндік құнға 30% үстемемен, ал ішкі топтарда сату 10% ғана жасалады. Топтың соңғы қаржы жылындағы табысы 800 миллион теңгені құрады.

3) Жақында, «Конект» корпорациясы, қаржылық директорының әйелі Джанет Канға тиесілі «Адверт» компаниясымен жылына 10 млн теңгемен бағаланатын жарнамалық қызметтерді қамтамасыз ету туралы келісімшартқа қол қойды. Келісімшарт тендер қорытындылары бойынша жасалды.

4) Жақында «Конект» корпорациясы «Вельд» компаниясына 4,5 млн теңгеге жер телімін сатты (100000 теңгені құраған сату шығындарынан кейін). Бұл жер телімінің нарықтық құны 5,3 млн. теңгені, ал пайдалану құны - 3,8 млн. теңгені құрады. Сатып алу-сату мәмілесін жүзеге асырудан бұрын бұл жер

телімі баланста 5,8 млн. теңге құнымен көрсетілді. Биг мырза ірі инвестор және Вельд басқармасының мүшесі болып табылады.

5) «Конект» Басқармасының үш мүшесі «Конект» корпорациясына қызмет көрсететін консалтингтік компанияны құрды. Өткен қаржылық жылында мұндай қызметтер 2,6 млн. теңгеге ұсынылды.

«Конект» Басқарма мүшелеріне байланысты тараптар арасындағы операциялар туралы ақпаратты ашудың маңыздылығын көрсететін себептерді түсіндіруді, сондай-ақ «Байланысты тараптар туралы ақпаратты ашу» ХҚЕС IAS сәйкес жоғарыда аталған операцияларға қатысты ашылатын ақпарат сипатын дайындандар.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 ақпандағы №234 Заңы.
2. Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары 2015 г. - // <http://www.minfin.gov.kz>
3. "Бухгалтерлік есеп жүргізу ережесін бекіту туралы" Қазақстан республикасы қаржы министрінің 2015 жылғы 31 наурыздағы №241 бұйрығы.// <http://www.minfin.gov.kz>
4. Бухгалтерлік есеп шоттарының үлгілік жоспарын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2007 жылғы 23 мамырдағы №185 бұйрығы.// <http://www.minfin.gov.kz>
5. Қазақстан Республикасының субъектілер есебіндегі бухгалтерлік жазулардың жинағы. - Алматы: ЖШС «Издательство»Lem», 2011.
6. Карибжанов О.М. Основы формирования финансовой отчетности в соответствии с МСФО, Учебное пособие – Алматы, 2010
7. Методические рекомендации к международным стандартам бухгалтерского учета.-Алматы: ТОО «Издательство»Lem»,2005.
8. Салық кодекс.
9. Сборник бухгалтерских проводок в учете субъектов Республики Казахстан. - Алматы: ТОО «Издательство»Lem»,2011.
10. Радостовец В.К. Финансовый и управленческий учет на предприятии.- Алматы, 2002.
11. Нидлз Б., Андерсон Х. И др. Принципы бухгалтерского учета. - М., 2001.
12. Учет долгосрочных активов в формате МСФО: практическое пособие для постановки учета нематер. Активов и основ. средств /Сост. Н.В. Скала, В.И. Скала.- Алматы: ТОО «Издательство»Lem»,2007.
13. Кеулимжаев К.К. и др. Финансовый учет на предприятии: Учебник/ под. ред. Р.М. Рахимбековой/ Кеулимжаев К.К., Айтхожина Л.Ж., Кинхузова К.К., Сальменова А.Т. - Алматы: Экономика, 2003.
14. Kieso D. E., Weygandt I.I. Inter-mediate Accounting, 7-th ed. 1992.
15. Энтони Р., Рис Д.Ж. Учет: ситуации и примеры. - М., 1996.
16. Нурсеитов Э.О. Ценные бумаги и другие финансовые инструменты.- Алматы: ТОО «Издательство»Lem»,2010.
17. Грей С, Нидлз Б. Финансовый учет: глобальный подход, 2005.
18. Назарова В.Л. Бухгалтерский учет хозяйствующих субъектов. - Алматы, 2003.
19. Миржакыпова С.Т., Аппакова Г.Н. и др. Основы бухгалтерского учета по МСФО. - Алматы: Экономика, 2009.

Қосымша А

Бухгалтерлік есеп шоттарының үлгілік жоспары
(№ 185 2007 ж. 23 мамырынан Қазақстан Республикасы қаржы Министрі
Бұйрығымен бекітілді)

1-бөлім. Қысқа мерзімді активтер

1000	Ақша қаражаттары
1010	Кассадағы ақша қаражаты
1020	Жолдағы ақша қаражаты
1030	Ағымдағы банктік шоттардағы ақша қаражаты
1040	Карт-шоттардағы ақша қаражаты
1050	Жинақ шоттарындағы қаражаты
1060	Өзге ақша қаражаты
1100	Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар
1110	Қысқа мерзімді берілген қарыздар
1120	Саудаға арналған қысқа мерзімді қаржылық активтер
1130	Өтеуге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар
1140	Сатуға арналған қолда бар қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар
1150	Өзге қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар
1200	Қысқа мерзімді дебиторлық берешек
1210	Сатып алушылар мен тапсырысшылардың қысқа мерзімді дебиторлық берешегі
1220	Еншілес ұйымдардың қысқа мерзімді дебиторлық берешегі
1230	Қауымдастырылған және бірлескен ұйымдардың қысқа мерзімді дебиторлық берешегі

1240	Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі
1250	Қызметкерлердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі
1260	Жалдау бойынша қысқа мерзімді дебиторлық берешек
1270	Алуға арналған қысқа мерзімді сыйақылар
1280	Өзге қысқа мерзімді дебиторлық берешек
1290	Күмәнді талаптар бойынша резерв
1300	Қорлар
1310	Шикізат және материалдар
1320	Дайын өнім
1330	Тауарлар
1340	Аяқталмаған өндіріс
1350	Өзге қорлар
1360	Қорларды есептен шығару бойынша резерв
1400	Ағымдағы салықтық активтер
1410	Корпорациялық табыс салығы
1420	Қосылған құн салығы
1430	Өзге салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер
1500	Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер
1510	Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер
1520	Сатуға арналған істен шығатын топ
1600	Өзге қысқа мерзімді активтер
1610	Берілген қысқа мерзімді аванстар
1620	Алдағы кезеңдердің шығыстары
1630	Өзге қысқа мерзімді активтер

2-бөлім. Ұзақ мерзімді активтер

2000	Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар
2010	Ұзақ мерзімді берілген қарыздар
2020	Өтеуге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар
2030	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар
2040	Өзге ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар
2100	Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек
2110	Сатып алушылар мен тапсырысшылардың ұзақ мерзімді берешегі

2120	Еншілес ұйымдардың ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі
2130	Қауымдастырылған және бірлескен ұйымдардың ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі
2140	Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелердің ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі
2150	Қызметкерлердің ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі
2160	Жалдау бойынша ұзақ мерзімді дебиторлық берешек
2170	Алуға арналған ұзақ мерзімді сыйақылар
2180	Өзге ұзақ мерзімді дебиторлық берешек
2200	Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын инвестициялар
2210	Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын инвестициялар
2300	Жылжымайтын мүлікке инвестициялар
2310	Жылжымайтын мүлікке инвестициялар
2320	Жылжымайтын мүлікке инвестициялардың амортизациясы
2330	Жылжымайтын мүлікке инвестициялардың құнсыздануынан шығын
2400	Негізгі құралдар
2410	Негізгі құралдар
2420	Негізгі құралдардың амортизациясы
2430	Негізгі құралдардың құнсыздануынан болатын шығындар
2500	Биологиялық активтер
2510	Өсімдіктер
2520	Жануарлар
2600	Барлау және бағалау активтері
2610	Барлау және бағалау активтері
2620	Барлау және бағалау активтерінің амортизациясы
2630	Барлау және бағалау активтерінің құнсыздануынан болатын шығындар
2700	Материалдық емес активтер
2710	Гудвилл
2720	Гудвиллдің құнсыздануы
2730	Өзге материалдық емес активтер
2740	Өзге материалдық емес активтердің амортизациясы
2750	Өзге материалдық емес активтердің құнсыздануынан болатын шығындар

2800	Кейінге қалдырылған салықтық активтер
2810	Корпорациялық табыс салығы бойынша кейінге қалдырылған салықтық активтер
2900	Өзге ұзақ мерзімді активтер
2910	Берілген ұзақ мерзімді аванстар
2920	Алдағы кезеңдердің шығыстары
2930	Аяқталмаған құрылыс
2940	Өзге ұзақ мерзімді активтер

3-бөлім. Қысқа мерзімді міндеттемелер

3000	Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер
3010	Қысқа мерзімді банктік қарыздар
3020	Уәкілетті органның және (немесе) Ұлттық Банктің лицензиясыз банктік операцияларды жүзеге асыратын ұйымдардан алынатын қысқа мерзімді қарыздар
3030	Қатысушылардың дивидендтері мен кірістері бойынша қысқа мерзімді кредиторлық берешек
3040	Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелердің ағымдағы бөлігі
3050	Өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер
3100	Салықтар бойынша міндеттемелер
3110	Төлеуге тиісті корпорациялық табыс салығы
3120	Жеке табыс салығы
3130	Қосылған құн салығы
3140	Акциздер
3150	Әлеуметтік салық
3160	Жер салығы
3170	Көлік құралдары салығы
3180	Мүлік салығы
3190	Өзге салықтар
3200	Басқа да міндетті және еркін төлемдер бойынша міндеттемелер
3210	Әлеуметтік сақтандыру бойынша міндеттемелер
3220	Зейнетақы аударымдары бойынша міндеттемелер
3230	Басқа да міндетті төлемдер бойынша өзге міндеттемелер
3240	Басқа да еркін төлемдер бойынша өзге міндеттемелер
3300	Қысқа мерзімді кредиторлық берешек

- 3310 Берушілер мен мердігерлерге берілетін қысқа мерзімді берешек
- 3320 Еншілес ұйымдарға берілетін қысқа мерзімді кредиторлық берешек
- 3330 Қауымдастырылған және бірлескен ұйымдарға берілетін қысқа мерзімді кредиторлық берешек
- 3340 Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелерге берілетін қысқа мерзімді кредиторлық берешек
- 3350 Еңбекақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек
- 3360 Жалдау бойынша қысқа мерзімді берешек
- 3370 Ұзақ мерзімді кредиторлық берешектің ағымдағы бөлігі
- 3380 Төлеуге арналған қысқа мерзімді сыйақылар
- 3390 Өзге қысқа мерзімді кредиторлық берешек
- 3400 Қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері**
- 3410 Қысқа мерзімді кепілгерлік міндеттемелер
- 3420 Заңды наразылықтар бойынша қысқа мерзімді міндеттемелер
- 3430 Қызметкерлерге сыйақылар бойынша қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері
- 3440 Өзге қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері
- 3500 Өзге қысқа мерзімді міндеттемелер**
- 3510 Алынған қысқа мерзімді аванстар
- 3520 Алдағы кезеңдердің кірістері
- 3530 Сатуға арналған істен шығатын топтың міндеттемелері
- 3540 Өзге қысқа мерзімді міндеттемелер

4-бөлім. Ұзақ мерзімді міндеттемелер

- 4000 Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер**
- 4010 Ұзақ мерзімді банктік қарыздар
- 4020 Уәкілетті органның және (немесе) Ұлттық Банктің лицензиясыз банктік операцияларды жүзеге асыратын ұйымдардан алынатын ұзақ мерзімді қарыздар
- 4030 Өзге ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер
- 4100 Ұзақ мерзімді кредиторлық берешек**
- 4110 Берушілер мен мердігерлерге берілетін ұзақ мерзімді берешек
- 4120 Еншілес ұйымдарға берілетін ұзақ мерзімді кредиторлық берешек
- 4130 Қауымдастырылған және бірлескен ұйымдарға берілетін ұзақ

	мерзімді кредиторлық берешек
4140	Филиалдар мен құрылымдық бөлімшелерге берілетін ұзақ мерзімді кредиторлық берешек
4150	Жалдау бойынша ұзақ мерзімді берешек
4160	Төлеуге арналған ұзақ мерзімді сыйақылар
4170	Өзге ұзақ мерзімді кредиторлық берешек
4200	Ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері
4210	Ұзақ мерзімді кепілгерлік міндеттемелер
4220	Заңды наразылықтар бойынша ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері
4230	Қызметкерлерге сыйақылар бойынша ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері
4240	Өзге ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері
4300	Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер
4310	Корпорациялық табыс салығы бойынша кейінге қалдырылған салық міндеттемелері
4400	Өзге ұзақ мерзімді міндеттемелер
4410	Алынған ұзақ мерзімді аванстар
4420	Алдағы кезеңдердің кірістері
4430	Өзге ұзақ мерзімді міндеттемелер

5-бөлім. Капитал мен резервтер

5000	Жарғылық капитал
5010	Артықшылықты акциялар
5020	Қарапайым акциялар
5030	Салымдар мен пай
5100	Төленбеген капитал
5110	Төленбеген капитал
5200	Сатып алынған меншікті үлес құралдары
5210	Сатып алынған меншікті үлес құралдары
5300	Эмиссиялық кіріс
5310	Эмиссиялық кіріс
5400	Резервтер
5410	Құрылтайшы құжаттармен белгіленген резервтік капитал

5420	Негізгі құралдарды қайта бағалауға арналған резерв
5430	Материалдық емес активтерді қайта бағалауға арналған резерв
5440	Сатуға арналған қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
5450	Шетел қызметі бойынша шетел валютасын қайта есептеуге арналған резерв
5460	Өзге резервтер
5500	Бөлінбеген пайда (жабылмаған залал)
5510	Есепті жылдың бөлінбеген пайдасы (жабылмаған залалы)
5520	Өткен жылдардың бөлінбеген пайдасы (жабылмаған залалы)
5600	Қорытынды пайда (қорытынды залал)
5610	Қорытынды пайда (қорытынды залал)

6-бөлім. Кірістер

6000	Өнімдерді өткізу мен қызметтер көрсетуден түскен кіріс
6010	Өнімдерді өткізу мен қызметтер көрсетуден түскен кіріс
6020	Сатылған өнімді қайтару
6030	Бағадан және сатудан жеңілдіктер
6100	Қаржыландырудан түскен кірістер
6110	Сыйақылар бойынша кірістер
6120	Дивидендтер бойынша кірістер
6130	Қаржылық жалдаудан түскен кірістер
6140	Жылжымайтын мүлікке инвестициялармен болатын операциялардан түскен кірістер
6150	Қаржылық аспаптардың әділ құнының өзгеруінен түскен кірістер
6160	Қаржыландырудан түскен өзге кірістер
6200	Өзге кірістер
6210	Активтерді істен шығарудан түскен кірістер
6220	Өтеусіз алынған активтерден алынған кірістер
6230	Мемлекеттік субсидиялардан түскен кірістер
6240	Құнсызданудан шығындарды қалпына келтіруден түскен кірістер
6250	Бағам айырмасынан түскен кірістер
6260	Операциялық жалдаудан түскен кірістер
6270	Биологиялық активтердің әділ құнының өзгеруінен түскен кірістер
6280	Өзге кірістер

6300	Тоқтатылатын қызметке байланысты кірістер
6310	Тоқтатылатын қызметке байланысты кірістер
6400	Үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын ұйымның пайда үлесі
6410	Қауымдастырылған ұйымдардың пайда үлесі
6420	Бірлескен ұйымдардың пайда үлесі

7-бөлім. Шығыстар

7000	Өткізілген өнім мен көрсетілген қызметтердің өзіндік құны
7010	Өткізілген өнім мен көрсетілген қызметтердің өзіндік құны
7100	Өнімдерді өткізу мен қызметтерді көрсету бойынша шығыстар
7110	Өнімдерді өткізу мен қызметтерді көрсету бойынша шығыстар
7200	Әкімшілік шығыстар
7210	Әкімшілік шығыстар
7300	Қаржыландыруға шығыстар
7310	Сыйақылар бойынша шығыстар
7320	Қаржылық жалдау бойынша пайыз төлеуге шығатын шығыстар
7330	Қаржылық аспаптардың әділ құнының өзгеруінен болатын шығыстар
7340	Қаржыландыруға өзге шығыстар
7400	Өзге шығыстар
7410	Активтердің істен шығуы бойынша шығыстар
7420	Активтердің құнсыздануы бойынша шығыстар
7430	Бағам айырмасы бойынша шығыстар
7440	Резерв құру және үмітсіз талаптарды есептен шығару бойынша шығыстар
7450	Операциялық жалдау бойынша шығыстар
7460	Биологиялық активтердің әділ құнының өзгеруінен болатын шығыстар
7470	Өзге шығыстар
7500	Тоқтатылатын қызметке байланысты шығыстар
7510	Тоқтатылатын қызметке байланысты шығыстар

7600	Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын ұйымның шығын үлесі
7610	Қауымдастырылған ұйымдардың шығын үлесі
7620	Бірлескен ұйымдардың шығын үлесі
7700	Корпорациялық табыс салығы бойынша шығыстар
7710	Корпорациялық табыс салығы бойынша шығыстар

8-бөлім. Өндірістік есептің шоттары

8100	Негізгі өндіріс
8110	Негізгі өндіріс
8200	Жеке өндірістегі жартылай фабрикаттар
8210	Жеке өндірістегі жартылай фабрикаттар
8300	Көмекші өндірістер
8310	Көмекші өндірістер
8400	Жүккүжат шығыстары
8410	Жүккүжат шығыстары

Қосымша Б
Күрделі пайыздар кестесі

1-Кесте - Кезеңдегі 1 ш.б. ағымдағы құны

	1,00%	1,25%	1,50%	1,75%	2,00%	3,00%	4,00%	5,00%	6,00%	7,00%	8,00%	9,00%	10,00%	12,00%	14,00%	15,00%
1	0,9901	0,9877	0,9852	0,9828	0,9804	0,9709	0,9615	0,9524	0,9434	0,9346	0,9259	0,9174	0,9091	0,8929	0,8772	0,8696
2	0,9803	0,9755	0,9707	0,9659	0,9612	0,9426	0,9246	0,9070	0,8900	0,8734	0,8573	0,8417	0,8264	0,7972	0,7695	0,7561
3	0,9706	0,9634	0,9563	0,9493	0,9423	0,9151	0,8890	0,8638	0,8396	0,8163	0,7938	0,7722	0,7513	0,7118	0,6750	0,6575
4	0,9610	0,9515	0,9422	0,9330	0,9238	0,8885	0,8548	0,8227	0,7921	0,7629	0,7350	0,7084	0,6830	0,6355	0,5921	0,5718
5	0,9515	0,9398	0,9283	0,9169	0,9057	0,8626	0,8219	0,7835	0,7473	0,7130	0,6806	0,6499	0,6209	0,5674	0,5194	0,4972
6	0,9420	0,9282	0,9145	0,9011	0,8880	0,8375	0,7903	0,7462	0,7050	0,6663	0,6302	0,5963	0,5645	0,5066	0,4556	0,4323
7	0,9327	0,9167	0,9010	0,8856	0,8706	0,8131	0,7599	0,7107	0,6651	0,6227	0,5835	0,5470	0,5132	0,4523	0,3996	0,3759
8	0,9235	0,9054	0,8877	0,8704	0,8535	0,7894	0,7307	0,6768	0,6274	0,5820	0,5403	0,5019	0,4665	0,4039	0,3506	0,3269
9	0,9143	0,8942	0,8746	0,8554	0,8368	0,7664	0,7026	0,6446	0,5919	0,5439	0,5002	0,4604	0,4241	0,3606	0,3075	0,2843
10	0,9053	0,8832	0,8617	0,8407	0,8203	0,7441	0,6756	0,6139	0,5584	0,5083	0,4632	0,4224	0,3855	0,3220	0,2697	0,2472
11	0,8963	0,8723	0,8489	0,8263	0,8043	0,7224	0,6496	0,5847	0,5268	0,4751	0,4289	0,3875	0,3505	0,2875	0,2366	0,2149
12	0,8874	0,8615	0,8364	0,8121	0,7885	0,7014	0,6246	0,5568	0,4970	0,4440	0,3971	0,3555	0,3186	0,2567	0,2076	0,1869
13	0,8787	0,8509	0,8240	0,7981	0,7730	0,6810	0,6006	0,5303	0,4688	0,4150	0,3677	0,3262	0,2897	0,2292	0,1821	0,1625
14	0,8700	0,8404	0,8118	0,7844	0,7579	0,6611	0,5775	0,5051	0,4423	0,3878	0,3405	0,2992	0,2633	0,2046	0,1597	0,1413
15	0,8613	0,8300	0,7999	0,7709	0,7430	0,6419	0,5553	0,4810	0,4173	0,3624	0,3152	0,2745	0,2394	0,1827	0,1401	0,1229
16	0,8528	0,8197	0,7880	0,7576	0,7284	0,6232	0,5339	0,4581	0,3936	0,3387	0,2919	0,2519	0,2176	0,1631	0,1229	0,1069
17	0,8444	0,8096	0,7764	0,7446	0,7142	0,6050	0,5134	0,4363	0,3714	0,3166	0,2703	0,2311	0,1978	0,1456	0,1078	0,0929
18	0,8360	0,7996	0,7649	0,7318	0,7002	0,5874	0,4936	0,4155	0,3503	0,2959	0,2502	0,2120	0,1799	0,1300	0,0946	0,0808
19	0,8277	0,7898	0,7536	0,7192	0,6864	0,5703	0,4746	0,3957	0,3305	0,2765	0,2317	0,1945	0,1635	0,1161	0,0829	0,0703
20	0,8195	0,7800	0,7425	0,7068	0,6730	0,5537	0,4564	0,3769	0,3118	0,2584	0,2145	0,1784	0,1486	0,1037	0,0728	0,0611
21	0,8114	0,7704	0,7315	0,6947	0,6598	0,5375	0,4388	0,3589	0,2942	0,2415	0,1987	0,1637	0,1351	0,0926	0,0638	0,0531
22	0,8034	0,7609	0,7207	0,6827	0,6468	0,5219	0,4220	0,3418	0,2775	0,2257	0,1839	0,1502	0,1228	0,0826	0,0560	0,0462
23	0,7954	0,7515	0,7100	0,6710	0,6342	0,5067	0,4057	0,3256	0,2618	0,2109	0,1703	0,1378	0,1117	0,0738	0,0491	0,0402
24	0,7876	0,7422	0,6995	0,6594	0,6217	0,4919	0,3901	0,3101	0,2470	0,1971	0,1577	0,1264	0,1015	0,0659	0,0431	0,0349
25	0,7798	0,7330	0,6892	0,6481	0,6095	0,4776	0,3751	0,2953	0,2330	0,1842	0,1460	0,1160	0,0923	0,0588	0,0378	0,0304
26	0,7720	0,7240	0,6790	0,6369	0,5976	0,4637	0,3607	0,2812	0,2198	0,1722	0,1352	0,1064	0,0839	0,0525	0,0331	0,0264
27	0,7644	0,7150	0,6690	0,6260	0,5859	0,4502	0,3468	0,2678	0,2074	0,1609	0,1252	0,0976	0,0763	0,0469	0,0291	0,0230
28	0,7568	0,7062	0,6591	0,6152	0,5744	0,4371	0,3335	0,2551	0,1956	0,1504	0,1159	0,0895	0,0693	0,0419	0,0255	0,0200
29	0,7493	0,6975	0,6494	0,6046	0,5631	0,4243	0,3207	0,2429	0,1846	0,1406	0,1073	0,0822	0,0630	0,0374	0,0224	0,0174
30	0,7419	0,6889	0,6398	0,5942	0,5521	0,4120	0,3083	0,2314	0,1741	0,1314	0,0994	0,0754	0,0573	0,0334	0,0196	0,0151

2-Кесте - Кезеңдегі 1 ш.б. аннуитетінің ағымдағы құны

	1,00%	1,25%	1,50%	1,75%	2,00%	3,00%	4,00%	5,00%	6,00%	7,00%	8,00%	9,00%	10,00%	12,00%	14,00%	15,00%
1	0,9901	0,9877	0,9852	0,9828	0,9804	0,9709	0,9615	0,9524	0,9434	0,9346	0,9259	0,9174	0,9091	0,8929	0,8772	0,8696
2	1,9704	1,9631	1,9559	1,9487	1,9416	1,9135	1,8861	1,8594	1,8334	1,8080	1,7833	1,7591	1,7355	1,6901	1,6467	1,6257
3	2,9410	2,9265	2,9122	2,8980	2,8839	2,8286	2,7751	2,7232	2,6730	2,6243	2,5771	2,5313	2,4869	2,4018	2,3216	2,2832
4	3,9020	3,8781	3,8544	3,8309	3,8077	3,7171	3,6299	3,5460	3,4651	3,3872	3,3121	3,2397	3,1699	3,0373	2,9137	2,8550
5	4,8534	4,8178	4,7826	4,7479	4,7135	4,5797	4,4518	4,3295	4,2124	4,1002	3,9927	3,8897	3,7908	3,6048	3,4331	3,3522
6	5,7955	5,7460	5,6972	5,6490	5,6014	5,4172	5,2421	5,0757	4,9173	4,7665	4,6229	4,4859	4,3553	4,1114	3,8887	3,7845
7	6,7282	6,6627	6,5982	6,5346	6,4720	6,2303	6,0021	5,7864	5,5824	5,3893	5,2064	5,0330	4,8684	4,5638	4,2883	4,1604
8	7,6517	7,5681	7,4859	7,4051	7,3255	7,0197	6,7327	6,4632	6,2098	5,9713	5,7466	5,5348	5,3349	4,9676	4,6389	4,4873
9	8,5660	8,4623	8,3605	8,2605	8,1622	7,7861	7,4353	7,1078	6,8017	6,5152	6,2469	5,9952	5,7590	5,3282	4,9464	4,7716
10	9,4713	9,3455	9,2222	9,1012	8,9826	8,5302	8,1109	7,7217	7,3601	7,0236	6,7101	6,4177	6,1446	5,6502	5,2161	5,0188
11	10,3676	10,2178	10,0711	9,9275	9,7868	9,2526	8,7605	8,3064	7,8869	7,4987	7,1390	6,8052	6,4951	5,9377	5,4527	5,2337
12	11,2551	11,0793	10,9075	10,7395	10,5753	9,9540	9,3851	8,8633	8,3838	7,9427	7,5361	7,1607	6,8137	6,1944	5,6603	5,4206
13	12,1337	11,9302	11,7315	11,5376	11,3484	10,6350	9,9856	9,3936	8,8527	8,3577	7,9038	7,4869	7,1034	6,4235	5,8424	5,5831
14	13,0037	12,7706	12,5434	12,3220	12,1062	11,2961	10,5631	9,8986	9,2950	8,7455	8,2442	7,7862	7,3667	6,6282	6,0021	5,7245
15	13,8651	13,6005	13,3432	13,0929	12,8493	11,9379	11,1184	10,3797	9,7122	9,1079	8,5595	8,0607	7,6061	6,8109	6,1422	5,8474
16	14,7179	14,4203	14,1313	13,8505	13,5777	12,5611	11,6523	10,8378	10,1059	9,4466	8,8514	8,3126	7,8237	6,9740	6,2651	5,9542
17	15,5623	15,2299	14,9076	14,5951	14,2919	13,1661	12,1657	11,2741	10,4773	9,7632	9,1216	8,5436	8,0216	7,1196	6,3729	6,0472
18	16,3983	16,0295	15,6726	15,3269	14,9920	13,7535	12,6593	11,6896	10,8276	10,0591	9,3719	8,7556	8,2014	7,2497	6,4674	6,1280
19	17,2260	16,8193	16,4262	16,0461	15,6785	14,3238	13,1339	12,0853	11,1581	10,3356	9,6036	8,9501	8,3649	7,3658	6,5504	6,1982
20	18,0456	17,5993	17,1686	16,7529	16,3514	14,8775	13,5903	12,4622	11,4699	10,5940	9,8181	9,1285	8,5136	7,4694	6,6231	6,2593
21	18,8570	18,3697	17,9001	17,4475	17,0112	15,4150	14,0292	12,8212	11,7641	10,8355	10,0168	9,2922	8,6487	7,5620	6,6870	6,3125
22	19,6604	19,1306	18,6208	18,1303	17,6580	15,9369	14,4511	13,1630	12,0416	11,0612	10,2007	9,4424	8,7715	7,6446	6,7429	6,3587
23	20,4558	19,8820	19,3309	18,8012	18,2922	16,4436	14,8568	13,4886	12,3034	11,2722	10,3711	9,5802	8,8832	7,7184	6,7921	6,3988
24	21,2434	20,6242	20,0304	19,4607	18,9139	16,9355	15,2470	13,7986	12,5504	11,4693	10,5288	9,7066	8,9847	7,7843	6,8351	6,4338
25	22,0232	21,3573	20,7196	20,1088	19,5235	17,4131	15,6221	14,0939	12,7834	11,6536	10,6748	9,8226	9,0770	7,8431	6,8729	6,4641
26	22,7952	22,0813	21,3986	20,7457	20,1210	17,8768	15,9828	14,3752	13,0032	11,8258	10,8100	9,9290	9,1609	7,8957	6,9061	6,4906
27	23,5596	22,7963	22,0676	21,3717	20,7069	18,3270	16,3296	14,6430	13,2105	11,9867	10,9352	10,0266	9,2372	7,9426	6,9352	6,5135
28	24,3164	23,5025	22,7267	21,9870	21,2813	18,7641	16,6631	14,8981	13,4062	12,1371	11,0511	10,1161	9,3066	7,9844	6,9607	6,5335
29	25,0658	24,2000	23,3761	22,5916	21,8444	19,1885	16,9837	15,1411	13,5907	12,2777	11,1584	10,1983	9,3696	8,0218	6,9830	6,5509
30	25,8077	24,8889	24,0158	23,1858	22,3965	19,6004	17,2920	15,3725	13,7648	12,4090	11,2578	10,2737	9,4269	8,0552	7,0027	6,5660

3-Кесте - Кезеңдегі 1 ш.б. келешектегі құны

	1,00%	1,25%	1,50%	1,75%	2,00%	3,00%	4,00%	5,00%	6,00%	7,00%	8,00%	9,00%	10,00%	12,00%	14,00%	15,00%
1	1,0100	1,0125	1,0150	1,0175	1,0200	1,0300	1,0400	1,0500	1,0600	1,0700	1,0800	1,0900	1,1000	1,1200	1,1400	1,1500
2	1,0201	1,0252	1,0302	1,0353	1,0404	1,0609	1,0816	1,1025	1,1236	1,1449	1,1664	1,1881	1,2100	1,2544	1,2996	1,3225
3	1,0303	1,0380	1,0457	1,0534	1,0612	1,0927	1,1249	1,1576	1,1910	1,2250	1,2597	1,2950	1,3310	1,4049	1,4815	1,5209
4	1,0406	1,0509	1,0614	1,0719	1,0824	1,1255	1,1699	1,2155	1,2625	1,3108	1,3605	1,4116	1,4641	1,5735	1,6890	1,7490
5	1,0510	1,0641	1,0773	1,0906	1,1041	1,1593	1,2167	1,2763	1,3382	1,4026	1,4693	1,5386	1,6105	1,7623	1,9254	2,0114
6	1,0615	1,0774	1,0934	1,1097	1,1262	1,1941	1,2653	1,3401	1,4185	1,5007	1,5869	1,6771	1,7716	1,9738	2,1950	2,3131
7	1,0721	1,0909	1,1098	1,1291	1,1487	1,2299	1,3159	1,4071	1,5036	1,6058	1,7138	1,8280	1,9487	2,2107	2,5023	2,6600
8	1,0829	1,1045	1,1265	1,1489	1,1717	1,2668	1,3686	1,4775	1,5938	1,7182	1,8509	1,9926	2,1436	2,4760	2,8526	3,0590
9	1,0937	1,1183	1,1434	1,1690	1,1951	1,3048	1,4233	1,5513	1,6895	1,8385	1,9990	2,1719	2,3579	2,7731	3,2519	3,5179
10	1,1046	1,1323	1,1605	1,1894	1,2190	1,3439	1,4802	1,6289	1,7908	1,9672	2,1589	2,3674	2,5937	3,1058	3,7072	4,0456
11	1,1157	1,1464	1,1779	1,2103	1,2434	1,3842	1,5395	1,7103	1,8983	2,1049	2,3316	2,5804	2,8531	3,4785	4,2262	4,6524
12	1,1268	1,1608	1,1956	1,2314	1,2682	1,4258	1,6010	1,7959	2,0122	2,2522	2,5182	2,8127	3,1384	3,8960	4,8179	5,3503
13	1,1381	1,1753	1,2136	1,2530	1,2936	1,4685	1,6651	1,8856	2,1329	2,4098	2,7196	3,0658	3,4523	4,3635	5,4924	6,1528
14	1,1495	1,1900	1,2318	1,2749	1,3195	1,5126	1,7317	1,9799	2,2609	2,5785	2,9372	3,3417	3,7975	4,8871	6,2613	7,0757
15	1,1610	1,2048	1,2502	1,2972	1,3459	1,5580	1,8009	2,0789	2,3966	2,7590	3,1722	3,6425	4,1772	5,4736	7,1379	8,1371
16	1,1726	1,2199	1,2690	1,3199	1,3728	1,6047	1,8730	2,1829	2,5404	2,9522	3,4259	3,9703	4,5950	6,1304	8,1372	9,3576
17	1,1843	1,2351	1,2880	1,3430	1,4002	1,6528	1,9479	2,2920	2,6928	3,1588	3,7000	4,3276	5,0545	6,8660	9,2765	10,7613
18	1,1961	1,2506	1,3073	1,3665	1,4282	1,7024	2,0258	2,4066	2,8543	3,3799	3,9960	4,7171	5,5599	7,6900	10,5752	12,3755
19	1,2081	1,2662	1,3270	1,3904	1,4568	1,7535	2,1068	2,5270	3,0256	3,6165	4,3157	5,1417	6,1159	8,6128	12,0557	14,2318
20	1,2202	1,2820	1,3469	1,4148	1,4859	1,8061	2,1911	2,6533	3,2071	3,8697	4,6610	5,6044	6,7275	9,6463	13,7435	16,3665
21	1,2324	1,2981	1,3671	1,4395	1,5157	1,8603	2,2788	2,7860	3,3996	4,1406	5,0338	6,1088	7,4002	10,8038	15,6676	18,8215
22	1,2447	1,3143	1,3876	1,4647	1,5460	1,9161	2,3699	2,9253	3,6035	4,4304	5,4365	6,6586	8,1403	12,1003	17,8610	21,6447
23	1,2572	1,3307	1,4084	1,4904	1,5769	1,9736	2,4647	3,0715	3,8197	4,7405	5,8715	7,2579	8,9543	13,5523	20,3616	24,8915
24	1,2697	1,3474	1,4295	1,5164	1,6084	2,0328	2,5633	3,2251	4,0489	5,0724	6,3412	7,9111	9,8497	15,1786	23,2122	28,6252
25	1,2824	1,3642	1,4509	1,5430	1,6406	2,0938	2,6658	3,3864	4,2919	5,4274	6,8485	8,6231	10,8347	17,0001	26,4619	32,9190
26	1,2953	1,3812	1,4727	1,5700	1,6734	2,1566	2,7725	3,5557	4,5494	5,8074	7,3964	9,3992	11,9182	19,0401	30,1666	37,8568
27	1,3082	1,3985	1,4948	1,5975	1,7069	2,2213	2,8834	3,7335	4,8223	6,2139	7,9881	10,2451	13,1100	21,3249	34,3899	43,5353
28	1,3213	1,4160	1,5172	1,6254	1,7410	2,2879	2,9987	3,9201	5,1117	6,6488	8,6271	11,1671	14,4210	23,8839	39,2045	50,0656
29	1,3345	1,4337	1,5400	1,6539	1,7758	2,3566	3,1187	4,1161	5,4184	7,1143	9,3173	12,1722	15,8631	26,7499	44,6931	57,5755
30	1,3478	1,4516	1,5631	1,6828	1,8114	2,4273	3,2434	4,3219	5,7435	7,6123	10,0627	13,2677	17,4494	29,9599	50,9502	66,2118

4-Кесте - Кезеңдегі 1 ш.б. аннуитетінің келешектегі құны

	1,00%	1,25%	1,50%	1,75%	2,00%	3,00%	4,00%	5,00%	6,00%	7,00%	8,00%	9,00%	10,00%	12,00%	14,00%	15,00%
1	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
2	2,0100	2,0125	2,0150	2,0175	2,0200	2,0300	2,0400	2,0500	2,0600	2,0700	2,0800	2,0900	2,1000	2,1200	2,1400	2,1500
3	3,0301	3,0377	3,0452	3,0528	3,0604	3,0909	3,1216	3,1525	3,1836	3,2149	3,2464	3,2781	3,3100	3,3744	3,4396	3,4725
4	4,0604	4,0756	4,0909	4,1062	4,1216	4,1836	4,2465	4,3101	4,3746	4,4399	4,5061	4,5731	4,6410	4,7793	4,9211	4,9934
5	5,1010	5,1266	5,1523	5,1781	5,2040	5,3091	5,4163	5,5256	5,6371	5,7507	5,8666	5,9847	6,1051	6,3528	6,6101	6,7424
6	6,1520	6,1907	6,2296	6,2687	6,3081	6,4684	6,6330	6,8019	6,9753	7,1533	7,3359	7,5233	7,7156	8,1152	8,5355	8,7537
7	7,2135	7,2680	7,3230	7,3784	7,4343	7,6625	7,8983	8,1420	8,3938	8,6540	8,9228	9,2004	9,4872	10,0890	10,7305	11,0668
8	8,2857	8,3589	8,4328	8,5075	8,5830	8,8923	9,2142	9,5491	9,8975	10,2598	10,6366	11,0285	11,4359	12,2997	13,2328	13,7268
9	9,3685	9,4634	9,5593	9,6564	9,7546	10,1591	10,5828	11,0266	11,4913	11,9780	12,4876	13,0210	13,5795	14,7757	16,0853	16,7858
10	10,4622	10,5817	10,7027	10,8254	10,9497	11,4639	12,0061	12,5779	13,1808	13,8164	14,4866	15,1929	15,9374	17,5487	19,3373	20,3037
11	11,5668	11,7139	11,8633	12,0148	12,1687	12,8078	13,4864	14,2068	14,9716	15,7836	16,6455	17,5603	18,5312	20,6546	23,0445	24,3493
12	12,6825	12,8604	13,0412	13,2251	13,4121	14,1920	15,0258	15,9171	16,8699	17,8885	18,9771	20,1407	21,3843	24,1331	27,2707	29,0017
13	13,8093	14,0211	14,2368	14,4565	14,6803	15,6178	16,6268	17,7130	18,8821	20,1406	21,4953	22,9534	24,5227	28,0291	32,0887	34,3519
14	14,9474	15,1964	15,4504	15,7095	15,9739	17,0863	18,2919	19,5986	21,0151	22,5505	24,2149	26,0192	27,9750	32,3926	37,5811	40,5047
15	16,0969	16,3863	16,6821	16,9844	17,2934	18,5989	20,0236	21,5786	23,2760	25,1290	27,1521	29,3609	31,7725	37,2797	43,8424	47,5804
16	17,2579	17,5912	17,9324	18,2817	18,6393	20,1569	21,8245	23,6575	25,6725	27,8881	30,3243	33,0034	35,9497	42,7533	50,9804	55,7175
17	18,4304	18,8111	19,2014	19,6016	20,0121	21,7616	23,6975	25,8404	28,2129	30,8402	33,7502	36,9737	40,5447	48,8837	59,1176	65,0751
18	19,6147	20,0462	20,4894	20,9446	21,4123	23,4144	25,6454	28,1324	30,9057	33,9990	37,4502	41,3013	45,5992	55,7497	68,3941	75,8364
19	20,8109	21,2968	21,7967	22,3112	22,8406	25,1169	27,6712	30,5390	33,7600	37,3790	41,4463	46,0185	51,1591	63,4397	78,9692	88,2118
20	22,0190	22,5630	23,1237	23,7016	24,2974	26,8704	29,7781	33,0660	36,7856	40,9955	45,7620	51,1601	57,2750	72,0524	91,0249	102,4436
21	23,2392	23,8450	24,4705	25,1164	25,7833	28,6765	31,9692	35,7193	39,9927	44,8652	50,4229	56,7645	64,0025	81,6987	104,7684	118,8101
22	24,4716	25,1431	25,8376	26,5559	27,2990	30,5368	34,2480	38,5052	43,3923	49,0057	55,4568	62,8733	71,4027	92,5026	120,4360	137,6316
23	25,7163	26,4574	27,2251	28,0207	28,8450	32,4529	36,6179	41,4305	46,9958	53,4361	60,8933	69,5319	79,5430	104,6029	138,2970	159,2764
24	26,9735	27,7881	28,6335	29,5110	30,4219	34,4265	39,0826	44,5020	50,8156	58,1767	66,7648	76,7898	88,4973	118,1552	158,6586	184,1678
25	28,2432	29,1354	30,0630	31,0275	32,0303	36,4593	41,6459	47,7271	54,8645	63,2490	73,1059	84,7009	98,3471	133,3339	181,8708	212,7930
26	29,5256	30,4996	31,5140	32,5704	33,6709	38,5530	44,3117	51,1135	59,1564	68,6765	79,9544	93,3240	109,1818	150,3339	208,3327	245,7120
27	30,8209	31,8809	32,9867	34,1404	35,3443	40,7096	47,0842	54,6691	63,7058	74,4838	87,3508	102,7231	121,0999	169,3740	238,4993	283,5688
28	32,1291	33,2794	34,4815	35,7379	37,0512	42,9309	49,9676	58,4026	68,5281	80,6977	95,3388	112,9682	134,2099	190,6989	272,8892	327,1041
29	33,4504	34,6954	35,9987	37,3633	38,7922	45,2189	52,9663	62,3227	73,6398	87,3465	103,9659	124,1354	148,6309	214,5828	312,0937	377,1697
30	34,7849	36,1291	37,5387	39,0172	40,5681	47,5754	56,0849	66,4388	79,0582	94,4608	113,2832	136,3075	164,4940	241,3327	356,7868	434,7451

